

Agrár- és Környezetjog
Journal of Agricultural and Environmental Law

A CEDR Magyar Agrárjogi Egyesület tudományos közleményei
CEDR Hungarian Association of Agricultural Law

Évfolyam/Volume XI

2016 No. 20

Impresszum/Disclaimer

Kiadja/published by: CEDR – Magyar Agrárjogi Egyesület

H-3515 Miskolc-Egyetemváros, A/6. 102., tel: +36 46 565 105

Felelős kiadó/publisher: *Dr. Csák Csilla*, jogkincs@uni-miskolc.hu

Felelős szerkesztő/editor-in-chief: *Dr. Szilágyi János Ede*, cedr.jael@gmail.com

Technikai szerkesztő/technical editor: *dr. Szilágyi Szabolcs*

Szerkesztők/editors: *Dr. Bobvos Pál, Dr. Csák Csilla, Dr. Fodor László, Dr. Horváth Gergely,
Dr. Horváth Szilvia, Dr. Kurucz Mihály, Dr. Nagy Zoltán, Dr. Olajos István,
Dr. Prugberger Tamás, † Dr. Vass János*

Német & angol idegen nyelvi lektorok/linguistic proofreaders (German,English):
dr. Hornyák Zsófia (German), dr. Szilágyi Szabolcs (English)

All rights reserved. No part of this journal may be reproduced in any form or by any means without the prior written permission of the publisher.

HU ISSN 1788-6171

DOI prefix: 10.21029/JAEL

A folyóirat letölthető/The Journal may be downloaded from:

<http://www.uni-miskolc.hu/~agrarijog/ujzag/agriarchive.htm>

<http://epa.oszk.hu/html/vgi/kardexlap.phtml?pid=1040>

A folyóiratot indexeli /the journal is indexed in: <http://www.mtmt.hu>

A folyóiratot archiválja /the journal is archived in: <http://real.mtak.hu>

A tartalomból – Contents

BÁNYAI Krisztina

Theoretical and practical issues of restraints of land acquisition in Hungary
- 5 -

A földszerezés korlátozásának elméleti és gyakorlati kérdései Magyarországon
- 16 -

BUKODI Blanka Eszter

La séance constitutive de la table ronde du droit agraire
- 28 -

Az agrárjogi kerekasztal alakuló ülése
- 39 -

GYOVAI Márk – KISS-KONDÁS Eszter

Regulations of auction of agricultural and forestry lands particularly regarding to Judicial Enforcement Procedure
- 50 -

A mező- és erdőgazdasági földek árverés útján történő szerzésének szabályai, különös tekintettel a végrehajtási eljárásra
- 64 -

NAGY Zoltán

La place et le rôle de la fiscalité environnementale dans la politique de l'environnement
- 78 -

A környezeti adózás helye és szerepe a környezetpolitikában
- 85 -

OLAJOS István

The legal problems related to re-use of metallic wastes

- 91 -

A fémtartalmú hulladékok újra-használatának jogi problémái

- 103 -

REITERER Zoltán

Topical legal questions of the food chain and its authority supervision

- 114 -

Az élelmiszerlánc és hatósági felügyeletének aktuális jogkérdései

- 122 -

Krisztina BÁNYAI*
Theoretical and practical issues of restraints of land acquisition in Hungary¹

1. Introduction

The land is a finite commodity, and as a natural object is available to a limited extent, non-reproducible, irreplaceable, the indispensability, its renewable capacity, specific risk-sensitivity and low profit yield.² The land has particular social strings attached, so its different legal treatment from other objects is appropriate, and these conditions may be justified by the protection of public interest against the ownership rights. The Hungarian Basic Law emphasizes the protection of arable land in section P.

Restraints and restrictions on land acquisition are based on ground policy of possession of each state. The ownership means full control over the thing, getting the the ownership means creating the power of the owner over the thing. The issue of the property possession and use arises in connection with the land restrictions and prohibitions. The question of the land use is discussed only in extent of how it affects the legal fate of land and during previous land regulations induced the occur of pocket contracts.

The Constitutional Court examines the right to property³ with the necessity-proportionality test, however, a general reference to the public interest⁴ is not sufficient for the restriction of fundamental rights, it should have a concrete foundation.⁵

* dr. iur. PhD, Prosecutor at Attorney General's County Office of Borsod-Abaúj-Zemplén, e-mail: banyaikriszta@gmail.com

¹ This research was (partially) carried out in the framework of the Center of Excellence of Mechatronics and Logistics at the University of Miskolc.

² 35/1994. (VI.24.) Constitutional Court Decision, it is referred either nowadays including e.g. the Decision of the Curia No. Knk. IV.38.133/2015/3.

³ For analyzing the right to property as a basic constitutional right and its protection and limitations, see Téglási András: Termőföldvédelem az Alkotmánybíróság gyakorlatában és az Alaptörvényben, in: Korom Ágoston (edit.): *Az új magyar földforgalmi szabályozás az uniós jogban*, Budapest, Nemzeti Közszerkesztési Intézet, 2013, 93-107.; Téglási András: The constitutional protection of agricultural land in Hungary with special respect to the expiring moratorium of land acquisition in 2014, *Jogelméleti Szemle*, 2014/1, 155-175.; Téglási András: Az Alkotmánybíróság alapjogvédelmi gyakorlata az Alaptörvény hatálybalépése után, *Közjogi Szemle*, 2015/2. 17-23. See about the provisions of Civil Code on the protection of ownership: Téglási András: Tulajdonvédelem az új Ptk.-ban, in: Keserű Barna Arnold – Kóhidi Ákos (edit.): *Tanulmányok a 65. éves Lenkovics Barnabás tiszteletére*, Eötvös József Könyv-és Lapkiadó Bt., Budapest, 2015, 542-553.; Téglási András: Az alapjogok hatása a magánjogi viszonyokban az Alkotmánybíróság gyakorlatában az Alaptörvény hatálybalépését követő első három évben – különös tekintettel a tulajdonhoz való jog alkotmányos védelmére, *Jogtudományi Közlemény*, 2015/3, 148-157.

⁴ „Free property means, it does not make a harm in other persons' rights or in the public interest” Sebess Dénes: *Hungarian agri-evolutions MDCCCCII MDCCCCXXXII 26 Agricultural Study*, Royal Hungarian University Press, 1933, 22.

The right to property does not equal with the right to acquire property. The public and private legal restrictions on land acquisition are considered as a limitation of acquisition that is not a fundamental right. The Constitutional Court ruled that besides the case of a discrimination on a legal base, the requirement of unequal treatment should have a reasonable cause, that does not constitute arbitrary.⁶ Thus, in respect of a fundamental right the discrimination is unconstitutional when it has no reasonable cause. „*The content of property protected as a fundamental right must be understood together with the current (constitutional) public and private legal constraints. The scope of the constitutional protection of property is always specific; it depends on the subject and the object of the ownership, on its function and the way of the restriction. For the other side: according to the same constitutional aspects, the possibility of intervention in the property by public authority is different.*”⁷

The Hungarian Constitutional Court interpretes the restriction of the acquisition in accordance with the developing activity of European Court of Human Rights (ECHR) in Strasbourg of Justice, which raises the issue of proportionality due to the property damage cases cause by deprivation.⁸

The public law restrictions on property rights have got various manifestations and classification possibilities, but the public interest lies behind them, which is enforced by state public authorities in case.

Besides constitutional approach we should examine the private law dogmatics to land acquisition and administrative law legislation⁹ should be applied in official procedures. Basic legal institutions should be dogmatically clarified.

Static, mandatory legal regulations of the property law regulates the issues of land ownership and the dynamic dispositive side of civil law dogmatics deals with legal relationships. The rules of civil law are concerning to regulating the ownership and use of land. The Agricultural Law, that was separated from the Civil Law field, is the field of law which synthesizes relevant legal provisions concerning the agricultural land and it

⁵ For the test of necessity-proportionality, see also the 30/1992. (V.26.) Constitutional Court Decision, 39/2007. (VI.28.) Constitutional Court decision.

⁶ 35/1994. (VI.24.) Constitutional Court Decision.

⁷ 64/1993. (XII.22.) Constitutional Court Decision IV.1. section.

⁸ For the practice of the European Court of Human Rights (Strasbourg) see Raisz Anikó: Földtulajdoni és földhasználati kérdések az emberi jogi bíróságok gyakorlatában, in: Csák Csilla (edit): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai*, Novotni Alapítvány, 2010, 241-253. Here, 13 individual case will take place in connection with specifically the deprivation of property, land ownership, land use – the land traffic in classic sense. These are the judgments, by which the difference can be seen in the amount of compensation paid to the Eastern or Western European countries due to illegal property withdrawal. This is well-known by the case Papamichalopoulos Greece (31 October 1995, No. 14556/89.) And Maria Atanasiu and Others contra Romania (12 October 2010, No. 30767/05. and 33800/06.) where the facts were very similar but there was 200,000. euro difference between the damages awarded.

Due to practice of european courts see Téglási András: A tulajdonhoz való jog védelme Európában – az Európai Unió Bírósága, az Emberi Jogok Európai Bírósága és a magyar Alkotmánybíróság gyakorlatának fényében, *Kül-Világ*, 2010/4, 22-27.

⁹ Act CXL of 2004 on General Rules of Administrative Proceedings and Services.

is in the relationship of *lex generalis-lex specialis* with other law fields. Taking into respect the rules of land lease laid down in the Civil Code which gives the background regulations of the land traffic issues.

It is worth to analyse how the Act CXXII of 2013 on Trade of Arable Land (Land Traffic Act-Fftv) transformed the legal constraints of land ownership and the right of land use taking this last issue only from the point of the control over the land. Other question is, whether the Fftv regulations are really suitable to prevent abuses related to land acquisition, to close the loopholes that gave an opportunity to break through the restrictions. This question can be measured from the side of the constitutional aspects of the right to property and the right to acquire property rights in relation to the land acquisition. And in the cohesion of the civil property and contract law, moreover from the comparative-historical perspectives of Western Europe states and Hungarian land regulations.

And finally in the light of all these, whether Fftv Act that was born with demand of European standards of non-discrimination¹⁰ requirements does not complicate the land acquisition with its rigor.

2. Methodological approach of restraints on land acquisition

Methodologically the acquisition of land can be approached from several prospects.

ad1. From an interdisciplinary approach the main questions is the land acquisition, or acquisition itself. Constitutionally the right to get a property can be derived from the right to property and several details may be grabbed by analyzing property and contract law rules as well as the rules of agrarian law. We meet administrative law rules either taking into respect the Code of Administrative Procedure or Land Registry.¹¹ Moreover a new Act was born in order to identify and prevent the circumvention of restrictive acquisition of the ownership or land use by using criminal instruments¹² in case. The legislature determined an independent statutory definition to evaluate this behaviour. (Zstv.)¹³

¹⁰ Kecskés László – Szécsényi László: A termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény 6. §-a a nemzetközi jog és az EK-jog fényében, *Magyar Jog*, 1997/12. szám, 721-729.

¹¹ Act CXLI of 1997 on the property register.

¹² The existing Criminal Code devotes a whole Section in 349. § to the pocket contracts. The legal subject of crime is complex because it is the public trust in the reality of land contracts, and secondly the protection of the Hungarian land. The Section 349 of the Act C of 2012 on the Criminal Code (Btk) came into force from the 1st of July 2013, as illegal acquisition of land, that was renamed as acquisition of agricultural and forestry land from the 1st of May 2014.

¹³ Act VII of 2014 on revealing and prevention of transactions designed to circumvent the legal restraints of land ownership or use.

ad2. The comparative method is a well-known methodological technique to compare different legal systems; so the rules of acquisition in Western European states,¹⁴ and a good opportunity to compare the historical evolution of the Hungarian land acquisition rules. With own classification there are Western European states with restraints on land acquisition (special qualification, residence etc.)¹⁵ and States with liberal regulation that have no regulation of restraints.¹⁶ It is useful to show the variability of regulations. The EU regulation does not include special rules for the land acquisition. It can be derived from the main principles - the free movement of capital, freedom of establishment which is part of the free movement of persons, the general prohibition of discrimination – that regulates the borders of national legislation.¹⁷ The regulation on land traffic should be realized without harming the property rules¹⁸ of a Member State and principles like free movement of capital should be implemented. This the principle determines the property policy¹⁹ of the Member States.

ad3. A descriptive and historical-analytic methods is important to look over Hungarian land acquisition rules after the World War II then the change of the regime and to take the features of limitations, restraints and possibilities emphasizing the instruments of realization. The main question is how the land traffic instruments changed in the light of the aims of land regulations. Dogmatically the differentia

¹⁴ Burgerné Gimes Anna: Földhasználati és földbirtok-politika az Európai Unióban és néhány csatlakozó országban, *Közgazdasági Szemle*, L. évf., 2003. szeptember, 819-832. About land policy questions see Prugberger Tamás: Földügyletek Európában, *Az Európai Unió Agrárgazdasága*, 1999/7-8, 11-14.; Prugberger Tamás: A mező-és erdőgazdasági földingatlan tulajdonának, használatának-hasznosításának és jogát ruházásuk szabályozásának lehetőségei az uniós jog tükrében, in: Csák Csilla (edit.): *Az európai földszabályozás aktuális kibívásai*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 211-239., Prugberger Tamás: Szempontok az új földtörvény vitaanyagának és a parlament által elfogadott szövegének értékeléséhez a nyugat-európai megoldások tükrében, *Polgári Szemle*, 2014. október 10. évf. 3-6. szám, 162-169. Továbbá Prugberger Tamás – Szilágyi János Ede: Földbirtokszerkezet és szabályozás Nyugat-Európában, *Az Európai Unió Agrárgazdasága*, 2004/8-9. szám, 38-41.; Prugberger Tamás – Szilágyi János Ede: Földbirtok-politika az európai uniós és tagállami normákban, in: Csák Csilla (edit.): *Agrárjog*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2006, 89-94.; Szilágyi János Ede: Földbirtokszerkezet és szabályozás Nyugat-Európában, *Az Európai Unió Agrárgazdasága*, 2004/9, 38-41. About the land lease regulations of Western European countries see Olajos István: A nyugat-európai államok haszonbérleti szabályozása, *A Közgazdasági és Államigazgatási Egyetem német nyelvű továbbképző intézete által megtartott TEMPUS tanfolyam zárókiadványa*, Miskolci Egyetem, Miskolc, 2004, 202-222.

¹⁵ Following states are considered the: Denmark, France, Switzerland, Germany, Austria, Norway, Sweden, Finland.

¹⁶ Spain, Portugal, Italy, the Netherlands, Belgium, Luxembourg, England, Ireland, Scotland.

¹⁷ Szilágyi János Ede: Az Európai Unió termőföld-szabályozása az Európai Bíróság joggyakorlatának tükrében, in: Csák Csilla (edit.): *Az európai földszabályozás aktuális kibívásai*, Novotni Alapítvány, Miskolc, 2010. 269-281.

¹⁸ Article 345 of TFEU (ex Article 295 of TEC) says: The Treaties shall in no way prejudice the rules in Member States governing the system of property ownership.

¹⁹ For further reading: Korom Ágoston: What property policy is allowed by community law after the expiry of 'moratorium' for the land acquisition by foreigners, *European Law*, No. 6, 2009, 7-16.

specifics of legal regulatory framework created possibilities for persons to use or abuse their rights to acquire an agricultural land. Cases of non-contractual acquisition of land can also be interesting, since there are several other types of land acquisition. The inheritance should be emphasized and its legal consequences on the land traffic. The need for agricultural inheritance rules was expressed in the discussion material of Land Act,²⁰ but this did not materialize in a legal material. However several states in Western Europe have significant inheritance rules for land acquisition.

3. Prohibitions and restraints of land acquisition

The Hungarian land traffic is bound²¹ just like in the Western European countries. Limitations on the object of acquisition (regional extension limitations, determining the minimum or maximum sizes of properties, areas with protected geographical characteristics, limitations on the utilization of such land etc.) limitations on persons (land acquisition personal abilities, skills and qualifications, residence, cultivation liability, family farm, etc.) as well as restrictions on the acquisition process. (such as official authorization procedure and the registration of land acquisition)

The fundamental agrarian rules and rights should be required to place in the Civil Code, either the agricultural product sales contract was placed in the former Civil Code as a separate type of contracts.²²

In determining the acquisition restrictions and prohibitions the European Union's expectations must also be taken into account, so the protection of the Hungarian land can only be determined to this demand in its national legislation from the signing the Act of Accession till the infringement procedures in connection with the Fftv. From 1st of May 2004 Hungary is the member of the European Union.²³

²⁰ The discussion paper to the new Land Traffic Act the aim can be found in (The discussion paper to the new Land Traffic Act - the protection of the Hungarian land, Ministry of Rural Development), but the effect of Fftv. shall not include statutory inheritance, expropriation and obtaining property by auction for restitution purposes.

²¹ Csák Csilla – Szilágyi János Ede: Legislative tendencies of land ownership acquisition in Hungary, in: Roland Norer – Gottfried Holzer (edit.): *Agrarrecht Jahrbuch*, Wien-Graz, Neuer Wissenschaftlicher Verlag, 2013, 215-233.

²² See Sárándi Imre: *A mezőgazdasági termékforgalom joga*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, and Papik Orsolya: In the footsteps of the agricultural product sales contract or the survival of the provisions of the agricultural product sales contract in the new Hungarian Civil Code, *Journal of Agricultural and Environmental Law* 18/2015.

²³ The Hungarian accession negotiations were opened in March of 1998, the substantive negotiations began on 10th of November 1998 and were concluded on 16th of December 2002. The Treaty was signed on 15th of April 2003 entered into force on the 1st of May 2004, this is the date of accession.

According to the principle of national treatment²⁴ Annex X of section 3 (2) of the Act of Accession included those transitional rules that Hungary had to fulfill with respect to land. Hungary was given an exemption period of 7 years - then another 3 years – as a 'moratorium' in order to transform and regulate the legal requirement of equal treatment - also the prohibition of discrimination – according to EU manner and to ensure same and equal conditions of land acquisition for the country's own citizens and the citizens of the EU Member States.

Compared to the European land prices in Hungary land prices are lower and there was a fear that foreign agricultural enterprises or natural persons could buy up Hungarian land after the expiry of the land moratorium.

The Act LV of 1994 (Tft) on Land is particularly relevant to the issue because they its effect falls into the scope of a period when the land ownership and use relationships were formed under the conditions of the market economy and not only the national characteristics, but European standards have become dominant. The historical importance of Tft is that, land traffic rules should be created along the new economic conditions and legal environment.²⁵ During its almost twenty years of existence the Tft had been amended several times, depending on how the current power was thinking of the land acquisition and what were the main priorities. But general prohibition on the acquisition of land by foreigners has always been important to protect the Hungarian land. Taking a look at changes it seems to exist possibilities for breaking the rules. The system of pre-emption rights was about to prevent illegal land actions, but the ideas were changeable. There were times when the Hungarian State was on the first place, other times it was the advantage of the tenant.

The Tft unintentionally opened small gates to avoid limitations with its system of restraints of land acquisition in subjects or titles. For example little farms could be bought by foreigners, but there was no numerical limitations, or usufruct could be based freely and forestry or meadow holding company could indirectly get agricultural properties. The exchange of land was not consistently regulated. Laws relating to land acquisition have become the basic law material for fighting against pockets contracts.

The Fftv is not the same as the Tft, because it was born in a more mature situation and it was determined by the fight against fraud land traffic, pocket contracts emerged in previous years. The legislature had to establish its rules within the frame of EU founding principles to create adequately land regulation in order to protect the Hungarian land and that is not discriminatory. A new approach has been established for land traffic. Some forms of land use (usufruct, lending) have disappeared. The subjective range of Fftv is concentrated on the farmer and is strongly linked to cultivation.

²⁴ Article 44. 89. of the European Agreement. Each Member State can have their different land acquisition rules in forms and aims. (Case C-370/05).

²⁵ Csák Csilla: A rendszerváltás hatása a földtulajdoni és földhasználati viszonyokra, in: Csák Csilla (edit.): *Agrárjog- A Közös Agrárpolitika megvalósulása Magyarországon*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2008.

The Fftv applies commonly accepted techniques of the European Union to support resident farmers at land acquisition. Transactions between close relatives, as well as certain legal persons became in privileged position.

The objective limitations are familiar from the earlier Tft-solutions, but the process of acquisition has never been so complicated.²⁶

The European Union, moreover, took Fftv under criticism in several respects and certain provisions, for example in connection with the de iure termination of the usufruct on land.

Criticism can be defined because the enclosed garden category does not appear in the Fftv, therefore, de lege ferenda it would be reasonable to create a privileged form of acquisition for natural persons to get a hobby property, because in such a way to obtain any simple little realty involves a major procedure, which is not commensurate with the importance of the land acquisition.

This was perceived by the legislature, so the enclosed garden was amended regarding exemption from the property by withdrawal of the land from agricultural cultivation. In 2016 a special situation was created by a rule that an land application can be filed till 31 December for properties registered as enclosed garden to be excluded from cultivation.

The procedure is free of charge. Essentially, it's an opportunity to get rid of the limitations of these areas, such as the traffic restraints, buying and selling bounds or the obligation of cultivation. After the conversion of the property the owner may provoke for an address card or can get credit for the land that can serve as collateral, and the one should not have to fear of fines of non-cultivation.

As a condition for acquiring a property different statements should be taken which affects the land acquisition process. The false, forged or untrue statements are followed by criminal law consequences.

The titles of land acquisition can be classified as acquisition by transfer with derivative nature, or transactions that does not considered a transfer, the original transaction mode from the point of view of regulatory approval in Fftv.

²⁶ About the trade of arable land Kurucz Mihály: Gondolatok a termőföldjog szabályozás kereteiről és feltételeiről, *Geodézia és Kartográfia*, 2008/9, 2008/10, 2008/11; Holló Klaudia: Az elővásárlási jogról mint a földforgalom korlátozásának közvetett eszközéről, http://www.ajk.elte.hu/file/THEMIS_2014_jun.pdf (2016.06.21.); Holló Klaudia: A termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény, valamint a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény földhasználatra vonatkozó egyes rendelkezéseinek összehasonlító elemzése, in http://www.ajk.elte.hu/file/THEMIS_2013_dec.pdf (21.06.2016).

Pre-emption rules²⁷ are specific instruments to express property-policy preferences. A significant change compared to the Tft that while until 2010 the pre-emption holders got only a notice of offer according to the Fftv the proper contracts are should be made and given to the persons with pre-emption rights.

4. Abuses of restraints on arable land

The pocket contracts appeared after the property changes due to the change of the regime. Many forms²⁸ were established in connection with the land regulations. The Fftv as the new land traffic act controls restrictions of breaking the acquisition rules, one of the main aims is fighting against pocket treaties in compliance with the European Union's fundamental principles.

²⁷ For pre-emption rules see Bobvos Pál: A termőföldre vonatkozó elővásárlási jog szabályozása, in: *Acta Universitatis Szegediensis, Acta Juridica et Politica*, Tomus LXVI. Fasc.3, Szeged, 2004. 5.; Hegyes Péter: Értelmezési és jogintézményi kérdések a termőföldre vonatkozó elővásárlási jog szabályozásával összefüggésben, in: Bobvos Pál (edit.): *Reformator iuris cooperandi*, Szeged, Pólay Elemér Alapítvány, 2009, 199-207.; Jani Péter: A földbirtok-politika alkotmányossága - A termőföldre vonatkozó elővásárlási jog új szabályairól, *Glossa Juridica* 2012/1. szám, 62-66.; Leszkoven László: A termőföldet érintő elővásárlási jog egyes kérdései, *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Tomus XXII, 2004, 393-403.; Olajos István: A 2002. február 22-én hatályba lépő termőföld adásvételéhez kapcsolódó elővásárlási, és előhaszonbérleti jogok gyakorlásáról, *Napi Jogász*, 2002/4., 7-12.; Olajos István: Az elővásárlási és előhaszonbérleti jog gyakorlásának speciális szabályai a földforgalomban, in: Barzó Tímea – Juhász Ágnes – Leszkoven László – Pusztahelyi Réka (edit.): *Ünnepi tanulmányok Btró György professzor 60. születésnapjára*, Novotni Alapítvány, Miskolc, 2015, 375-386.; Olajos István – Prugberger Tamás: A termőföldbirtoklás, hasznosítás és forgalmazás a családi gazdaságok elősegítésének új jogi szabályozása tükrében, *Magyar Jog*, 2002/5., 286-295.; Pusztahelyi Réka: Elővásárlási jog egyes kérdései a bírói gyakorlatban, *Miskolci Jogi Szemle* 2009/2. szám, 96-111.; Szilágyi János Ede: A termőföldek törvényes elővásárlási jogának alakulásáról, különös tekintettel a rendszerváltás utáni jogfejlődésre, *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Tomus XXIV, Miskolc, 2006, 511-525.; Holló Klaudia: Az elővásárlási jogról, mint a földforgalom korlátozásának közvetett eszközéről, *Themis*, az ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola lektorált elektronikus folyóirata, 2013. március, 111-128.; Hornyák Zsófia: Az előhaszonbérleti jog specializációja a mezőgazdasági földek tekintetében, in: Szabó Miklós (edit.): *Doktoranduszok Fóruma, a ME-Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola kiadványsorozata*, 2015, 127-131.

²⁸ For types of pocket contracts see Kozma Ágota: Zsebszerződések veszélyei, *Magyar Jog* 2012. 6. szám, 350-360.; Olajos István: A zsebszerződésekről, *Héhatár*, 2001/2, 36-38.; Olajos István – Szalontai Éva: Zsebszerződések a termőföld-tulajdonszerzés területén, *Napi Jogász*, 2001. évi 7. szám 3-10.; Roszík Péter: virágzik a "földviracsajt" - A külföldi "zsebszerződések" tizenhétféle típusa, in: <http://www.agromonitor.hu/forum/52-forum/5689-roszik-peter-viragzik-a-qfoeldviracsajtq-a-kuelfoeldi-qzsebszerzdesekq-tizenhetfele-tipusa>, (02.06.2016); Iránytű Intézet elemzés: Országomat euróért? Helyzetkép a magyar termőföld védelméért, in: http://iranytuintezet.hu/sites/default/files/ir%C3%A1nytu%C5%B1%20Int%C3%A9zet_F%C3%B6ldv%C3%A9delem.pdf (21.06.2016); Kurucz Mihály: Gondolatok a termőföldjog szabályozás kereteiről és feltételeiről I., *Geodézia és Kartográfia*, 2008/9. szám, 13-22.; Bányai Krisztina: A zsebszerződések ügyészi szemmel, *Új Magyar Közigazgatás*, 2014. március, 7. évf. 1. szám, 62-71.

The Fftv having regard to the expiry of the moratorium uniformly and severely limited the acquisition and the legislator evaluates the legal transactions, actions or contracts with circumventing the laws with various other parallel legal rules. In a paragraph as a matter of fact of the Criminal Code introduced on the 1st of July 2013 uses the unlimited easing provided to those legal acts that are brought to light which has since been modified. The Zstv has introduced a new toolbar against the pocket contracts in the spirit of fighting.

In court practice the legal consequences of invalid contracts can be the solution regarding the model of the state condemnation to solve the previous accounting problems, which arose in relation with restoration, that could give a new direction for invalidity lawsuits and, not least, the prosecutor's actions.

The Fftv's limiting technique, however, seems to settle the issue of abuses that occurred among the previous living conditions, so the topic of pocket contracts may not really appear significantly in the future is so, than along the former regulations.

5. Restraints of land acquisition in the Act on Trade of Arable Land

The prior administrative approval system for land acquisition required by Fftv was not strange in the Hungarian legal thinking and it is accepted by Community case law and dogmatically can be taken as a public law restriction of the owner's disposal rights. The Fftv takes the notary, the agricultural administrative organization and the local land committee to the land acquisition process as actors and the security document is introduced as the formal requirement of the application. With all these actors and requirements the process can extend considerably longer, however, because the case has to go through more stages, and so the process can take up to a quarter or even a half a year. The appeal system is not mature, so de lege the notary's docket²⁹ could be prepared in the form of a decision with an appropriate remedy possibility.

The procedural status of the local land committee³⁰ was not settled. The county chambers of agriculture began to perform its function. The 17/2015 (VI.5) decision of the Constitutional Court analyzed doctrinal issues regarding its status. Regarding it the Court said that - as majority opinion - the local land committee is a private party with a specific private interest and not a public administration organization, so that its democratic legitimacy cannot be requested. Some constitutional court judges, however, missed its democratic legitimacy or found necessary to annul it with ex nunc effect or they would allow it to practice law maximum as a consultative

²⁹ Agreeing with the opinion of Olajos István: Az új földforgalmi törvény speciális eljárásai: az elővásárlási jogok gyakorlására vonatkozó jegyzői, és a helyi földbizottság eljárása (A mezőgazdasági földek tulajdonszerzésének és használatának engedélyezéséhez kapcsolódó egyéb eljárások) című előadása 2014. május 6-án a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen, cited by Horváth Viktória: Az új magyar földforgalmi szabályozás az uniós vizsgálat szemszögéből (konferenciabeszámoló), *Advocat*, 2014/1-2. szám, 13.

³⁰ For local land committees Csák Csilla – Hornyák Zsófia: A helyi földbizottságok szerepe a mezőgazdasági földek tulajdon-átruházási eljárásában, *Őstermelő*, 2014/5, 8-9.

body.³¹ However problems and deficiencies in the operation of the local land committee fundamentally were caused by the fact that the intention of the legislator has changed.

In my opinion, however, *de lege ferenda* dogmatically and in order to speed up and simplify the process it would be worth to reconsider the authority and role of local land committees. If the local land committee preserves its administrative legal nature, so it would be necessary to determine it as an administrative body or public authority with adequate rules of procedure and remedies. It could get a consultative right so the local land committee could participate in the proceedings as a party with a private interest, or it could get the possibility to suit an action itself in its own name to prevent legal proceedings for land acquisition with the purpose of misuse. It is possible that this legal institution simply atrophies because several other instruments (Criminal Code, Zstv.) are available to prevent abuses.

6. Final Thoughts

Based on all these the Fftv has radically transformed the legal constraints of acquisition of land ownership and attached to this getting the land use rights with a national legislation that is determined in accordance with European Union requirements. It strictly regulated the acquisition in the spirit of non-discrimination for Hungarian citizens also. The objective and subjective limitations of the land acquisition are determined with emphasize on being a farmer and the cultivation, and only gives certain exceptions for close relatives, its existence was induced by the combat against pocket contracts.

For the question whether the Fftv closes all loopholes to prevent the land-related acquisition abuses, the answer is yes. Yes, if we look that it employs a wide range of subjective and objective constraints and procedural guarantees – such as security documents³² for example – into the land acquisition process, not mentioning the nature of the land use registration sanctions. The Fftv's extensive regulation in both objective and subjective sense means a strictly bound possibility of acquiring land. The abuses are about to be covered by Constitutional law, Civil law, Administrative law and Criminal law dimensions to reveal abuses that solving techniques are well-known from land acquisition control regulations of Western European countries.

The compliance with European Standards, such as non-discrimination of land acquisition are realized in Fftv regulation, however, the acquisition itself is limited by the degree that Fftv burdens the getting of a land. Besides the subjective and objective limitations of land acquisition the procedure of getting is what complicates the land acquisition. In addition the prolonged time of procedure and the status or the rules of

³¹ See dissenting opinions of László Kiss or Ágnes Czine Constitutional Court Judges attached to the 17/2015. (VI.5) Constitutional Court decision.

³² The purchase contract must be submitted to the notary of the local government where the land lies. The security document is a paper with security elements containing iridescent prints, which excludes photocopying, and this paper can be bought from the land office with specific numbering solely by an advocate.

procedure and remedies of the participating organizations and persons, also raised other issues to solve, such as the local land committee in which the Constitutional Court attempted to settle logically and dogmatically.

Especially considering that the Commission launched infringement proceeding against Hungary on the 16th of October 2014³³ for ceasing land use right of cross-border investors in agricultural land and ceasing ex lege some usufruct rights. It deprived both foreign and domestic investors of their acquired rights and of the value of their investments without providing them with compensation. The Commission considers that the termination of certain contractual rights limits the investors' rights dealing with cross-border activities in such a way that violates EU law on free movement of capital and freedom of establishment. The process has entered the second stage on the 18th of June 2015,³⁴ by issuing a reasoned opinion, and since then an action took place.³⁵

The Commission launched another infringement proceeding against Hungary on the 26th of March 2015³⁶ for the restrictions on farmlands including the whole Land Traffic Act (Fftv) examining the restraints of land acquisition, because of the concern that the legislation is discriminatory or not proportionate to the aim pursued.

The issue of limiting land acquisition comes up again to the light. And the legislator is expected to make the final settlement not only in theoretical questions but in connection with the essential moments of regulation taking into account the harmonization either.

³³ The European Commission's press release: Free movement of capital: Commission launched infringement proceedings against Hungary in relation to cross-border investors' rights to use the land for agriculture, in: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1152_hu.htm (26.06.2016).

³⁴ The case number 20142246, in: http://ec.europa.eu/atwork/applying-eu-law/infringements-proceedings/infringement_decisions/index.cfm?lang_code=EN&r_dossier=&decision_date_from=01%2F01%2F2014&decision_date_to=21%2F11%2F2015&EM=HU&title=&submit=Keres%C3%A9s+ (26.06.2016).

³⁵ Free movement of capital: Commission refers Hungary to the Court of Justice of the EU for failing to comply with EU rules on the rights of cross-border investors in agricultural land, Brussels, 16 June 2016, in: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2102_en.htm?locale=EN, (26.06.2016)

³⁶ Case No. 20152023 of the Commission (21.11.2015).

See: A Bizottság megindította a formális eljárást a magyar földtörvény miatt, 2015. március 26. Bruxinfo, in: <http://www.bruxinfo.hu/cikk/20150326-a-bizottsag-meginditotta-a-formalis-eljarast-a-magyar-foldtorveny-miatt.html> (26.06.2016).

BÁNYAI Krisztina*

A földszerzés korlátozásának elméleti és gyakorlati kérdései Magyarországon¹

1. Bevezető gondolatok

A föld véges jószág, mivel mint természeti tárgy korlátozott mértékben áll rendelkezésre, nem szaporítható, és mással nem helyettesíthető. A nélkülözhetetlensége, megújulóképessége, különleges a kockázatérékenysége alacsony a nyereséghezama a földtulajdon különös szociális kötöttségét testesítik meg.² A földtulajdon különös szociális kötöttséggel bír, emiatt más tulajdoni tárgyaktól eltérő jogi kezelése indokolt, és ezen körülmények igazolhatják a tulajdonosi jogokkal szemben a közérdek érvényesülését. Az Alaptörvény P) cikke kifejezetten kiemeli a termőföld védelmét.

A földszerzés korlátozása és tilalmazása minden állam alapvető birtokpolitikájának meghatározottságából ered. A tulajdonjog a dolog feletti teljes hatalmat, a tulajdonszerzés valamely birtokba vehető dolog feletti tulajdonosi hatalom létrejöttét jelenti. A birtoklás és használat kérdésköre is felmerül a szerzőkorlátozások és tilalmak kapcsán. A használat kérdésköre annyiban kerül tárgyalásra, hogy az a föld jogi sorsára tartósan kihat és a korábbi földszabályozásokban a későbbi tulajdonszerzés reményével a zsebszerződések megkötését indukálták.

A tulajdonhoz való jog³ vizsgálatánál az Alkotmánybíróság a szükségesség-arányosság tesztjét alkalmazza, azonban az alapjogok korlátozásához nem elégséges a közérdekre⁴ való általános hivatkozás, annak konkrét alapja kell, hogy legyen.⁵

* PhD, főügyészeti ügyész, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Főügyészség, e-mail: banyaikriszta@gmail.com

¹ A kutató munka a Miskolci Egyetem stratégiai kutatási területén működő Mechatronikai és Logisztikai Kiválósági Központ keretében valósult meg.

² 35/1994. (VI.24.) AB határozat, a mai napig hivatkozik rá több joganyag is, többek közt a Kúria Knk. IV.38.133/2015/3. számú végzése.

³ A tulajdonhoz való jog, mint alkotmányos alapjog és annak védelme, valamint korlátai tekintetében összegzően és bővebben lásd Téglási András: Termőföldvédelem az Alkotmánybíróság gyakorlatában és az Alaptörvényben, in: Korom Ágoston (szerk.): *Az új magyar földforgalmi szabályozás az uniós jogban*, Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2013, 93-107.; Téglási András: The constitutional protection of agricultural land in Hungary with special respect to the expiring moratorium of land acquisition in 2014, *Jogelméleti Szemle*, 2014/1, 155-175.; Téglási András: Az Alkotmánybíróság alapjogvédelmi gyakorlata az Alaptörvény hatálybalépése után, *Közjogi Szemle*, 2015/2. 17-23. Az új Ptk.-ban található tulajdonvédelemről lásd Téglási András: Tulajdonvédelem az új Ptk.-ban, in: Keserű Barna Arnold – Kőhidi Ákos (szerk.): *Tanulmányok a 65. éves Lenkovic Barnabás tiszteletére*, Eötvös József Könyv-és Lapkiadó Bt., Budapest, 2015, 542-553.; Téglási András: Az alapjogok hatása a magánjogi viszonyokban az Alkotmánybíróság gyakorlatában az Alaptörvény hatálybalépését követő első három évben – különös tekintettel a tulajdonhoz való jog alkotmányos védelmére, *Jogtudományi Közlöny*, 2015/3, 148-157.

⁴ „Ami mások jogait vagy közérdekét nem sérti, az szabad tulajdon” Sebess Dénes: *Magyar agrár-evolúciók MDCCCCII-MDCCCCXXXII 26 Agrár-tanulmány*, Magyar Királyi Egyetemi Nyomda, 1933, 22.

A tulajdonhoz való jog azonban nem azonos a tulajdonszerzéshez való joggal. A földszerzésre vonatkozó közjogi és magánjogi korlátozást a tulajdonszerzéshez való jog korlátozásaként tekintik, amely nem alapjog. Az Alkotmánybíróság kimondta, hogy ha nem eleve jogosultak megkülönböztetéséről van szó, akkor csak az követelhető meg, hogy a nem egyenlő kezelésnek ésszerű oka legyen, azaz ne minősüljön önkényesnek.⁶ Így valamely alapjognak nem minősülő jog tekintetében alkotmányellenes a megkülönböztetés, ha nincs ésszerű indoka. „Az alapjogként védett tulajdon tartalmát a mindenkor (alkotmányos) közjogi és magánjogi korlátokkal együtt kell érteni. Az alkotmányos tulajdonvédelem terjedelme mindig konkrét; függ a tulajdon alanyától, tárgyától és funkciójától, illetve a korlátozás módjától is. A másik oldalról nézve: ugyanezen szempontoktól függően az adott fajta közhatalmi beavatkozás alkotmányos lehetősége a tulajdonjogba más és más.”⁷

A magyar Alkotmánybíróság a szerzés korlátozását a strasbourg-i Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) jogfejlesztő tevékenységével egyezően értelmezi, ami tipikusan a tulajdonelvonás miatti kártérítési ügyek kapcsán veti fel az arányosság kérdését.⁸

A tulajdonjog közjogi korlátozásának számos megjelenési formája és csoportosítási lehetősége van, de mindig közérdek húzódik mögötte, amelyet az állam ha kell, akár közhatalmi kényszerrel érvényesít.

Az alkotmányjogi megközelítés mellett a földszerzésre vonatkozó jogviszonyok magánjogi dogmatikájának vizsgálata indokolt, az egyes hatósági eljárások tekintetében pedig a Ket.⁹ közigazgatási jogi joganyagát kell alkalmazni. Dogmatikailag tisztázni szükséges alapvető jogintézményeket.

A dologi jog földre vonatkozó statikus, kogens joganyaga a tulajdonlás főbb kérdéseit szabályozza, a polgári jogi dogmatika dinamikus, diszpozitív oldalaként felfogható kötelmi jog pedig a földre vonatkozó jogviszonyokkal foglalkozik.

⁵ A szükségesség-arányosság tesztre lásd még a 30/1992. (V.26.) AB határozat, 39/2007. (VI.28.) AB határozatokat.

⁶ 35/1994. (VI.24.) AB határozat.

⁷ 64/1993. (XII.22.) AB határozat IV.1. pont.

⁸ A strasbourgi Emberi Jogi Bíróság gyakorlatára nézve bővebben Raisz Anikó: Földtulajdoni és földhasználati kérdések az emberi jogi bíróságok gyakorlatában, in: Csák Csilla (szerk.): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai*, Novotni Alapítvány, 2010, 241-253. Itt kifejezetten a tulajdonelvonásokkal, a földtulajdon, földhasználat – tehát a klasszikus értelemben vett földforgalom – kapcsán 13 konkrét ügy feldolgozására kerül sor. Ezek azok az ítéletek, amelyek alapján világosan kirajzolódik az az eltérő gyakorlat, amely a Kelet-és Nyugat-európai államok által a jogszerűtlen tulajdonelvonás miatt fizetett kártérítési összegek nagyságában mutatkozik meg. Ez legszembetűnőbb az alkotmányjogi közvélemény által is ismert Papamichalopoulos contra Görögország (1995. október 31., No. 14556/89.), illetve a Maria Atanasiu és társai contra Románia (2010. október 12., No. 30767/05. és 33800/06. ügyekben, ahol teljesen hasonló tényállás mellett több, mint 200.000 Euro különbség volt a megítélt kártérítések között. Az európai bírói fórumok gyakorlatával kapcsolatban lásd még Téglási András: A tulajdonhoz való jog védelme Európában – az Európai Unió Bírósága, az Emberi Jogok Európai Bírósága és a magyar Alkotmánybíróság gyakorlatának fényében, *Kül-Világ*, 2010/4, 22-27.

⁹ A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény.

A polgári jog szabályai a föld tulajdoni és használati viszonyainak szabályozására vonatkoznak. Az agrárjog az a jogterület, amely a polgári jog testéből kiválva speciális szabályozást tartalmaz. Ezen joganyagok a *lex generalis-lex specialis* viszonyában állnak egymással. Elég, ha csak például a haszonbérlet Polgári Törvénykönyvben lefektetett szabályaira gondolunk, amelyek a földforgalmi szabályozás háttérjoganyagát adják.

Érdeemes megvizsgálni, hogy a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény (Fftv.) szabályozása hogyan alakította át a föld tulajdoni és ehhez kapcsolódóan a használati jogának forgalmára vonatkozó jogi korlátokat. További kérdés, hogy az Fftv. szabályozása valóban alkalmas-e a földszerzéshez kapcsolódó visszaélések megakadályozására, bezárja-e azokat a kiskapukat, amelyek lehetőséget adtak a korlátozások áttörésére. Ez a kérdés alkotmányjogi szempontból a tulajdonhoz való jog és a tulajdonszerzéshez való jog oldaláról vizsgálható a földszerzés viszonylatában a polgári jog dologi jogi és kötelmi jogi szabályrendszerének kohéziójában, összehasonlító-történeti szempontból pedig a nyugat-európai államok jól bevált földszerzés-szabályozásai és a magyar földszerzés-szabályozások aspektusából. Mindezek fényében pedig további kérdés, hogy az európai elvárásoknak megfelelő diszkrimináció-mentesség¹⁰ követelményével megszületett Fftv. szerzési szigora nem nehezíti-e el a földszerzést.

2. A földszerzés korlátozásának módszertani megközelítése

Több oldalról közelíthető meg a kérdés:

ad1. Interdiszciplináris szempontból a földszerzés, illetve maga a szerzés a központi kérdés. Alkotmányjogilag a szerzés a tulajdonhoz való jogból vezethető le; az egyes részletszabályok pedig a polgári jog dologi és kötelmi jogi szabályrendszerének elemzése, valamint az agrárjogi jogszabályok közvetlen szerzésszabályozásából ismerhető meg. A földforgalom terén közigazgatási jogi jogszabályokkal – a Ket. generális háttéranyaga vonatkozásában vagy az Inytv.¹¹ tekintetében – szélesedik a jogágak egymásra hatása. Sőt, a termőföld tulajdonjogának megszerzését vagy használatát korlátozó jogszabályi rendelkezések kijátszására irányuló jogügyletek feltárása és megakadályozása érdekében büntetőjogi eszközök igénybevétele is lehetséges, mivel a jogalkotó önálló tényállásban rögzített módon ad lehetőséget az ilyen magatartás értékelésére,¹² illetve önálló jogszabályt is alkotott (a később említendő Zstv.).¹³

¹⁰ Bővebben lásd Kecskés László – Szécsényi László: A termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény 6. §-a a nemzetközi jog és az EK-jog fényében, *Magyar Jog*, 1997/12. szám, 721-729.

¹¹ Az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény.

¹² A hatályos Btk. a 349. §-ában külön tényállást szentel a zsebszerződéseknek. A bűncselekmény jogi tárgya komplex, mivel az egyrészt a termőfölddel kapcsolatos szerződések valóság tartalmába vetett közbizalom, másrészt a magyar termőföld védelme. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 2013. július 1-től hatályba lépett 349. §-ában megfogalmazott tényállásának eredeti elnevezése a termőföld jogellenes megszerzése volt, melyet 2014. május 1.

ad2. A jogösszehasonlító módszer bevált módszertani technika ahhoz, hogy egyrészt különböző jogrendszereket összevegyünk, így a nyugat-európai államok szerzésszabályozási rendelkezéseit;¹⁴ másrészt pedig kronológiailag is össze lehet általa hasonlítani a magyar földszerzési szabályok történeti alakulását. A nyugat-európai államok szabályozását a földszerzés szempontjából saját csoportosítás szerint lehet elemezni abból a célból, hogy a szabályozások változékonyságára is rá lehessen mutatni. Ily módon léteznek szerzési korlátozást előíró,¹⁵ azaz földforgalmat valamilyen szinten megkötő (speciális szakképzettség, helybenlakás etc.) és szerzési korlátozást nem tartalmazó,¹⁶ a föld forgalmát meg nem kötő (liberális) szabályozással rendelkező nyugat-európai államok. Az uniós szabályozás a termőföldszerzésre vonatkozóan nem tartalmaz külön szabályokat, az alapelvekből - a tőke szabad mozgása, a személyek szabad mozgásának részét képező letelepedés szabadsága, a diszkrimináció általános tilalma alapján - vezeti le a nemzeti jogalkotás játéktérének határait.¹⁷ A föld forgalmára vonatkozóan a tagállam tulajdoni rendjének sérelme nélkül¹⁸ kell megvalósítani a föld,

napjától kezdődő hatállyal mező-és erdőgazdasági hasznosítású föld jogellenes megszerzése tényállásra módosítottak.

¹³ 2014. évi VII. törvény a termőföld tulajdonjogának megszerzését vagy használatát korlátozó jogszabályi rendelkezések kijátszására irányuló jogügyletek feltárásáról és megakadályozásáról.

¹⁴ Csoportosítás kapcsán lásd: Burgerné Gimes Anna: Földhasználati és földbirtok-politika az Európai Unióban és néhány csatlakozó országban, *Közgazdasági Szemle*, L. évf., 2003. szeptember, 819-832.; a birtokszabályozás kérdéseiről lásd: Prugberger Tamás: Földügyletek Európában, *Az Európai Unió Agrárgazdasága*, 1999/7-8, 11-14.; Prugberger Tamás: A mező- és erdőgazdasági földingatlan tulajdonának, használatának-hasznosításának és jogátruházásuk szabályozásának lehetőségei az uniós jog tükrében, in: Csák Csilla (szerk.): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 211-239.; Prugberger Tamás: Szempontok az új földtörvény vitaanyagának és a parlament által elfogadott szövegének értékeléséhez a nyugat-európai megoldások tükrében, *Polgári Szemle*, 2014. október 10. évf. 3-6. szám, 162-169.; továbbá Prugberger Tamás – Szilágyi János Ede: Földbirtokszerkezet és szabályozás Nyugat-Európában, *Az Európai Unió Agrárgazdasága*, 2004/8-9. szám, 38-41.; Prugberger Tamás – Szilágyi János Ede: Földbirtok-politika az európai uniós és tagállami normákban, in: Csák Csilla (szerk.): *Agrárjog*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2006, 89-94.; Szilágyi János Ede: Földbirtokszerkezet és szabályozás Nyugat-Európában, *Az Európai Unió Agrárgazdasága*, 2004/9, 38-41. A nyugat-európai államok haszonbérleti szabályozásáról lásd: Olajos István: A nyugat-európai államok haszonbérleti szabályozása, *A Közgazdasági és Allamigazgatási Egyetem német nyelvű továbbképző intézete által megtartott TEMPUS tanfolyam zárókiadványa*, Miskolci Egyetem, Miskolc, 2004, 202-222.

¹⁵ Ilyen államnak tekinthetjük az alábbiakat: Dánia, Franciaország, Svájc, Németország, Ausztria, Norvégia, Svédország, Finnország.

¹⁶ Spanyolország, Portugália, Olaszország, Hollandia, Belgium, Luxemburg, Anglia, Írország, Skócia.

¹⁷ Szilágyi János Ede: Az Európai Unió termőföld-szabályozása az Európai Bíróság joggyakorlatának tükrében, in: Csák Csilla (szerk.): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai*, Novotni Alapítvány, Miskolc, 2010. 269-281.

¹⁸ EUMSZ 345. cikk (az EKSz. korábbi 295. cikke) szerint: A Szerződés nem sérthetik a tagállamokban fennálló tulajdoni rendet.

mint tőke szabad mozgásának biztosítását, mely alapelv határozza meg lényegében a tagállamok birtokpolitikáit.¹⁹

ad3. A leíró és történeti-elemző módszer fontos ahhoz, hogy a magyar jogban tapasztalt szerzéskorlátozások második világháború utáni története követhető legyen egészen a földszerzés rendszerváltást követő korlátozásainak típusai és lehetőségei elemzéséig. Fő kérdés, hogy a földszabályozások céljai változásainak függvényében hogyan módosultak az azt megvalósító eszközök. Dogmatikailag pedig az, hogy a földforgalomra vonatkozó jogi szabályozási keret differentia specificája milyen lehetőségeket teremtett és teremt a jogviszonyok alanyai számára, hogy a földszerzésre irányuló jogokkal éljenek vagy visszaéljenek. A szerzés szerződésen kívüli esetei is érdekesek lehetnek, mivel a földszerzés számos egyéb módja ismeretes, Kiemelhetők a nem élők közötti tulajdonátzállás, az öröklés agrárjellemzői, jogkövetkezményei és ennek hatásai a földforgalomra. Az agráröröklési szabályok szükségességét a jogalkotó jelezte ugyan a földtörvényhez készült vitaanyagban, de jogi szabályozásban ez nem valósult meg,²⁰ pedig Nyugat-Európa több államában jelentős földöröklési szabályozásokat találunk.

3. A földszerzési korlátozások és tilalmak

Magyarországon a föld tulajdoni illetve használati jogának forgalma tárgyi és alanyi oldalról kötött.²¹ Hasonlóképpen a nyugat-európai szabályozásoknál ezek a szerzés tárgyára, a földre vonatkozó korlátozások (területi mérték meghatározottság, birtokminimumok és maximumok meghatározása, védett területi jellemzők, az adott föld hasznosítására vonatkozó korlátok etc.) és a szerzés alanyaira vonatkozó korlátozások, (szerzési képesség, szaktudás, szakképzettség, helybenlakás, művelési kötelezettség, családi gazdaság preferálása etc.) valamint a szerzési eljárásra vonatkozó korlátozások. (Így például a földszerzés hatósági engedélyezési eljárása vagy a nyilvántartásba vételi kötelezettség.)

Az alapvető agrárjogi normákat a Polgári Törvénykönyvben lenne szükséges elhelyezni, ezzel kapcsolatban kiemelhető, hogy korábban a mezőgazdasági termékértékesítési szerződés a Ptk.-ban önálló szerződéstípusként szerepelt.²²

¹⁹ Lásd bővebben: Korom Ágoston: A termőföldek külföldiek általi vásárlására vonatkozó 'moratórium' lejárta követően milyen birtokpolitikát tesz lehetővé a közösségi jog. *Európai Jog*, 2009, 6. szám, 7-16.

²⁰ Az új földtörvény vitaanyagában a célkitűzés fellelhető (Az új földtörvény vitaanyaga - A magyar föld védelmében, Vidékfejlesztési Minisztérium), de az Fftv. hatálya nem terjed ki a törvényes öröklessel, a kisajátítással és a kárpótlási célú árverés útján történő tulajdonszerzésre.

²¹ Csák Csilla – Szilágyi János Ede: Legislative tendencies of land ownership acquisition in Hungary, in: (Roland Norer – Gottfried Holzer (szerk.): *Agrarrecht Jahrbuch*, Wien-Graz, Neuer Wissenschaftlicher Verlag, 2013, 215-233.

²² Lásd még Sárándi Imre: *A mezőgazdasági termékgazdasági jog, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest*, továbbá Papik Orsolya: In the footsteps of the agricultural product sales contract or the survival of the provisions of the agricultural product sales contract in the new Hungarian Civil Code, *Journal of Agricultural and Environmental Law* 18/2015.

A szerzési korlátozások és tilalmak meghatározása során az Európai Unió elvárásaira is figyelemmel kell lenni, így a magyar föld védelme csakis ebben a meghatározottságban szabályozható nemzeti kérdés, a Csatlakozási Okmány aláírásától kezdve az Fftv. kapcsán indult kötelezettségszegési eljárásokig. Magyarország 2004. május 1-jétől az Európai Unió tagja.²³ A nemzeti elbánás elvének²⁴ szellemében a Csatlakozási Okmány X. mellékletének 3. pont (2) bekezdése foglalta magában azokat az átmeneti szabályokat, amelyeket a földre vonatkozóan teljesítenie kellett Magyarországnak, illetve amelyek tekintetében az ország 7 évre – majd további 3 évre – szóló mentességi időt, 'moratóriumot' kapott. Ezt annak érdekében kapta, hogy a jogi szabályozását EU-konform módon átalakítsa, és az egyenlő bánásmód követelményét – egyben a diszkrimináció tilalmát – a mezőgazdasági hasznosítású földek tekintetében az EU tagállamok polgáira is a belföldiekkel azonos tekintet alá eső módon megvalósítsa. Az európai földárakhoz képest a magyar termőföld árak alacsonyabbak, ebből fakadt az a félelem, hogy a külföldi mezőgazdasági vállalkozások vagy természetes személyek a földmoratórium lejártát követően felvásárolják a magyar földet.

A termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény (Tft.) jelentősége különösen érdekes, mert olyan időszakra esik a hatálya, amikor a föld tulajdoni és használati viszonyai a piacgazdaság körülményei között formálódtak és már nemcsak a nemzeti sajátosságok, de az európai sztetenderdek is meghatározóvá váltak. A Tft. történelmi jelentősége éppen abban áll, hogy az új gazdasági viszonyok és jogi környezet mentén²⁵ kellett a magyar mezőgazdasági földre vonatkozó szerzés szabályait megalkotni. A Tft. majd húszéves léte alatt számos alkalommal került módosításra attól függően, hogy az aktuális hatalom hogyan gondolkodott a földszerzésről és mik voltak a fő prioritásai. A külföldiek általi földszerzés generális tilalmát azonban mindvégig fontosnak tartották a magyar termőföld védelme érdekében. A Tft. módosításait elnézve azonban látható, hogy ezt a tilalmat is áttörték egyes lehetőségek. Az elővásárlási jogok rendszere a földmutyik kivédésére szolgált, azonban változtak az elképzelések. Volt, hogy a magyar államot jogosították fel első helyen, máskor pedig a haszonbérlet került előnybe.

A Tft. az alanyi és jogcím szerinti szerzési korlátozások és tilalmak rendszerének kialakításával akaratlanul is számos olyan kiskaput nyitott meg, amely épp a korlátozás és tilalom megkerülését szolgálta. Például a tanya tulajdonjogának külföldi általi megszerzése csak területmértékre, de számszakilag nem volt korlátozva; haszonélvezetet szabadon lehetett kikötni, és erdő- illetve legelőbirtokossági társulat

²³ A magyar csatlakozási tárgyalások megnyitására 1998. márciusában került sor, az érdemi tárgyalások 1998. november 10-én kezdődtek, és 2002. december 16-án zárultak le. A 2003. április 15-én aláírt szerződés 2004. május 1-től lépett hatályba, ez a csatlakozás időpontja.

²⁴ Európai Megállapodás 44. cikk 89. pontja, továbbá a földszerzésre vonatkozó egyes tagállami jogszabályok formájuk és kitűzött céljaik tekintetében eltérhetnek egymástól. (C-370/05.sz. ügy).

²⁵ A rendszerváltás tekintetében lásd Csák Csilla: A rendszerváltás hatása a földtulajdoni és földhasználati viszonyokra, in: Csák Csilla (szerk.): *Agrárjog- A Közös Agrárpolitika megvalósulása Magyarországon*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2008; Csák Csilla: A földtulajdoni és földhasználati viszonyok változása a rendszerváltástól napjainkig, *Agrár- és Környezetjog*, 2007/2.

formájában közvetett módon lehetséges volt az egyébként tilalmazott szerzés. A föld csere útján történő megszerzése sem volt következetesen szabályozva. A földszerzésre vonatkozó jogszabályok lettek a zsebszerződés elleni küzdelem anyagi jogi szabályanyaga.

Az Fftv. más, mint a Tft., mivel eleve egy érettebb helyzetben született, és a helyzetet nagyban meghatározta az előző években felmerült földdel kapcsolatos visszaélések elleni harc. A jogalkotónak az EU alapelveiből levezethető jogi keretben kellett megalkotnia egy olyan szabályozást, amely megfelelően védi a magyar földet, és nem diszkriminatív. A szerzés mind a föld tulajdonjogára mind pedig a használati jogára vonatkozóan új szemléletben került megállapításra. A korábbi használati jogok néhány formája (haszonélvezet, haszonkölcsön) eltűnt, a szerzés alanyi köre a földműves köré koncentráldódik és erősen kötődik a műveléshez. Az Fftv. az Európai Unió belül szokásosan elfogadott korlátozási technikát alkalmazza, mivel a helyben lakó földművest részesíti előnyben a földszerzésnél. Privilegizált helyzetbe hozza a közeli hozzátartozók közötti ügyleteket, valamint bizonyos jogi személyeket.

A tárgyi korlátok ismerősek a korábbi Tft.-megoldásokból, de a szerzés folyamata még sosem volt ennyire bonyolult.²⁶ Az Európai Unió ráadásul több szempontból is kritika alá vette magát az Fftv.-t és bizonyos rendelkezéseit is, például a haszonélvezet de iure megszűnése kapcsán. Kritikaként fogalmazható meg, hogy a zártkert kategóriája nem jelenik meg az Fftv.-ben, ezért de lege ferenda indokolt lenne a természetes személyek számára hobby céllal fenntartott földterületekre valamilyen privilegizált szerzsmódot megalkotni, mivel így bármilyen egyszerű kis telek megszerzése jelentős procedúrával jár, ami nincs arányban a földszerzés jelentőségével. Ezt érzékelt a jogalkotó is, ezért a zártkert kategóriát egy Inytv.-módosításban az ingatlan művelés alóli kivonása kapcsán meg is jelenítette. 2016-ban sajátos helyzetet teremtett azáltal, hogy egy 2016. december 31-ig benyújtható kérelem alapján lehetőséget adott az ingatlan-nyilvántartásban zártkertként nyilvántartott ingatlan művelési ágának művelés alól kivett területként történő átvezetésére, amely eljárás a tárgyánál fogva díjmentes. Lényegében ez lehetőséget arra, hogy a tulajdonosok megszabaduljanak a zártkerteket, mint mezőgazdasági földterületeket érintő korlátozásoktól; a vétel és eladás kötöttségeitől vagy a mezőgazdasági földekre vonatkozó művelési kötelezettségtől. Az átminősítés után az ingatlanra a tulajdonos válthat ki lakcímkártyát vagy akár hitelfedezetként is szolgálhat, és a művelés elmulasztása miatti bírságolástól sem kell tartani.

²⁶ A földforgalomról lásd még: Kurucz Mihály: Gondolatok a termőföldjog szabályozás kereteiről és feltételeiről, *Geodézia és Kartográfia*, 2008/9, 2008/10, 2008/11; Holló Klaudia: Az elővásárlási jogról mint a földforgalom korlátozásának közvetett eszközéről, in: http://www.ajk.elte.hu/file/THEMIS_2014_jun.pdf (2016.06.20.); Holló Klaudia: A termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény, valamint a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény földhasználatra vonatkozó egyes rendelkezéseinek összehasonlító elemzése, in: http://www.ajk.elte.hu/file/THEMIS_2013_dec.pdf (2016.06.20.).

A tulajdonszerzési jogosultság feltételeként szabályozza a törvény a különböző – jövőbeli kötelezettség vállalására irányuló – nyilatkozatok megtételét, melyek hatással bírnak a földszerzés folyamatára, illetve a hamis, hamisított vagy valótlan tartalmú nyilatkozatok büntetőjogi jogkövetkezményeket vonnak maguk után. A földtulajdonszerzési jogcímek csoportosíthatók a föld tulajdonjogának átruházás jellegű, származékos módon, illetve átruházásnak nem minősülő, és eredeti szerzőmódú ügylet általi szerzés szempontjából a hatósági jóváhagyás szempontjából az Fftv.-ben.

Sajátosan alakul az Fftv.-ben a törvényen alapuló elővásárlási jog²⁷ gyakorlásának lehetősége, mely a birtokpolitikai preferenciák érvényre juttatásának egyik eszköze. Lényeges változás a Tft.-hez képest, hogy míg 2010-ig korábban az elővásárlási jog jogosultjainak értesítése érdekében nem szerződést írtak, hanem ajánlatot tettek, az Fftv. szerint már az adásvételi szerződés elkészítése is szükséges.

4. A földkorlátozások kijátszása: a zsebszerződések

A zsebszerződések megjelenését a rendszerváltást követően megindult tulajdonrendezések idejére lehet tenni. Számos formája²⁸ alakult ki a földszabályozások kapcsán.

²⁷ Az elővásárlási, illetve előhaszonbérleti jogra vonatkozóan lásd: Bobvos Pál: A termőföldre vonatkozó elővásárlási jog szabályozása, *Acta Universitatis Szegediensis, Acta Juridica et Politica*, Tomus: LXVI. Fasc.3, Szeged, 2004. 5.; Hegyes Péter: Értelmezési és jogintézményi kérdések a termőföldre vonatkozó elővásárlási jog szabályozásával összefüggésben, in: Bobvos Pál (szerk.): *Reformator iuris cooperandi*, Szeged, Pólay Elemér Alapítvány, 2009, 199-207.; Jani Péter: A földbirtok-politika alkotmányossága - A termőföldre vonatkozó elővásárlási jog új szabályairól, *Glossa Iuridica* 2012/1. szám, 62-66.; Leszkoven László: A termőföldet érintő elővásárlási jog egyes kérdései, *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Tomus XXII, 2004, 393-403.; Olajos István: A 2002. február 22-én hatályba lépő termőföld adásvételéhez kapcsolódó elővásárlási, és előhaszonbérleti jogok gyakorlásáról, *Napi Jogász*, 2002/4., 7-12.; Olajos István: Az elővásárlási és előhaszonbérleti jog gyakorlásának speciális szabályai a földforgalomban, in: Barzó Tímea – Juhász Ágnes – Leszkoven László – Pusztahelyi Réka (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Bíró György professzor 60. születésnapjára* Novotni Alapítvány, Miskolc, 2015, 375-386.; Olajos István – Prugberger Tamás: A termőföldbirtoklás, hasznosítás és forgalmazás a családi gazdaságok elősegítésének új jogi szabályozása tükrében, *Magyar Jog*, 2002/5., 286-295.; Pusztahelyi Réka: Elővásárlási jog egyes kérdései a bírói gyakorlatban, *Miskolci Jogi Szemle* 2009/2. szám, 96-111.; Szilágyi János Ede: A termőföldek törvényes elővásárlási jogának alakulásáról, különös tekintettel a rendszerváltás utáni jogfejlődésre, *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Tomus XXIV, Miskolc, 2006, 511-525.; Holló Klaudia: Az elővásárlási jogról, mint a földforgalom korlátozásának közvetett eszközéről, *Themis*, az ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola lektorált elektronikus folyóirata, 2013. március, 111-128.; Hornyák Zsófia: Az előhaszonbérleti jog specializációja a mezőgazdasági földek tekintetében, in: Szabó Miklós (szerk.): *Doktoranduszok Fóruma, a ME-Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola kiadványsorozata*, 2015, 127-131.

²⁸ A zsebszerződések típusaira lásd még Kozma Ágota: Zsebszerződések veszélyei, *Magyar Jog* 2012/6, 350-360.; Olajos István: A zsebszerződésekről, *Héthatár*, 2001/2, 36-38.; Olajos István – Szalontai Éva: Zsebszerződések a termőföld-tulajdonszerzés területén, *Napi Jogász*, 2001/7, 3-10.;

Az Fftv., mint új földforgalmi szabályozás a szerzéskorlátozások áttörésének elhárítását, így a zsebszerződések elleni küzdelmet tűzte ki célul, az Európai Unió alapelveinek betartásával. Az Fftv. a moratórium lejártára tekintettel egységesen és szigorúan korlátozta a szerzést, és párhuzamosan különböző egyéb jogszabályokban értékelte a jogszabályok kijátszásával vagy megkerülésével kötött, vagy a szándékozni kívánt szerződéseket, jogügyleteket. A Büntető Törvénykönyv említett tényállásában biztosított korlátlan enyhítés eszközét használná fel arra, hogy ezen jogügyleteket napvilágra kerüljenek.

A termőföld tulajdonjogának megszerzését vagy használatát korlátozó jogszabályi rendelkezések kijátszására irányuló jogügyletek feltárásáról és megakadályozásáról szóló 2014. évi VII. törvény (Zstv.) újabb eszköztárat vezetett be a zsebszerződések elleni küzdelem jegyében.

A bírósági gyakorlatban az érvénytelen szerződés jogkövetkezményeit illetően az állam javára marasztalás mintájára kialakított konzekvencia megoldhatja a korábbi elszámolási problémákat, ami az eredeti állapot helyreállításával kapcsolatban merült fel, új irányt szabhat az érvénytelenségi pereknek és a kereseteknek. Az Fftv. szerzéskorlátozó technikája ugyanakkor úgy tűnik rendezte az addigi életviszonyok között felmerült visszaélések kérdését, így a zsebszerződések témaköre a jövőben már nem igazán jelenhet meg olyan szignifikánsan, mint a korábbi szabályozások mentén.

5. A földszerzés korlátozása a földforgalmi törvény eszköztárában

A Fftv.-ben előírt földszerzésre vonatkozó előzetes hatósági engedélyezési rendszer nem volt idegen a magyar jogi gondolkodástól és a közösségi bírósági joggyakorlat is elfogadja, dogmatikailag a rendelkezési jog közjogi korlátozásaként fogható fel. A földszerzési eljárás szereplői közé az Fftv. beveszi a jegyzőt, a mezőgazdasági igazgatási szervezetet és a helyi földbizottságot, és a biztonsági okmányt vezet be a kérelem benyújtásának alakiságaként. Az eljárás ezzel azonban jelentősen elhúzódhat időben, mivel több fokozaton kell keresztül mennie, és így akár negyed, sőt fél évig is eltarthat. A jogorvoslat rendszer sem kiforrott, de lege ferenda például a jegyzői iratjegyzék²⁹ készülhetne határozat formában megfelelő jogorvoslati lehetőséggel.

Roszik Péter: Virágzik a "földvircsaft" - A külföldi "zsebszerződések" tizenhétféle típusa, in: <http://www.agromonitor.hu/forum/52-forum/5689-roszik-peter-viragzik-a-qfoeldvircsaftq-a-kuelfoeldi-qzsebszerzdesekq-tizenhetfele-tipusa> (2016.06.02.); Iránytű Intézet elemzés: Országomat euróért? Helyzetkép a magyar termőföld védelméért, in: http://iranytuintezet.hu/sites/default/files/ir%C3%A1nyt%C5%B1%20Int%C3%A9zet_F%C3%B6ldv%C3%A9delem.pdf (2016.06.21.); Kurucz Mihály: Gondolatok a termőföldjog szabályozás kereteiről és feltételeiről I., *Geodézia és Kartográfia*, 2008/9, 13-22.; Bányai Krisztina: A zsebszerződések ügyészi szemmel, *Új Magyar Közigazgatás*, 2014. március, 7. évf. 1. szám, 62-71.

²⁹ Egyetértve Olajos István véleményével: Az új földforgalmi törvény speciális eljárásai: az elővásárlási jogok gyakorlására vonatkozó jegyzői, és a helyi földbizottság eljárása (A mezőgazdasági földek tulajdonszerzésének és használatának engedélyezéséhez kapcsolódó egyéb eljárások) című előadása 2014. május 6-án a Nemzeti Közszerzési Egyetemen,

A helyi földbizottság³⁰ eljárásbeli státusa sem volt rendezett, eleve a megyei agrárkamarák kezdték ellátni a funkcióját. Az Alkotmánybíróság a 17/2015. (VI.5.) AB határozattal erre vonatkozóan dogmatikai kérdéseket is elemzett. A státuszát illetően kimondta, hogy a – többségi vélemény szerint – a helyi földbizottság egy sajátos magánjogi érdekelttséggel rendelkező magánjogi fél, nem közigazgatási szerv, így a demokratikus legitimitációja sem hiányolható. Egyes alkotmánybírók ugyanakkor ezt hiányolták, illetve a helyi földbizottságra vonatkozó összes jogszabályhely ex nunc hatállyal történő megsemmisítését tartották indokoltnak, vagy legfeljebb konzultációs jogot gyakorló szervként engedték volna.³¹ A helyi földbizottsággal kapcsolatos problémákat és a helyi földbizottság működésének hiányosságait alapvetően azonban az okozta, hogy a jogalkotói szándék változott.

Véleményem szerint de lege ferenda azonban dogmatikailag és az eljárás gyorsasága és egyszerűsítése szempontjából érdemes a helyi földbizottság jogkörét és eljárási szerepét újragondolni. Ha megmarad a helyi földbizottság közigazgatási jogi jellege, akkor érdemes lenne közigazgatási szervként meghatározni azt, megfelelően kidolgozott eljárási renddel és jogorvoslati lehetőséggel. Konzultációs jogot is kaphatna a földbizottság, hogy mint fél vehessen részt az eljárásban, tehát mint magánjogi érdekelt, vagy akár önálló perindítási jogot is kaphatna a visszaéléssel történő földszerzés megakadályozás céljából. Lehetséges, hogy e jogintézmény egyszerűen elsorvad, mivel számos egyéb eszköz (Btk.-tényállás, Zstv.) áll a rendelkezésre a visszaélések megakadályozására.

6. Záró gondolatok

Mindezek alapján összességében elmondható, hogy az Fftv. alapjaiban alakította át a föld tulajdoni és ehhez kapcsolódóan a használati jogának megszerzésére vonatkozó jogi korlátokat azzal, hogy a nemzeti szabályozást az európai uniós elvárásoknak megfelelően határozta meg. A diszkrimináció-mentesség jegyében a szerzést a magyar állampolgárok számára is szigorúan szabályozta. A földszerzés tárgyi és alanyi korlátait a földművesi minőség és a művelés köré csoportosította, és mindössze a közeli hozzátartozók tekintetében állapított meg bizonyos kivételeket. A létrejöttét a zsebszerződések elleni küzdelem indukálta.

hivatkozza Horváth Viktória: Az új magyar földforgalmi szabályozás az uniós vizsgálat szemszögéből (konferenciabeszámoló), *Advocat*, 2014/1-2, 13.

³⁰ Lásd a helyi földbizottságra vonatkozóan még Csák Csilla – Hornyák Zsófia: A helyi földbizottságok szerepe a mezőgazdasági földek tulajdon-átruházási eljárásában, *Óstermelő*, 2014/5, 8-9.

³¹ Lásd Kiss László alkotmánybírónak vagy Czine Ágnes alkotmánybírónak a 17/2015. (VI.5.) AB határozathoz fűzött különvéleményét.

A kérdés, miszerint az Fftv. bezárja-e a kiskapukat, azaz alkalmas-e a földszerzéshez kapcsolódó visszaélések megakadályozására; a válasz igen. Igen, ha azt vizsgáljuk, hogy széleskörű alanyi és tárgyi korlátozásokat alkalmaz valamint eljárási jogi jellegű garanciákat – például a biztonsági okmány léte³² – épít be a földszerzés folyamatába, nem beszélve a földhasználati nyilvántartás szankciójellegéről. Az Fftv. széleskörű szabályozása mind tárgyi mind alanyi értelemben is szigorúan köti a földszerzés lehetőségét. Alkotmányjogi, polgári jogi, közigazgatási jogi és büntetőjogi dimenziókban igyekszik lefedni a visszaéléseket, amelyek megoldási technikái a nyugat-európai államok jól bevált földszerzés-szabályozásaiából ismertek.

Az európai sztenderdeknek való megfelelés, így a szerzés diszkriminációmentessége az Fftv. szabályozásában megvalósul, ugyanakkor a szerzést is olyan fokban korlátozza az Fftv., hogy bizonyos szempontból a földforgalom erőteljes megkötését és a szerzés elnehezítését eredményezi. A földszerzés alanyi és tárgyi megkötései mellett a szerzés eljárási rendje az, ami bonyolulttá teszi a földszerzést. Ráadásul az eljárás elhúzódó időbenisége mellett az abban részt vevő szervek jogállása, működési rendje és jogorvoslati lehetőségei is további kérdéseket vetettek fel, amelyet a helyi földbizottság tekintetében például az AB kísérelt meg joglogikailag és dogmatikailag rendezni.

Különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy Magyarországgal szemben a Bizottság kötelezettségszegési eljárást indított 2014. október 16-án³³ a határon átnyúló befektetők mezőgazdasági földterületek használatára vonatkozó jogai, így a földre vonatkozó haszonélvezeti és egyéb használati jogok ex lege megszüntetése kapcsán. A Bizottság véleménye szerint az egyes szerződéses jogokat megszüntető jogszabály oly módon korlátozza a határokon átnyúló tevékenységet folytató befektetők jogait, ami sértheti a tőke szabad mozgására és a letelepedés szabadságára vonatkozó uniós jogot. Az eljárás a második szakaszba lépett 2015. június 18-án,³⁴ az indokolással ellátott vélemény kibocsátásával, azóta pedig már kereset benyújtására is sor került.³⁵

³² Az adásvételi szerződést biztonsági okmányon kell benyújtani a föld fekvése szerinti települési önkormányzat jegyzőjéhez. A biztonsági okmány olyan védelmi elemekkel ellátott papírlap, amely irizáló nyomatot tartalmaz, ami a fénymásolást kizárja, sőt az ilyen papírt csak igazolt jogi képviselő vásárolhatja meg a földhivaltól sorszámozottan.

³³ Európai Bizottság sajtóközleménye: *A tőke szabad mozgása*. A Bizottság kötelezettségszegési eljárást indított Magyarországgal szemben a határon átnyúló befektetők mezőgazdasági földterületek használatára vonatkozó jogai kapcsán, in: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1152_hu.htm, (2016.06.26.).

³⁴ A 20142246 számú ügy: http://ec.europa.eu/atwork/applying-eu-law/infringements-proceedings/infringement_decisions/index.cfm?lang_code=EN&r_dossier=&decision_date_from=01%2F01%2F2014&decision_date_to=21%2F11%2F2015&EM=HU&title=&submit=Keres%C3%A9s+ (2016.06.26.).

³⁵ Free movement of capital: Commission refers Hungary to the Court of Justice of the EU for failing to comply with EU rules on the rights of cross-border investors in agricultural land, Brussels, 16 June 2016, in: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2102_en.htm?locale=EN (2016.06.26.).

2015. március 26-án³⁶ újabb kötelezettségzegési eljárást indított a Bizottság, de ebben az esetben már az egész földtörvényre kiterjedően, a magyar földtörvény tulajdonszerzési korlátozásai miatt vizsgálódik, mivel aggályos, hogy a szabályozása nem diszkriminációmentes, illetve nem arányos az elérni kívánt céllal.

A földszerzés korlátozásának kérdésköre tehát újra előkerül, és a Földforgalmi törvény tekintetében nemcsak dogmatikai kérdésekben hanem a szabályozás lényegi momentumai vonatkozásában – a megfelelés jegyében is – a jogalkotóra vár a végleges rendezés.

³⁶ A Bizottság 20152023 számú ügye: http://ec.europa.eu/atwork/applying-eu-law/infringements-proceedings/infringement_decisions/index.cfm?lang_code=EN&r_dossier=&decision_date_from=01%2F01%2F2014&decision_date_to=21%2F11%2F2015&EM=HU&title=&submit=Keres%C3%A9s+ (2015.11.21.).

Lásd még: A Bizottság megindította a formális eljárást a magyar földtörvény miatt, 2015. március 26. Bruxinfo, in: <http://www.bruxinfo.hu/cikk/20150326-a-bizottsag-meginditotta-a-formalis-eljarast-a-magyar-foldtorveny-miatt.html> (2016.06.26.).

Blanka Eszter BUKODI*
La séance constitutive de la table ronde du droit agraire¹

Le 20 Avril 2016 à 14 heures, à l'initiative commune du Département de droit agraire de l'Université Eötvös Lóránd, la faculté de droit civil et droit romain de l'Université Protestant de Károli Gáspár, ainsi que la Division de Protection d'Origine du Cabinet Agricole, la séance constitutive de la table ronde du droit agraire, sur le sujet de la « Propriété intellectuelle dans le droit agraire », a été organisée dans la salle des délibérations de la faculté de droit de l'Université d'ELTE. L'idée pour initiation a été émise l'automne dernier parce qu'ils ont vu que la question de la propriété intellectuelle avait apparue de plus en plus souvent. La table ronde a été dirigée par le propriétaire de l'idée, *Dr. Mihály Kurucz*, le chef du Département de droit agraire de l'Université d'ELTE. Comme objectifs principaux – car ils veulent organiser la table ronde au moins deux fois par an à l'avenir – les organisateurs ont désigné la formation commune du sujet de la conférence suivante et de l'ordre de session. Les organisateurs ont choisi les juristes civils et agraires réputés parmi les invités qu'ils se préparent avec leurs commentaires courts pour la table ronde, la récapitulation judiciaire de la propriété intellectuelle associé du droit agro-alimentaire, en concentrant sur la définition des domaines négociables.² Dans l'article suivante je voudrais résumer ce qu'on a entendu et les commentaires des invités.

La séance a été ouverte par le doyen élu d'ELTE, *Dr. Attila Menyhárt* au nom d'établissement. Dans son discours inaugural, il a dit qu'il trouve l'établissement de la table ronde une initiative intonative, et il a souligné l'importance de coopération des universités. A son avis la compétence concernée est le point d'intersection de la science économique et le droit qui demande des recherches continues. Après cela les trois initiateurs, *Dr. Anikó Grad-Gyenge*, directrice du Département de droit civil et droit romain de l'Université Protestant de Károli Gáspár, *Dr. Ágnes Katalin Szabó Kókai-Kunné*, directrice de la Division de Protection d'Origine du Cabinet Agricole, et *Dr. Mihály Kurucz* ont pris la parole en connexion avec l'institutionnalisation de la table ronde. Au nom des initiateurs la directrice de la Division de Protection d'Origine du Cabinet Agricole a offert une brioche nattée traditionnelle à clef à la table ronde, qui représente l'entraide de KRE et la faculté de droit d'ELTE. Après les discours inauguraux, la séance a continué par les prises de parole de fond, tout d'abord on a entendu les juristes civils puis les juristes agraires.

* Étudiante en droit, Université de Miskolc, Faculté de Droit, IV. Classe, formation à temps plein. E-mail: blanlabukodi@gmail.com

¹ This research was (partially) carried out in the framework of the Center of Excellence of Mechatronics and Logistics at the University of Miskolc.

Pour la préparation de l'article j'ai utilisé mes propres notes, et les documentations envoyées par certains invités.

² Les informations détaillées concernant l'organisation de la table ronde est contenues par les cartes d'invitation envoyées aux invités.

Premièrement, Dr. Gábor Faludi (doctorat, ELTE-Faculté de Droit, professeur associé)³ a développé ses pensées. Il n'est pas un spécialiste des indications géographiques, il a approché le sujet dans l'optique de droit civil. A son avis, il faut commencer la recherche aux fonds économiques, examiner la différence entre la protection et les marques de fabrique dans l'optique du droit commercial. Il a estimé qu'il fallait établir un cadre organisationnel pour l'examen des indications géographiques, il a appuyé sa prise de parole avec cinq affirmations. Premièrement, il a proclamé que l'importance des indications géographiques est grande, leur utilisation est vraiment avantageux dans l'optique de la consommation, car elles joignent étroitement le produit aux lieux de la production. Évidemment, plus la zone géographique limitée est grande, moins c'est vrai que les indications géographiques facilitent le choix de consommateurs. „*Le bien-fondé économique de leur usage – la contribution pour le bien – devrait être examiné séparant de la marque fabrique La marque de fabrique effectivement diminue les charges de recherche d'un produit parce qu'elle relie le produit à une entreprise et c'est un facteur transactionnel important dans le domaine de la réduction des coûts. Les indications géographiques se collent rarement à une entreprise, c'est pourquoi son effet de réduction pour les charges de recherche n'est pas aussi visible que celui de la marque de fabrique*” – Dr. Gábor Faludi a expliqué. Il a ajouté que „*ce sont aussi des caractéristiques économique et de droit de la concurrence que l'indication géographique généralement se colle aux plusieurs entreprises donc l'abus de position dominante peut et doit être examiné en s'adaptant à ce facteur. Il est plus facile d'expliquer la situation du monopole qui colle à un seul titulaire d'un droit (par exemple: le brevet). Tout abus de position dominante peut et doit être examiné dans la lumière de l'effet des indications géographiques, si elles en eux-mêmes peuvent créer une position dominante, combien d'opérateurs sont collectivement autorisés à cette position dominante, si elle existe même, et s'il y a un accord entravé au commerce derrière-eux.*” Troisièmement, il a résumé les spécialités des indications géographiques qui justifient également une large gamme d'enquête professionnelle. Cependant, son droit matériel n'est pas commercialisable, donc il est impossible de signer un contrat d'utilisation ou de licence, ainsi il est inaccessible, mais il a une valeur. Leur utilisation, ce sont les titres collectifs, aucun monopole de droit n'est attaché à eux, comme toute autre propriété intellectuelle, il suffit de remplir certaines conditions. Il également mentionné l'accord sur les ADPIC, qui utilise une méthode de réglementation abstraite et ouverte à propos des compétences en question. Il permet de traiter les indications géographiques comme les marques de fabrique – comme par exemple aux États-Unis- et la protection de droit de sui generis correspond aux demandes générales, même si les particularités intérieures de ces protections de droit sont considérablement différentes. Finalement, il a parlé du rôle important du droit administratif dans le domaine de la protection des indications géographiques: „*L'alliance, la réussite et l'application du droit civil et du droit collectif doivent être examinés. Il existe à peine d'autre forme de protection, qui est construite par la norme de droit, mais la protection de marque de fabrique au niveau de l'UE se produise en fait avec un acte normatif.*”

³ Les œuvres de Dr. Gábor Faludi liées au sujet, voir notamment: Faludi Gábor – Lukácsi Péter: *A védjegytörvény magyarázata*, Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2014.; Faludi Gábor: A szellemi alkotások jogának általános kérdései, in: Lontai Endre (éditeur): *Magyar polgári jog: Szellemi alkotások joga*, Budapest, Eötvös Kiadó, 2006, 9-37.; Faludi Gábor: A szerzői jog és az iparjogvédelem belső korlátjai, *Jogtudományi Közlemény*, 2006/7-8, 280-291.

Pour finir, il a proposé aux organisateurs de la table ronde, l'idée de l'implication des représentants des associations professionnelles et civiles dans le discours.

Dr. Mihály Kurucz a bien apprécié l'idée, ainsi il a réagi aux commentaires en quelques mots. Il était d'accord avec l'affirmation que c'est une compétence vraiment administrative dans laquelle il y a beaucoup de tension parmi des règlements de l'UE et internationaux. À son avis, la question doit être posée, „*est-ce que l'avantage (l'utilisation des indications géographiques) qu'on reçoit avec l'acquisition de terre est contre les règles du droit de la concurrence ?*”

Deuxièmement Prof. Dr. Levente Tattay⁴ (PPKE-ÁJK, prof. émérite) a pris la parole, en louant les experts prestigieux présents. Il a commencé sa parole sur les indications géographiques, „*qui sont présentes dans le secteur agricole, par une introduction générale, dans laquelle il a expliqué que ces indications généralement possèdent les caractéristiques (les titres collectifs) atypiques et elles sont étranges de la système, plus leur réglementation s'est réalisée tard.*” Il n'y a pas beaucoup d'annonces en connexion avec les indications géographiques et le délai de la protection est spécial. Son commentaire s'est divisé en trois parties: premièrement il a parlé des indications géographiques. La réglementation de cette juridiction a commencé assez tard, en 1995 en France et il a continué par le Traité de Lisbonne en 1958. La législation de la Communauté économique européenne n'est réalisée qu'en 1992, et en Hongrie le droit de marque de 1997 était le premier droit qui a réglé la protection nationale des indications géographiques. Il a souligné les petit nombre d'enregistrement par rapport aux indications, dont il a soutenu par les données de 2014 : le nombre des produits collectifs agraires protégés est 867 en total, le nombre des vins protégés est 1560, le nombre des boissons alcoolisées fortes est seulement 337. Parmi eux, le nombre de la marque d'origine hongroise est environ 100. Il a également recueilli les caractéristiques spéciales des indications géographiques, et il a affirmé que les indications sont presque totalement limitées à la protection des produits agricoles, elles sont non négociables, impersonnelles, sans délai et les titres collectives. Il y a un soutien incroyable derrière eux. Dans la deuxième partie de son discours, Dr. Levente Tattay a parlé des brevets biotechnologiques, qui se rattachent aux substances biologiques. Leur cas est assez similaire de celui des indications géographiques, son activité législative a commencé assez tard: la réglementation concernant les brevets biologiques est née en 1980 aux États-Unis, en 1998 dans l'UE, et en 2001 en Hongrie. Le numéro d'enregistrement de ces produits est aussi petit, selon la statistique de l'OMPI (2016) il ne constitue pas une quantité substantielle. Une caractéristique particulière des brevets biotechnologiques, c'est qu'ils ont rapport aux substances vivantes, leur reproduction se réalise par une méthode biologique. Dans ce cas, la durée de protection par brevet est 20 ans après la date d'enregistrement. Enfin, Dr. Levente Tattay a résumé les caractéristiques des protections des obtentions végétales. La réglementation du domaine a été réalisée tard, en 1930 aux États-Unis, en 1941 aux

⁴ Prof. Dr. Levente Tattay a écrit plein de livres sur le sujet, certains d'entre eux: Tattay Levente: *A szellemi alkotások jogvédelme az Európai Unióban*, Budapest, Pázmány Press, 2014; Tattay Levente: *Versenyképesség, innováció és szellemi alkotások az Európai Unióban*, *Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle*, 2014/4, 5-26; Tattay Levente: *A szellemi alkotások és a versenyjog az Európai Unió belső piacán*, *Magyar jog*, 2013/4, 210-222.

Pays-Bas, en 1953 en Allemagne, en 1969 en Hongrie, et une régulation de l'UE a été construite en 1994. Le numéro d'enregistrement est petit dans ce cas aussi, à peu près 1500-2000 protections sont enregistrées dans l'UE par an. Il est aussi spécial que l'objet de la loi est une substance vivante, distinguable, homogène, permanente et sa reproduction se réalise par une méthode biologique. La durée de la protection est 25 ans et 30 ans dans le cas des vignes et des arbres.

Dr. Márta Görög Dr. Töröcsikné, doctorat, SZTE-Faculté de Droit, habilité maître de conférence)⁵ a abordé le sujet sous un angle différent. „L'objectif fondamental de la commentaire était la confirmation de la raison d'être de l'innovation dans le monde agraire en vue des entreprises agraires et l'éclairage du rôle du know-how dans le monde d'innovation agraire.⁶ Selon le changement de structure de R & D confirmé par les données de Bureau Central de la Statistique, en 2004 les entreprises ont financé à peu près un tiers des dépenses de R & D, mais en 2014 elles ont financé près de la moitié des dépenses, alors la sphère d'affaires a triplé les dépenses investi dans R & D. Malgré l'augmentation des innovations potentielles, le rôle de l'attitude face à l'innovation et l'investissement du budget de l'État diminuent. La sphère d'affaires participe plus efficacement aux processus de R & D par rapport aux années précédentes, c'est pourquoi il est important d'examiner l'attitude d'innovation des entreprises. Dans l'agriculture, premièrement les innovations externes, qui ont un grand effet à la sécurité et à l'efficacité des produits, (L'utilisation de la prévision météorologique par satellite et la biotechnologie dans la production végétale et dans l'élevage) sont importantes.”⁷ La faculté d'agriculture de SZTE a fait une recherche sur le potentiel d'innovation des entreprises agraires. „Les résultats de recherche avec un échantillon non représentative montrent que la licence, la présence de savoir-faire n'est pas significative, en revanche elle montre une tendance croissante.⁸ Selon cette étude, les activités novatrices ont surtout des obstacles extérieurs, comme la pénurie de capitaux, l'attitude réticente à la prise de risque, ce sont les caractéristiques d'une « stratégie partisane », c'est-à-dire que la plus part des entrepreneurs préfèrent faire des développements, si la technologie est déjà répandue.⁹ Il est aussi clair que le présent novateur des entreprises agraires s'agit du « savoir-faire » et du capital d'expérience, il est fondé sur des actifs de connaissance transmises de génération en génération.¹⁰ Dans l'agriculture c'est non seulement le savoir-faire concentré sur le secret de

⁵ Les publications sur le sujet de Dr. Márta Görög voir notamment: Görög Márta: *A know-how jogi védelmének alapvető kérdései*, Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2012; Görög Márta: Know-How-Schutz im nationalen Recht und im Europarecht, *JurPC Internet-Zeitschrift für Rechtsinformatik und Informationsrecht* 51/2014, Abs. 1-52.; Görög Márta: A kereskedelmi név védelme, in: Faludi Gábor – Lukácsi Péter (éditeur): *A védjegy törvény magyarázata*, Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2014., 579-591; Görög Márta: Wissen wir wie? – Begriffsmerkmale des Know-how, in: Jakab Éva (éditrice) *Geistiges Eigentum und Urheberrecht aus der historischen Perspektive*, Szeged, Pólay Elemér Alapítvány, 2014, 27-36.

⁶ KSH Statisztikai Tükör, 2015. octobre 30.

⁷ Benkő-Kiss Árpád – Bodnár Károly – Kis Krisztián – Horváth József: *Agrár vállalkozások innováció érzékenysége a Dél-Alföldi régióban*, Szegedi Tudományegyetem, Mezőgazdasági Kar, Kutatási jelentés, Hódmezővásárhely, 2010.

⁸ Benkő-Kiss – Bodnár – Kis – Horváth 2010, 17.

⁹ Benkő-Kiss – Bodnár – Kis – Horváth 2010, 24-25.

¹⁰ Les données de KSH prouvent qu'entre 2009 et 2014 il y avait 4 enregistrements de brevet en total dans le domaine de l'agriculture (plus précisément en 2012 et 2013: 2-2): www.ksh.hu

la solution technique ce qui est fiable, mais aussi les connaissances et expériences organisationnelles non fixées. Dans cette branche le courant de savoir fondé sur les compromis – pour des raisons traditionnelles - est assez fort par rapport aux autres branches. Dans ces domaines l'importance de savoir-faire s'apprécie grâce aux raisons suivantes : a) son caractère réticent à la prise de risque et sa nature de la pénurie de capitaux ne permettent pas de développements novateurs qui demandent de grandes dépenses, b) le savoir-faire – en face des objets mis sous brevet de la propriété – bénéficie de protection pourvu qu'il soit tenu secret, c) l'acquisition et l'entretien de la protection ne demande pas de grand investissement financier.” Donc on peut dire qu'il y a une expérience millénaire qui donne la dynamique de l'agriculture, alors dans certaines branches le rôle du savoir-faire est le plus important par rapport aux autres marques de fabrique, et ce partage du savoir fréquent est motivé par le sens de l'unité.

Après avoir écouté des juristes de droit civil, les juristes de droit agraire ont pris la parole. Premièrement, l'un des organisateurs, *Dr. Mihály Kurucz* (PhD, ELTE - Faculté de Droit, habilité maître de conférence) a développé ses pensées. À son avis, le droit agraire traditionnel est terrecentrique, cette conception doit être liquidée, il faut laisser le champ libre pour le droit agraire modern qui se compose de trois niveaux : international, de l'UE, des états membres. Les règlements de l'UE sont fondés sur les contrats internationaux comme par exemple : le GATT-OMC ou bien les ADPIC qui réglementent du côté du droit commercial. Le droit de terre doit être déduit des contrats internationaux, les questions se sont posées: est-ce que le transfert des biens mobiliers signifie l'acquisition du droit de commune des marques de fabrique, est-ce qu'on dégarmerait l'agriculteur de ces marques qui les a utilisé précédemment? Le sujet à changer est lié aux lois de l'utilisation des terres, il n'est pas transféré par le droit de propriété. Il s'applique aux produits tangibles mais aussi à l'immobilier qui assure la production. Outre des réglementations internationales et de l'UE, il reste une compétence des État-membres, la question de l'acquisition du site de production ne fait pas partie de la Politique Agricole Commune, ce qui est en contradiction avec le commerce moderne des produits. On peut dire qu'il est pro-concurrentiel et restrictif de la concurrence en même temps, car seulement le propriétaire de la protection peut créer le produit dans le cas d'une indication géographique.

Dr. Ágnes Katalin Szabó Kókai-Kunné (la directrice du Cabinet Agricole, enseignant en charge de la Division de Protection d'Origine et de la Faculté de droit de l'Université Protestant de Károli Gáspár)¹¹ était la suivante qui a pris la parole. Elle a préparé une présentation du Powerpoint sur les points de connexion intéressants du droit de propriété intellectuelle et le droit agraire. La propriété intellectuelle, en particulier dans le cadre de la protection d'origine et la protection des produits

¹¹ Quelques œuvres de la directrice du Cabinet Agricole sur le sujet: Szabó Ágnes: Hungarikumok, avagy a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek oltalmának lehetőségei, in: István Sipta (éditeur): *Studia iurisprudentiae doctorandorum Miskolciensium, Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai*, Tomus 11, Miskolc, Gazdász-Elasztik Kft., 2012, 331-345; Szabó Ágnes: A szellemi tulajdonvédelem és a biodiverzitás, in: Csák Csilla (éditrice): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai, Current challenges of the European legislation on agricultural land, Aktuelle Herausforderungen der europäischen Regulierung über den landwirtschaftlichen Boden*, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2010, 263-269.

traditionnels, attache une grande importance au mouvement slowfood vient d'Italie. Dans son exposé, elle a présenté la nature de la Convention de la Diversité Biologique de 1992, de l'Accord sur les ADPIC et de la réglementation sur la protection de la propriété intellectuelle des produits agricoles. Elle a expliqué le développement de la réglementation - internationale, de l'UE et du pays - de la protection des obtentions végétales. Elle a présenté les questions problématiques en connexion avec les obtentions végétales qui bénéficient de la protection par brevet grâce au développement technologique avec les revendications diverses. Elle a ajouté aussi que le II. Lois sur les brevets de 1992 en connexion avec la protection par brevet des obtentions végétales, a représenté une attitude avancée et actuelle face à la propriété intellectuelle. Cette loi a pris les mesures convenables pour la réglementation de la protection des obtentions végétales (UPOV), contrairement aux règles concernant la protection par brevet des inventions industrielles. La partie suivante de l'exposé a présenté les défis actuels et les nouvelles tendances réglementaires dans le domaine de la protection d'origine internationale, de l'UE et du pays. Elle a souligné l'importance de l'utilisation des marques de fabrique et des indications géographiques, l'exploitation des possibilités dans la protection de la propriété intellectuelle qui considérablement contribuera à la valeur ajoutée et à l'application des intérêts des producteurs. Selon lui, il est important que les étudiants en droit et les producteurs connaissent les formes de protection, les conditions de la protection et les règles de l'application de la loi liée à la protection. À son avis, les étudiants en droit de nos jours ne possèdent pas de connaissances suffisantes sur la protection de la propriété intellectuelle. Elle pense que la table ronde peut améliorer cette situation.

Dr. Mihály Kurcz a exprimé son angoisse concernant la réglementation des produits agricoles et la production agricole qui bénéficient de la protection d'origine, parce que la réglementation change l'ordre de préemption. Il a ajouté qu'il est assez d'avoir une lettre d'intention sur la production du produit sous protection et sur la pratique de l'agriculture écologique pour obtenir la préemption. C'est-à-dire que rien n'encourage la conversion à cette nouvelle méthode, le propriétaire ne peut pas être rendu responsable s'il ne se conforme pas aux conditions.

Après la directrice de département *Dr. Imre Gonda* (le chef adjoint de département de Marque de Fabrique et de Protection de Design du Bureau National de la Propriété Intellectuelle, le chef de Département National des Protections, le chef adjoint de l'Association Hongroise de Marque de Fabrique)¹² a développé ses pensées sur la réglementation nationale de la protection d'origine. En ce qui concerne les indications géographiques, beaucoup de problèmes s'apparaissent comme par exemple : l'institution juridique a été appelée diversement – une indication géographique, une signe géographique, une marque d'origine, une indication géographique sous protection, une marque d'origine sous protection, une protection d'origine, un produit d'origine protégée, un produit traditionnel et un produit spécial – et ce n'est pas bon parce que ce changement peut modifier le contenu. Autre question, auquel domaine de droit elle est attachée plus fortement comme une institution

¹² L'œuvre de Dr. Imre Gonda sur la propriété intellectuelle: Simon Dorottya – Gonda Imre: Védjegyintenzív ágazatok Magyarországon, *Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle*, 2013/5, 5-39.

atypique et interdisciplinaire : au droit agraire, à la protection du consommateur, au droit de la concurrence ou bien au droit civil (à la protection du droit de la propriété industrielle). Dr. Imre Gonda a affirmé que le troisième problème est relation entre les systèmes de protection d'origine – au niveau national, de l'UE et international - : est-ce qu'il se caractérise par la coexistence, la complémentarité ou l'exclusivité ? En ce qui concerne les vins, il y a une autorité exclusive, mais dans le cas des boissons alcooliques distillées, pour obtenir la protection de l'UE, il faut inscrire la protection nationale sur un registre. En France la protection nationale des vins est la plus typique même aujourd'hui. Quelquefois on relie une marque de fabrique à une indication géographique, par exemple : la marque de certification de la communauté du vin d'Eger, il est aussi possible que les autorités d'indication soient assurées par une marque de fabrique. En cas de litige entre les indications géographiques et les marques de fabrique, la règle principale – selon le Traité de Lisbonne et la réglementation de l'UE – c'est que l'indication est toujours la première. Tous les bureaux des États membres ont leur propre approche face aux marques de fabrique, la jurisprudence de l'autorité de marque de fabrique est considérée permissive et inconsistante, mais une enquête approfondie des cas est un intérêt de la Communauté. Malgré le fait que les indications géographiques et les marques de fabrique ressemblent, on doit les séparer parce qu'elles ont leur propre caractéristique. Finalement, il a proposé quelques sujets pour les séances prochaines : les solutions possibles pour les problèmes à cause de la confusion des idées de la réglementation diverse ; l'adaptation ou bien le manque de certains systèmes de la protection des brevets ; la négociation et le succès du système renouvelé de Lisbonne – 'une possibilité ou bien une tranchée?' ; les accords de libre-échange comme les champs de bataille des indications géographiques ; finalement selon lui les points communes des indications et des marques de fabrique peut fonder une excellente base de discussion.

Deux techniciens ont participé à la table ronde, parmi eux *Tamás Gláser* (le fondateur et directeur de l'Association Hongroise des Marques de Fabrique, le chef adjoint de l'Association Nationale des Employées et des Employeurs) était le premier qui parlait. Il a dit que pendant son travail il avait l'impression que le droit de la propriété intellectuelle apparaît dans tous les domaines. Il n'y a pas beaucoup de bons techniciens, beaucoup d'entre eux ne traitent pas la jurisprudence comme un domaine complexe. À son avis la table ronde doit fonctionner comme un forum d'initiative pour les législateurs.

Gyula Almási (lieutenant-colonel, le chef de département adjoint du Bureau National des impôts et des frais de douane)¹³ pense que le travail de NAV – c'est le Bureau National des impôts et des frais de douane en Hongrie - en connexion avec la protection de la propriété intellectuelle est vraiment important. Pour réaliser cette protection, le Bureau National des impôts et des frais de douane fait des observations de douane spéciales, fournit une possibilité pour faire des notifications et surveille la réalisation des droits concernant la propriété intellectuelle. Le bureau essaie d'empêcher la production des produits contrefaits, s'il ne réussit pas à empêcher la production, alors il se concentre sur la reconnaissance des contrefaçons : il essaie de l'enseigner aux

¹³ L'œuvre de Tamás Greláser et Gyula Almási sur le sujet: Gláser Tamás – Almási Gyula: Védekezés a márkahamisítás ellen, *Magyar minőség*, 2011/10, 34-37.

employées du bureau mais aussi aux consommateurs. M. Almási avait l'impression que dans les pays étrangers les autorités peuvent coopérer en harmonie dans ces cas. Le NAV possède juridiction dans tous le cas en connexion avec la propriété intellectuelle sauf la criminalité pharmaceutique. Enfin, il a souligné qu'il fallait se battre contre la contrefaçon ensemble : les entrepreneurs, les consommateurs et les législateurs.

Dr. Ágnes Tahyné Kovács (doctorat, L'Université Catholique Pázmány Péter - Faculté de Droit, professeur adjoint)¹⁴ était la suivante qui parlait. Elle a examiné la relation entre la propriété intellectuelle et les OGM. La biotechnologie se développe depuis 1953, c'est un processus quand on met un brin d'ADN de l'origine différente dans une cellule vivante, le brin d'ADN continue à exister et il se reproduit. Dans l'agriculture on utilise cette méthode très fréquemment pour créer les nouvelles plantes (par exemple : la tomate résistante à la congélation). En ce qui concerne la biotechnologie, les concepts biologiques et les concepts juridiques ne coïncident pas, en plus il y a une grande différence entre les sources du droit dans chaque état. Les brevets biologiques ont une longue histoire, ils ont apparu vers les années 70 mais seulement dans l'industrie de fermentation. L'apparition des antibiotiques et des procédures de la formation des stéroïdes était une étape importante dans le développement. L'enregistrement a lancé dans les années 80 aux États-Unis, à propos de l'affaire Chakrabaty un micro-organisme qui se décompose le pétrole brut a obtenu protection. A cette époque, les opinions sur la réglementation de la biotechnologie étaient tellement différentes. Pour obtenir la protection, l'inventeur a deux options : il peut rendre publique son invention et demander la protection ou bien il peut la garder en secret et la gérer comme un savoir-faire. Dans le premier cas le risque de l'usurpation est vraiment élevé, quelqu'un d'autre l'inventerait, ou bien le produit originel deviendrait la base d'une nouvelle invention, en plus il est difficile de la traiter comme un secret industriel. Si l'inventeur choisit la deuxième option, alors le produit ne peut pas être brevetable, on peut éviter l'usurpation, mais les frais sont élevés. Le régime de réglementation dans chaque pays peut être divisé en deux catégories : il y a des pays où il est nécessaire de donner une description détaillée sur les étapes de la fabrication du produit par exemple : la Hongrie, mais aussi il y a des pays dans lesquels l'existence du produit et une description schématique sont les preuves suffisantes comme par exemple : aux États-Unis. Parmi les sources du droit de l'UE, la directive de 1998/44/EP s'applique à la protection des inventions. La création de la directive était bien encouragée pour pouvoir assurer la libre circulation des marchandises, résoudre les problèmes éthiques, environnementales et les problèmes concernant la dignité humaine. L'accord sur les ADPIC et le Traité de Budapest – dans lesquels les états membre

¹⁴ Quelques recherches faites par Dr. Ágnes Tahyné Kovács: Tahyné Kovács Ágnes: Génmódosítás a mezőgazdaságban és a genetikai erőforrások fenntartása, in: Csák Csilla (éditrice): *Jogtudományi tanulmányok a fenntartható természeti erőforrások témakörében*, Miskolc, Miskolci Egyetem, 2012, 180-191.; Tahyné Kovács Ágnes: A GMO-kkal kapcsolatos egyes Európai Bírósági jogesetokről és azok tanulságairól, in: Lános Petra Lea (éditrice): *Válságban az Európai Unió*, konferenciakötet, Budapest, Pázmány Press, 2014, 249.

reconnaissent et permettent le dépôt des micro-organismes¹⁵ – ont servi de base de la formulation. Ça pose beaucoup de problèmes qu'il y a une grande différence entre certaines traductions concernant la détermination des concepts, c'est pourquoi il y a de nombreux cas problématiques dans l'UE. Le rapporteur a également présenté en détail les articles importants de la directive. La mise en œuvre de la directive en Hongrie a été réalisée dans le Loi de 1995. XXXIII. qui est au sujet de la protection des inventions par brevet. La directive 2004/48/EK traite l'affirmation des droits intellectuels, également affecté le domaine du droit en question. Finalement, Dr. Ágnes Kovács a comparé la jurisprudence de l'UE et américaine concernant la biotechnologie et elle a illustré ce qui a été dit lors de la présentation par l'exemple de l'affaire Monsanto.

Enfin, Dr. János Ede Szilágyi (doctorat, Université de Miskolc – Faculté de Droit, habilité maître de conférence), membre du CEDR – l'Association Hongroise de Droit Agricole, a pris la parole. 1, Il a trouvé le sujet de la table ronde vraiment actuel. A son avis le sujet touche plusieurs domaines du droit, donc les conférences comme la table ronde sont nécessaires. Il était entièrement d'accord avec ceux qui croient que dans ce domaine il est vraiment important de connaître la jurisprudence pertinente. 2, Il pouvait partager ses idées dans l'optique de son propre domaine de recherche qui est la point d'intersection « de la protection de qualité et d'origine » dans la politique agraire et le droit agraire, et « des indications géographiques » dans le droit civil.¹⁶ 3, Selon lui, le titre du table ronde, lui-même, donne un devoir d'interprète très important pour les participants de l'entretien; ils ont aussi rencontré cette difficulté pendant la transformation des chapitres des manuels agricoles.¹⁷ Alors, d'un part, de la côté du droit agricole,¹⁸ d'autre part de celle de la propriété intellectuelle. (a) Les cultivants du

¹⁵ Le Traité de Budapest ne s'étend pas sur l'accès de l'échantillon : selon la jurisprudence des pays qui possèdent la protection rétroactive – par exemple : la Hongrie – l'accès devient public à partir de la date de dépôt, par contre aux États-Unis à partir de la date à laquelle le brevet été accordé.

¹⁶ Szilágyi János Ede: Földrajzi árujelzők szabályozása multilaterális nemzetközi megállapodásokban, *Miskolci Jogi Szemle*, 95-120.; Szilágyi János Ede: *Eredetvédelmi kérdések a borjogban*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2009, 61-85, 204-352; Szilágyi János Ede: A földrajzi árujelzők hatályos magyar szabályozása a nemzetközi és európai tendenciák tükrében, *Magyar Jog*, 2010/5, 265-273.; Szilágyi János Ede: Észrevételek a borok földrajzi árujelzőinek joggyakorlatához, in: Barzó Tímea et al (éditrice): *Ünnepi tanulmányok Bíró György professzor 60. születésnapjára*, Miskolc, Novoni Alapítvány, 2015, 549-562.

¹⁷ Á propos du theme, ca vaut la peine d'analyser les suivants: Csák Csilla (éditrice) *Agrárjog*, II. kötet, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2005, 97-102. (*Csák Csilla*), 133-134. (*Jasinka Anita*), 166-169. (*Jasinka Anita – Prugberger Tamás*); Csilla Csák (éditrice): *Agrárjog*, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2006, 417-422. (*Csák Csilla*), 455. (*Jasinka Anita*), 484-486. (*Jasinka Anita*); Csák Csilla (éditrice): *Agrárjog*, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2010, 475-488. (*Szabó Ágnes*), 489-500. (*Szilágyi János Ede*); Szilágyi János Ede (éditeur): *Környezetjog*, II. kötet, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2008, 39-52. (*Ágnes Szabó*), 53-58. (*Szilágyi János Ede*).

¹⁸ Á propos des difficultés de définitions lisez par exemple: Bobvos Pál – Hegyes Péter: *Agrárjog*, Szeged, SZTE-ÁJK – JATEPress, 2011, 9-13; Csák Csilla: Az Agrárjog rendszerbeli sajátosságai és fejlődési tendenciái, in: *A Civilisztika fejlődéstörténete* (éditeur: Miskolczi-Bodnár Péter), Miskolc, Bíbor Kiadó, 2006, 83-87.; Fodor László: *Agrárjog*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2005, 17-54.; Kurucz Mihály: Az agrárjog tárgya, fogalma, alapelvei és rendszere, *JAEL*, 2 (2007) 2,

droit d'agricole ne représentent pas non plus de point-de-vue unique de ses frontières. Cependant c'est encourageant qu'en 2005 il y avait des pas en avance sérieux à la direction de l'unification en regardant les études agricoles.¹⁹ C'est pourquoi ils pensent que ce serait un bon point de départ. (b) En ce qui concerne la propriété intellectuelle, à propos de son propre territoire de recherche, il a rencontré plusieurs difficultés de délimitation par exemple plusieurs instituts de droit²⁰ qui vaut la peine de mettre dans le domaine choisi du table ronde, mais qui ne peuvent pas être équivoquement classifié dans la classe de la propriété intellectuelle. Il mentionne les règlements de hungarikum ou les règlements du décret de produit hongrois comme exemple.²¹ Premièrement, il propose une définition plus exacte du thème du table ronde. Quant à lui (a) on peut commencer avec un minimum qui a été signifié par Levente Tattay – plus exactement – (a1) les indications géographiques, (a2) la protection des variétés de plant et la protection juridique des inventions biotechnologiques (a3). En plus, comme le thème d'une conférence ultérieure, (b) ça peut être important que les participants marquent des territoires qui peuvent être joint au thème relevant du table ronde. Il a ajouté que naturellement pendant cet entretien du table ronde certains se sont référés à ces territoires, instituts de droit, mais ils pensent que cela vaut la peine de consacrer une occasion ultérieure à part à cette question dans la future.

Les idées des intervenants se sont révélées un bon raison d'un débat, aussi bien les intervenants que les organisateurs ont discuté des thèmes mentionnés pendant longtemps. Par exemple, Dr. Anikó Grad-Gyenge (doctorat, KRE – Faculté de Droit, habilitée maître de conférence)²² a mis en valeur l'importance de la protection de hungarikum qui, selon la littérature spécialisée étrangère, peut être un ensemble des outils de la protection des produits hongrois traditionnels, mais elle a une demande très

41-84.; Prugberger Tamás: Adalékok az agrárjog jogrendszerbeli elhelyezéséhez, *Jogtudományi Közöny*, 45 (1990) 5, 178-181.; Szilágyi János Ede: Az agrárjog dogmatikájának új alapjai, *Jogtudományi Közöny*, 62 (2007) 3, 112-122.; Szilágyi János Ede: Változások az agrárjog elméletében, *Miskolci Jogi Szemle*, 11 (2016) 1.; Tanka Endre: Az agrárjog fogalma és helye a magyar jogrendszerben, *Magyar Jog*, 52 (2005) 7, 394-404.; Veres József: Egy lehetséges agrárjogi koncepció vázlat, in: Tóth Károly (éditeur): *Emlékkönyv dr. Kemenes Béla egyetemi tanár 65. Születésnapjára*, Szeged, SZTE-ÁJK, 1993, 519-526. p.

¹⁹ La partie majeure de la prise de position était publiée par Raisz Anikó – Szilágyi János Ede: Az agrárjog és kapcsolódó területeinek (környezetjog, vízjog, szociális jog, adójog) fejlődése az Európai Unióban, a nemzetállamokban és a WTO-ban, *Agrár- és Környezetjog*, 2012/12, 107-108.

²⁰ À propos d'une prise de position précédente: Szilágyi János Ede: *Minőség a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek jogában*, in: János Ede Szilágyi (éditeur): *Környezetjog II*, Miskolc, Novotni, 2008, 55-60.; Szilágyi János Ede: *A minőségi mezőgazdasági termelés és élelmiszer-előállítás jogintézményei*, in: Csák Csilla (éditrice): *Agrárjog*, Miskolc, Novotni, 2010, 486-496.

²¹ Szilágyi János Ede: Az eredetvédelem egyes aktuális kérdései: a magyar termék és a hungarikum, in: Pogácsás Anett (éditrice): *Quaerendo et Creando*, Miskolc, Novoni Alapítvány, 2015, 607-621.

²² Cela vaut la peine de mettre en valeur à propos des travaux de Grad-Gyenge Anikó: *Mindent a védjegyekről*, *Infokommunikáció és jog*, 2015/58, 97; Grad-Gyenge Anikó: *Búcsú a szellemi alkotások jogától? – A szerzői jog és az iparjogvédelmi oltalmi formák polgári jogi védelme a magyar magánjogban*, *Új Ptk.*, in: www.ptk2013.hu (2016. 06. 04.)

minimale. À son avis, le know-how existe ensemble avec l'agriculture, il faut que la protection de propriété intellectuelle soit au-dessus de ça. Dr. Gábor Faludi a parlé du 'test de confusion' des produits marqués et des produits avec des indications géographiques. Dr. Imre Gonda a expliqué les problèmes dans les règlements divergents et, en plus, mentionnait l'*introduction de l'institut du brevet européen avec un vigneur unique* - l'obtention de la protection est devenu moins chère pour les grandes entreprises, mais par contre, la poursuite devant le nouveau système d'autorité créé pour organiser le débat est plus chère. Selon Dr. Márta Görög la primauté du brevet n'assiste pas toujours l'innovation, mais ce serait l'objectif. Pendant sa jurisprudence elle a l'expérience que les entrepreneurs préfèrent croire en la protection sécurisée par le know-how et avec la brevetation ils attendent le point quand le produit devient soutenu par le marketing. Quant à Dr. Ágnes Szabó, il y a trop de marques déclarées, c'est la qualité qui devrait être soutenu mieux par l'Union Européenne. Le programme sur la protection d'origine du Ministère s'est fixé comme l'objectif d'augmenter le nombre des déclarations, et de changer ceux qui avaient été déjà fait jusqu'à présent. Dr. Tattay Levente ont parlé du débat hongrois-slovaque en rapport avec l'usage du nom de 'Tokaj', extrayant la poursuite négligente de l'Union Européenne. Il accélère une coopération entre les deux parties et il explique que selon lui, certaines conventions du commerce libéral contiennent l'exploitation des états moins forts.

L'échange des idées était fini par les mots finals de Dr. Mihály Kurucz. Sur la base de ceux qui étaient convenus, le table ronde suivant sera en automne dans le thème du droit de compétition, à propos de l'analyse des avantages et des limitations. C'est toujours un objectif pour le table ronde de rester sur le territoire de la propriété intellectuelle.

En ce qui me concerne, cela m'a fait l'honneur de participer à cette discussion de table ronde scientifique et exceptionnelle. Étant une étudiante en droit intéressée par la propriété intellectuelle, je me suis enrichi de nombreux information pendant ces quelques heures entre les spécialistes. Je trouve l'institutionnalisation des tables rondes une initiative très importante, c'est un bon forum de débat, son opération peut aider l'élaboration des lois et des sciences juridiques.

BUKODI Blanka Eszter*
Az agrárjogi kerekasztal alakuló ülése¹

Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Agrárjogi Tanszéke, a Károli Gáspár Református Egyetem Polgári Jogi és Római Jogi Tanszéke, valamint a Földművelésügyi Minisztérium Eredetvédelmi Főosztálya közös kezdeményezése alapján 2016. április 20-án, 14:00 órától *'Szellemi tulajdon az Agrárjogban'* tematikával megrendezésre került az agrárjogi kerekasztal alakuló ülése az ELTE Állam- és Jogtudományi Karának Kari Tanácsstermében. A kezdeményezés ötlete tavaly ősszel vetődött fel, tapasztalván, hogy a szellemi tulajdon kérdése az agrárjogban egyre gyakrabban felmerül. A kerekasztalt *Dr. Kurucz Mihály*, az ELTE Agrárjogi Tanszékének megbízott vezetője és a kerekasztal ötletgazdája vezette le. Az első ülés fő célkitűzéseként a szervezők – mivel a jövőben legalább évi két alkalommal szeretnék megrendezni a kerekasztalt – a következő tanácskozás szűkebb témájának, illetve az ülésezési rendnek a közös kialakítását jelölték meg. A szervezők a meghívottak soraiból neves polgári- és agrárjogászokat választottak, hogy rövid induló hozzászólásaikkal készüljenek a kerekasztalra, a szellemi tulajdonnak az agrár-élelmiszerjogot érintő jogintézményi áttekintésére és ennek alapján a tárgyalható témakörök meghatározására fókuszálva.² Jelen cikkben a kerekasztalon hallottakat, a felszólalók hozzászólásait kívánom összefoglalni.

Az ülést az ELTE megválasztott dékánja, *Dr. Menyhárd Attila* nyitotta meg a helyszínül szolgáló intézmény nevében. Köszöntőjében elmondta, innovatív kezdeményezésnek tartja a kerekasztal felállítását, illetve hangsúlyozta az egyetemek közötti együttműködés fontosságát. Az érintett jogterület véleménye szerint a közgazdaság- illetve jogtudomány metszéspontja, mely folyamatos kutatást igényel. Ezután a három kezdeményező, *Dr. Grad-Gyenge Anikó*, a Károli Gáspár Református Egyetem Polgári Jogi és Római Jogi Tanszékének vezetője, *Kókai-Kunné Dr. Szabó Ágnes Katalin*, a Földművelésügyi Minisztérium Eredetvédelmi Főosztályának vezetője, illetve *Dr. Kurucz Mihály* szólalt fel a kerekasztal intézményesítésével kapcsolatosan. A kezdeményezők nevében a Főosztályvezető-asszony két hagyományos kulcsos fonott kaláccsal kedveskedett a kerekasztalnak, amely a KRE és az ELTE jogi karainak összefogását jelképezi. A köszöntő beszédek után az érdemi felszólalásokkal folytatódott az ülés, először a polgári jogászokat, majd az agrárjogászokat hallgathattuk meg.

* Joghallgató, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, IV. évfolyam, nappali tagozat, e-mail: blanlabukodi@gmail.com

¹ A kutató munka a Miskolci Egyetem stratégiai kutatási területén működő Mechatronikai és Logisztikai Kiválósági Központ keretében valósult meg.

A publikáció elkészítéséhez a helyszínen készített saját jegyzeteim, illetve az egyes meghívottak által küldött anyagokat használtam fel.

² A kerekasztal megtartásával kapcsolatos részletes információkat a résztvevőknek küldött Meghívó tartalmazza.

Elsőként *Dr. Faludi Gábor* (PhD, ELTE-ÁJK, egyetemi docens)³ fejtette ki gondolatait. Nem kifejezetten kutatási területe a földrajzi árujelzők, a témát polgári jogi szemszögből közelítette meg. Szerinte gazdasági alapokról kell kezdeni a kutatást, azt vizsgálni, hogy versenyjogi szempontból mennyiben különbözik ez az oltalom a védjegyektől. Véleménye szerint fontos lenne szervezeti keretet létrehozni a földrajzi árujelzők vizsgálatához, állítását pedig öt indokkal támasztotta alá felszólalása során. Elsősorban elmondta, hogy a földrajzi árujelzők jelentősége nagy, fogyasztói szempontból kifejezetten előnyös a használatuk, mivel az árut szorosan az előállítás helyéhez kapcsolják. Természetesen minél szélesebb ez a bizonyos lehatárolt földrajzi terület, annál kevésbé marad igaz az, hogy a fogyasztók választását könnyítenék meg. „*Használatuk gazdasági megközelítés szerinti indokoltóságát – a jóléthez való hozzájárulását – a védjegytől némileg eltérően célszerű vizsgálni. A védjegy a fogyasztók árkeresési költségeit úgy csökkenti látványosan, hogy az árut egy vállalathoz kapcsolja, ami valóban jelentős tranzakciós költségcsökkentő tényező. A földrajzi árujelző csak kivételesen tapad egy vállalathoz, ezért a keresési költségcsökkentő hatása sem olyan látványos, mint a védjegy esetében.*” – indokolt Dr. Faludi Gábor. Elmondta továbbá, hogy „*szerintem gazdasági-, illetve versenyjogi sajátosság, hogy amiatt, hogy a földrajzi árujelző tipikusan több, sőt sok vállalathoz tapadhat, az erőfölénnyel visszaélést ehhez a tényezőhöz igazodóan kell, illetve lehet vizsgálni. Nem olyan egyértelmű a helyzet, mint az egy jogosulthoz tapadó kizárólagos jog (például a szabadalom) esetében. Az esetleges erőfölénnyel visszaélést annak fényében kell, illetve lehet vizsgálni, hogy egy földrajzi árujelző teremthet-e önmagában erőfölényes helyzetet, hány piaci szereplőt illet meg együttesen ez az erőfölényes helyzet, ha az egyáltalán fennáll, és van-e mögötte versenykorlátozó megállapodás.*” Harmadsorban a földrajzi árujelzők jogi sajátosságait foglalta össze, amelyek szintén indokolják a szélesebb körű szakmai vizsgálatot. A hozzájuk fűződő vagyoni jog nem forgalomképes, így kizárt a hasznosítási- illetve licencia szerződés megkötése vele kapcsolatban, továbbá nem átruházható, azonban van értéke. Használatuk kollektív jogosultság, nem kapcsolódik hozzá olyan jogi monopólium, mint más szellemi alkotásokhoz, elég az egyes feltételeknek megfelelni. Említést tett továbbá a TRIPS-megállapodásról, mely absztrakt, nyitott szabályozási módszert alkalmaz a szóban forgó jogterületek kapcsán. Azt is megengedi, hogy – mint például az Amerikai Egyesült Államokban – a földrajzi árujelzőket védjegyként szabályozzák, valamint a sui generis oltalom is megfelel az általános követelményeknek, pedig e jogi oltalmak belső sajátosságai jelentősen különböznek. Végezetül a közigazgatási jog jelentős szerepéről beszélt a földrajzi árujelzők oltalmához kapcsolódóan: „*A közigazgatási- és magánjog együttes megjelenése, és érvényesülése, érvényesítése is vizsgálatra érdemes. Nemigen létezik más olyan oltalmi forma, amelyet jogi norma hoz létre, márpedig az uniós szintű földrajzi árujelző - oltalom valójában normatív akttussal keletkezik.*” Hozzászólása lezárásaként azzal a javaslatlaltal élt a kerekasztal szervezői felé, hogy szakmai- illetve civil szervezetek képviselői is vegyenek részt a beszélgetéseken.

³ Dr. Faludi Gábor a témához kapcsolódó munkái közül lásd különösen: Faludi Gábor – Lukácsi Péter: *A védjegy törvény magyarázata*, Budapest, HVG-ORAC Lap- és könyvkiadó Kft., 2014; Faludi Gábor: A szellemi alkotások jogának általános kérdései, in: Lontai Endre (szerk.): *Magyar polgári jog: Szellemi alkotások joga*, Budapest, Eötvös Kiadó, 2006, 9-37.; Faludi Gábor: A szerzői jog és az iparjogvédelem belső korlátjai, *Jogtudományi Közlöny*, 2006/7-8, 280-291.

Dr. Kurucz Mibály üdvözölte az ötletet, valamint néhány szóban reagált az elmondottakra. Egyetértett azzal a megállapítással, hogy erősen közigazgatási jogterületről van szó, ahol sok a feszültség mind a nemzetközi, mind az uniós szabályok között. Szerinte felvetődik a kérdés, hogy az oltalom alatt álló területeken történő földszerzéssel együtt járó előny (a földrajzi árujelző használata) ütközhet-e versenyjogi szabályokba.

Másodikként Prof. Dr. Tattay Levente (PPKE-ÁJK, prof. emeritus)⁴ szólalt fel, dicsérve a jelenlévő 'rangos szakembergárdát'. Mondanivalóját a mezőgazdaságban jelenlévő földrajzi árujelzőkkel kapcsolatban egy általános bevezetővel kezdte, miszerint ezek „általában atipikus, sőt rendszeridegen sajátosságokkal (a jogosultság kollektív) rendelkeznek, szabályozások későn valósult meg. A velük kapcsolatos bejelentések nem tömegesek, az oltalom határideje pedig speciális.” Ezután három részre osztódott hozzászólása az egyes részterületek részletesebb elemzése során: először a földrajzi árujelzőkről beszélt. A jogterület szabályozása rendkívül későn, Franciaországban 1905-ben kezdődött, majd 1958-ban a Lisszaboni Egyezményben folytatódott. Európai Gazdasági Közösség jogalkotására csak 1992-ben került sor, Magyarországon 1997-ben született védjegy törvény szabályozta először a földrajzi árujelzők nemzeti oltalmát. Kiemelte az alacsony bejelentési számot az árujelzőkkel kapcsolatban, melyet 2014-es adatokkal támasztott alá: a védett közösségi agrártermékek száma összesen 867, a védett borok száma 1560, a védett magas alkoholtartalmú italok száma pedig mindössze 337. Ezek közül a magyar eredetmegjelölések száma körülbelül 100 körüli számra tehető. Összegyűjtötte továbbá a földrajzi árujelzőkre jellemző speciális tulajdonságokat, miszerint azok szinte kizárólag az agrártermékek védelmére korlátozódnak, személytelenek, forgalomképtelenek, határidő nélküliek és kollektív jogosultságot jelentenek. Mögöttük hihetetlen mértékű a társadalmi támogatottság. Előadása második részében a biotechnológiai szabadalmakról beszélt Dr. Tattay Levente, melyek a biológiai anyagokhoz kapcsolódnak. Esetükben is későn indult meg a jogalkotási tevékenység: az USA-ban 1980-ban, az Unióban 1998-ban, Magyarországon pedig 2001-ben született a biológiai szabadalmakra vonatkozó szabályozás. Hasonlóan alacsony bejelentési számmal kell számolnunk, a 2016-os WIPO statisztika szerint nem képeznek jelentős mennyiséget. Speciális tulajdonsága a biotechnológiai szabadalmaknak, hogy élő anyagra vonatkoznak, melyek szaporítása biológiai úton történik. A szabadalmi oltalom időtartama jelen esetben 20 év a bejelentéstől számítva. Végezetül a növényoltalmak jellemzőit foglalta össze Dr. Tattay Levente. A terület szabályozása szintén későn, az USA-ban 1930-ban, Hollandiában 1941-ben, Németországban 1953-ban, Magyarországon 1969-ben történt meg, uniós rendelet pedig csak 1994-ben született. Szintén nem nevezhető tömegesnek a bejelentések száma, mindössze évi 1500-2500 oltalmat adnak meg az EU területén. Szintén speciális tulajdonságként értékelhető, hogy a szabályozás tárgya olyan anyag, amely élő,

⁴ Prof. Dr. Tattay Levente számos publikációval gazdagította a terület szakirodalmát, néhány közülük: Tattay Levente: *A szellemi alkotások jogvédelme az Európai Unióban*, Budapest, Pázmány Press, 2014; Tattay Levente: Versenyképesség, innováció és szellemi alkotások az Európai Unióban, *Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle*, 2014/4, 5-26; Tattay Levente: A szellemi alkotások és a versenyjog az Európai Unió belső piacán, *Magyar jog*, 2013/4, 210-222.

megkülönböztethető, egynemű és állandó, szaporítása szintén biológiai úton történik. Az oltalom a megadástól számított 25 évig tart, szőlő- és fafajták esetében pedig 30 évig.

Dr. Törőcsikéné Dr. Görög Márta (PhD, SZTE-ÁJK, habilitált egyetemi docens)⁵ messzebből indult a téma vizsgálata során. „A hozzászólás alapvető célkitűzése az agrárjogi kerekasztal létjogosultságának az agrárinnováció, az agrárvállalkozások igényei felől való alátámasztásán túl, a know-how agrárinnovációs szerepének megvilágítása volt. A Központi Statisztikai Hivatal által adatokkal alátámasztott K+F struktúraváltozás szerint, míg 2004-ben a vállalkozások a K+F ráfordítások alig több mint egyharmadát, addigra 2014-ben már közel a felét finanszírozták, ahol is az üzleti szféra megháromszorozta a K+F-re fordított összeget.”⁶ Hiába nő tehát potenciálisan az innovációk, az innovációs attitűd szerepe, az államháztartási ráfordítás csökken. „Az üzleti szféra az előző évekhez képest komoly(abb) szerepet vállal a kutatás-fejlesztési folyamatokban, ezért is érdemes megvizsgálni a cégek innovációs attitűdjét. Az agráriumban elsősorban a termelés biztonságának, illetve hatékonyságának a növelésére ható ún. külső innovációk (műholdas időjárás-előrejelzés, biotechnológia alkalmazása a növénytermesztésben és állattenyésztésben) a fontosak.”⁷ Az SZTE Mezőgazdasági Kara által az agrárvállalkozások innovációs potenciálját és attitűdjeit vizsgáló, 2009-ben végzett nem reprezentatív mintán alapuló kutatás eredményei szerint a szabadalom, a know-how jelenléte alacsony, ugyanakkor növekvő tendenciát mutat.⁸ A kutatás szerint az innovációs jellegű tevékenységeknek leginkább külső akadályai vannak, úgymint a tőkehiány, a kockázatkerülő attitűd, amely jellemzők alapvetően az ún. ’követő stratégia’ irányába hatnak, ahol is a vállalkozások többsége akkor fejleszt szívesebben, ha a technológia már elterjedt.⁹ Az is látható, hogy az agrárvállalkozások innovációs jelene alapvetően a know-how, a tapasztalati tőke körül forog, a nemzedékről-nemzedékre háramló tudásvagyonon alapul.¹⁰ Az agráriumban nem kizárólagosan a műszaki megoldástípusokra koncentrált know-how jelenléte a mérvadó, hanem azt kiegészítve, illetve attól függetlenül jelentős hatással bírnak a nem rögzített formában megjelenő szervezési ismeretek, tapasztalatok is. A gazdaság többi ágazatához képest – alapvetően tradicionális okok folytán – erős a nem kizárólag ellenértéken alapuló

⁵ Dr. Görög Márta idevágó publikációi közül lásd különösen: Görög Márta: *A know-how jogi védelmének alapvető kérdései*, Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2012; Görög Márta: Know-How-Schutz im nationalen Recht und im Europarecht, *JurPC Internet-Zeitschrift für Rechtsinformatik und Informationsrecht*, 51/2014, Abs. 1-52.; Görög Márta: A kereskedelmi név védelme, in: Faludi Gábor – Lukácsi Péter (szerk.): *A védjegy törvény magyarázata*, Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2014., 579-591; Görög Márta: Wissen wir wie? – Begriffsmerkmale des Know-how, in: Jakab Éva (szerk.) *Geistiges Eigentum und Urheberrecht aus der historischen Perspektive*, Szeged, Pólay Elemér Alapítvány, 2014, 27-36.

⁶ KSH Statisztikai Tükör, 2015. október 30.

⁷ Benkő-Kiss Árpád – Bodnár Károly – Kis Krisztián – Horváth József: *Agrárvállalkozások innováció érzékenysége a Dél-Alföldi régióban*, Szegedi Tudományegyetem, Mezőgazdasági Kar, Kutatási jelentés, Hódmezővásárhely, 2010.

⁸ Benkő-Kiss – Bodnár – Kis – Horváth 2010, 17.

⁹ Benkő-Kiss – Bodnár – Kis – Horváth 2010, 24-25.

¹⁰ A KSH adatai alapján a 2009-2014-ig terjedő időszakban a mezőgazdasági szakterületen belül mindösszesen 4 szabadalmi bejelentésre került sor (pontosabban 2012 és 2013 években 2-2), in: www.ksh.hu (2016.06.15)

tudásáramlás, tudásáramoltatás. Ezen a területen a know-how jelentősége egyértelműen felértékelődik, alapvetően az alábbi okokból eredeztethetően: a) az ágazat kockázatkörül, tőkehiányos jellege nem teszi lehetővé a jelentős anyagi ráfordítást (is) igénylő innovatív fejlesztést, b) a know-how – szemben az iparjogvédelmi oltalom alá bevezhető oltalmi tárgyakkal – mindaddig részeseül védelemben, ameddig titokban tartják c) a 'védelem' megszerzése és fenntartása nem igényel jelentősebb anyagi ráfordítást.” Az elhangzottak alapján tehát elmondható, hogy a mezőgazdaság dinamikáját az évezredes tapasztalatok adják, így az egyes ágazatokban más szabadalmakhoz képest a know-how szerepe a legjelentősebb, ezt a gyakori tudásmegosztást pedig az összetartozás motiválja.

A felszólaló polgári jogászok meghallgatása után agrárjogászok kaptak szót. Elsőként a szervezők egyike, *Dr. Kurucz Mihály* (PhD, ELTE-ÁJK, habilitált egyetemi docens) osztotta meg velünk gondolatait. Szerinte a hagyományos agrárjog földközponitú, ezt a felfogást pedig szét kell törni, utat engedni a 'modern agrárjog' számára, melynek szabályozása háromszintű: nemzetközi, uniós és tagállami. Az uniós szabályok olyan nemzetközi szerződéseken alapulnak, mint a GATT-WTO illetve a TRIPS, melyek kereskedelmi jogi aspektusból szabályoznak. Magát a klasszikus földjogot is a nemzetközi szerződésekből kell levezetnünk, ezzel kapcsolatosan pedig sok érdekes kérdés felmerül: az ingatlanok átruházása egyben jelenti-e az árujelzők használati jogának megszerzését, megfosztják-e attól így az azt előzőleg használó földművestől? Az alanyváltozás a földhasználati joghoz kötődik, nem a tulajdonjoggal száll át az új jogosultra. Ez vonatkozik mind az ingó termékekre, mind a termelését biztosító ingatlanra. Az uniós és nemzetközi szintű szabályozás mellett tagállami hatáskör marad, nem képezi a Közösségi Agrárpolitika részét a termőhely megszerzésének kérdése, mely ellentmondásban áll a modern termékkereskedelemmel. Egyszerre mondhatjuk, hogy az versenyösztönző illetve -korlátozó, mivel csak az oltalom jogosultja hozhatja létre a terméket földrajzi árujelző esetében.

Kókai-Kunné Dr. Szabó Ágnes Katalin (Földművelésügyi Minisztérium, Főosztályvezető, Eredetvédelmi Főosztály és a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának megbízott oktatója)¹¹ felszólalásával folytatódott a kerekasztal. Beszéde mellett a szellemi tulajdonjog és az agrárjog kapcsolódási pontjairól érdekes diavetítéssel készült. A szellemi tulajdon, különösen az eredetvédelem és a hagyományos termékek védelme kapcsán nagy szerepet tulajdonít az Olaszországból indult 'slowfood'-mozgalomnak. Előadásában bemutatta az 1992. évi Biológiai Sokféleség Egyezmény, valamint a TRIPS Egyezmény és az agrártermékek szellemi tulajdonvédelmének szabályozásával kapcsolatos összefüggéseket. Ismertette a növényfajta-oltalom nemzetközi, uniós és hazai szabályozásnak alakulását,

¹¹ Főosztályvezető-asszony néhány publikációja a témával kapcsolatosan: Szabó Ágnes: Hungarikumok, avagy a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek oltalmának lehetőségei, in: Stipta István (szerk.): *Studia iurisprudentiae doctorandorum Miskolciensium, Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai*, Tomus 11, Miskolc, Gazdász-Elasztik Kft., 2012, 331-345; Szabó Ágnes: A szellemi tulajdonvédelem és a biodiverzitás, in: Csák Csilla (szerk.): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai, Current challenges of the European legislation on agricultural land, Aktuelle Herausforderungen der europäischen Regulierung über den landwirtschaftlichen Boden*, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2010, 263-269.

a biotechnológiai fejlődés eredményeként a széleskörű igénypontokkal szabadalmi oltalomban részesített növénycsoportokkal kapcsolatos vitás kérdéseket. Kitért arra is, hogy például az 1969. évi II., szabadalmi törvény a növényfajták szabadalmi oltalmával kapcsolatban milyen haladó, korszerű szellemi tulajdonnal kapcsolatos gondolkodást tükrözött, amikor a növényfajták oltalmára vonatkozó nemzetközi szabályozásnak (UPOV) megfelelő rendelkezéseket hozott az ipari találmányok szabadalmi oltalmára vonatkozó szabályoktól eltérően. A prezentáció következő része az eredetvédelem nemzetközi, uniós és hazai oltalma területén az aktuális kihívásokat és az új szabályozási tendenciákat ismertette. Hangsúlyozta a védjegyek és földrajzi árujelzők használatának jelentőségét, a szellemi tulajdon védelmében rejlő lehetőségek tudatos kihasználását, amely nagymértékben hozzájárulhat az értékteremtéshez és a termelők érdekeinek érvényesítéséhez. Fontosnak tartotta, hogy a joghallgatók és a termelők megismerjék az egyes oltalmi formákat, az oltalmi feltételeket és az oltalomhoz kapcsolódó jogérvényesítési szabályokat. Véleménye szerint napjainkban a joghallgatók nem rendelkeznek megfelelő szellemi tulajdonvédelmi ismeretekkel. Álláspontja szerint ezen ismeretek megszerzését segíthetik elő a most megalakuló kerekasztal programjai.

Dr. Kurucz Mihály az uniós eredetvédelmi oltalom alatt álló agrártermékeknek és az ökológiai termelésnek a földforgalmi törvényben szabályozott privilegizált, az elővásárlási sorrendet megváltoztató szabályozásával kapcsolatban kifejezte azon aggályát, hogy jelenleg elegendő az elővásárlási jog gyakorlásához egy szándéknyilatkozat az ökológiai gazdálkodás folytatásáról illetve oltalom alatt álló termék előállításáról, más feltételt nem szab a jogalkotó. Ez pedig azt a veszélyt hordozza magában, hogy elegendő évek múlva áttérni az efféle gazdálkodásra, nem lehet számon kérni a jogosultat jelen feltétel be nem tartásáért.

Főosztályvezető-asszony után *Dr. Gonda Imre* (Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, a Védjegy és Mintaoltalmi Főosztály főosztályvezető-helyettese, a Nemzeti Védjegy Osztály osztályvezetője és a Magyar Védjegyegyesület Alelnöke)¹² osztotta meg a hallgatósággal az eredetvédelem nemzetközi szabályozásának aktuális kérdéseit. A földrajzi árujelzőkkel kapcsolatban szerinte olyan különböző problémák merülnek fel, mint például hogy sokszor eltérő terminológiával illetik - földrajzi árujelző, földrajzi jelzés, eredetmegjelölés, oltalom alatt álló földrajzi jelzés, oltalom alatt álló eredetmegjelölés, eredetvédelem, védett eredetű, hagyományos és különleges termék – a jogintézményt, ami nem jó, mert a tartalmat is megváltoztathatja. Másik kérdés, hogy melyik jogterülethez kapcsolható szorosabban, mint atipikus, interdiszciplináris intézmény: az agrárjoghoz, a fogyasztóvédelemhez, a versenyjoghoz vagy esetleg a polgári joghoz, azon belül az iparjogvédelemhez. Harmadik problémaként az eredetvédelmi rendszerek – nemzetközi, uniós illetve nemzeti – egymáshoz való viszonyát határozta meg *Dr. Gonda Imre*: vajon koegzisztenciáról, kiegészítő jellegről vagy kizárólagosságról beszélhetünk? Hiszen például a borok esetében egyértelmű a kizárólagos uniós jogkör, égetett szeszeknél azonban már nem, hiszen először nemzeti oltalmat kell lajstromoztatni az uniós védelem megszerzéséhez. Franciaországban pedig a mai napig domináns a nemzeti bor-eredetvédelem.

¹² *Dr. Gonda Imre* szellemi tulajdonnal kapcsolatos publikációja: Simon Dorottya – Gonda Imre: Védjegyintenzív ágazatok Magyarországon, *Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle*, 2013/5, 5-39.

Előfordulhat, hogy egy földrajzi árujelzőhöz védjegy is kapcsolódik, mint például az Eger hegyközség tanúsító védjegye, vagy az is lehetséges, hogy az árujelző jogosultsági védjegy-oltalom keretében kerülnek biztosításra. Földrajzi árujelző és védjegy közötti vita esetén a főszabály – a Lisszaboni Megállapodás illetve az uniós szabályozás alapján – az árujelző elsőbbsége. Az egyes tagállami hivatalok eltérő megközelítéssel foglalkoznak a védjegyekkel, az uniós védjegyhatósági joggyakorlat megengedőnek, inkonzisztensnek mondható, pedig az ügyek alapos kivizsgálása közösségi érdeket képvisel. Minden hasonlóság ellenére azonban el kell vonatkoztatnunk a védjegy és a földrajzi árujelző közötti kapcsolattól, hiszen mindkettő eltérő sajátosságokkal rendelkezik. Hozzászólása végén témajavaslatokkal is szolgált a kerekasztal további üléseire: a fogalomzavar és a szabályozási sokszínűség miatti problémák feloldási lehetőségei; az egyes oltalmi rendszerek illeszkedése vagy éppen az illeszkedés hiánya; a megújult lisszaboni rendszer megtárgyalása, sikeressége – ’ésély vagy lövészárkok?’; a szabadkereskedelmi megállapodások, mint a földrajzi árujelzők csatateréi; illetve a védjegy és az árujelző közötti átfedések szerinte kitűnő vitaalapot képezhetnek a későbbiekre.

Két gyakorlati szakember is részt vett a kerekasztalon, elsőként közülük *Gláser Tamást* (a Magyar Védjegy Egyesület alapítója és elnöke, a Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetségének alelnöke) halhattuk. Elmondta, munkája során azt tapasztalja, nincs olyan terület, ahol a szellemi alkotások joga ne kerülne szóba. Kevés a jó szakember, sokan nem látják komplexen a jogterületet. Szerinte a kerekasztalnak javaslattételi fórumként kellene funkcionálnia a jövőben a jogalkotó felé.

Almási Gyula (alezredes, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal főosztályvezető-helyettese)¹³ fontosnak tartja a NAV által végzett munkát a szellemi tulajdonvédelem szempontjából. Ennek érdekében speciális vámfigyeléseket foganatosítanak, biztosítják a bejelentéstétel lehetőségét, fokozottan figyelik a szellemi tulajdonhoz kapcsolódó jogok érvényesülését. Igyekeznek megakadályozni a hamis termékek előállítását, ha azonban ez nem sikerül, a felismerésükre koncentrálnak: erre nemcsak az alkalmazottakat, de a fogyasztókat is igyekeznek megtanítani. Munkája során tapasztalja, hogy más országok hatóságai harmonizáltan képesek együttműködni ezen ügyekben. A NAV a gyógyszer-bűncselekményeken kívül minden szellemi tulajdonnal kapcsolatos ügyben rendelkezik hatáskörrel. Végezetül kiemelte, hogy a hamisítás ellen csak közösen tehetünk: a vállalkozók, fogyasztók és a jogalkotó.

¹³ Gláser Tamás és Almási Gyula közös publikációja a témához kapcsolódóan: Gláser Tamás – Almási Gyula: Védekezés a márkahamisítás ellen, *Magyar minőség*, 2011/10, 34-37.

Tahyné Dr. Kovács Ágnes (PhD, PPKE-ÁJK, egyetemi adjunktus)¹⁴ következett a GMO és a szellemi tulajdon kapcsolatát boncolgató hozzászólásával. A biotechnológia 1953-tól fejlődik, lényege, hogy egy élő sejtbe bármilyen más eredetű DNS-láncot visznek át, az pedig megmarad és szaporodik az új hordozóban. A mezőgazdaságban gyakran találkozhatunk ezzel a megoldással új növényfajok kialakítása céljából (például a fagyálló paradicsom esete). A biológiai és jogi fogalmak a biotechnológia kapcsán nem esnek egybe, illetve az egyes államok jogforrásai között is nagy az eltérés. A biológiai tárgyú szabadalmak története a hetvenes évekre nyúlik vissza, ekkor azonban még a fermentációs iparra korlátozódott. Nagy lépést jelentett a fejlődésben az antibiotikumok és a szteroid-formációs eljárások megjelenése. A lajstromozás a nyolcvanas években az USA-ban indult, a Chakrabaty-ügy kapcsán oltalmat nyert egy nyersolajat lebontó mikroorganizmus. Ekkor még lényegesen eltértek a nemzeti álláspontok a biotechnológia szabályozásával kapcsolatban. Az oltalom megszerzése kapcsán a feltalálónak két lehetősége van: vagy nyilvánosságra hozza a találmányát és igényli az oltalmat, vagy titokban tartja és know-how-ként kezeli azt. Az első lehetőség esetében nagy a bitorlás veszélye, más is feltalálhatja ugyanazt, vagy más találmány születik az övéből, illetve nehéz ipari titokká tenni a szabadalmat. Ha a másik utat választja, a termék nem szabadalmaztatható, a bitorlás megkerülhető, de magasak a költségek. Az egyes országok szabályozási rendszere is két csoportra osztható: vagy szükséges a termék megvalósítási lépéseinek részletes leírása, mint Magyarországon, vagy elegendő bizonyítékként szolgál a termék léte és egy vázlatos bemutatás, mint az USA-ban. Az uniós jogforrások közül az 1998/44/EP irányelv vonatkozik a találmányok oltalmára. Régóta sürgették a megalkotását az áruk szabad mozgásának biztosítása illetve az etikai, környezetvédelmi, emberi méltósággal kapcsolatos problémák megoldása miatt. A TRIPS-megállapodás és a Budapesti Szerződés – amelyben a részes államok elismerik és megengedik a mikroorganizmusok letétbe helyezését¹⁵ – szolgáltak alapul a megszövegezéséhez. Nagy problémát jelent a mai napig, hogy óriási különbségek vannak az egyes fordítások között, a fogalmak meghatározásánál, így rendkívül sok idevágó uniós precedens születik. Az előadó kitért továbbá az irányelv egyes fontos cikkeinek részletes bemutatására is beszédében. Az irányelv magyarországi implementálása az 1995. évi XXXIII. törvényben realizálódott, mely a találmányok szabadalmi oltalmáról szól. A 2004/48/EK irányelv pedig az egyes szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről rendelkezik, szintén érintve a szóban forgó jogterületet. Végezetül Dr. Kovács Ágnes összehasonlította az uniós

¹⁴ Dr. Kovács Ágnes néhány idevágó kutatása: Tahyné Kovács Ágnes: Génmódosítás a mezőgazdaságban és a genetikai erőforrások fenntartása, in: Csák Csilla (szerk.): *Jogtudományi tanulmányok a fenntartható természeti erőforrások témakörében*, Miskolc, Miskolci Egyetem, 2012, 180-191.; Tahyné Kovács Ágnes: A GMO-kkal kapcsolatos egyes Európai Bírósági jogesetekről és azok tanulságairól, in: Lános Petra Lea (szerk.): *Válságban az Európai Unió*, konferenciakötet, Budapest, Pázmány Press, 2014, 249.

¹⁵ A Budapesti Szerződés nem tér ki a minta hozzáférhetővé válására: a joggyakorlat szerint a visszaható hatályú oltalommal rendelkező országokban – például Magyarországon – a letétbe helyezés napjától, az USA-ban azonban a szabadalom megadásának napjától lehetséges a hozzáférés.

illetve az amerikai biotechnológiai joggyakorlatot, valamint a Monsanto-ügy bemutatásán keresztül szemléltette az előadása során elhangzottakat.

Végül, de nem utolsó sorban *Dr. Szilágyi János Ede* (PhD, ME-ÁJK, habilitált egyetemi docens), a CEDR – Magyar Agrárjogi Egyesület tagja kapott szót. Előadását négy részre osztotta. (1) Elmondta, hogy a kerekasztal témáját aktuálisnak érzi. Megítélése szerint több jogterületet is érintő témáról van szó, amely igényli az ilyen jellegű konferenciákat. Teljes mértékben egyetértett azon korábbi hozzászólókkal, akik szerint ezen terület esetében, annak megértése szempontjából rendkívül fontos a vonatkozó joggyakorlat megismerése és megértése. (2) Alapvetően a saját kutatási területéből kiindulva tud nyilatkozni, amely főleg az agrárpolitikai illetve agrárjogi 'minőség- és eredetvédelem', valamint a magánjogi 'földrajzi árujelzők' metszéspontjában helyezkedik el.¹⁶ (3) Meglátása szerint a kerekasztal címe önmagában is fontos értelmezési feladatot ró a megbeszélésen résztvevők számára; ezen nehézséggel a korábbi miskolci agrártankönyvek vonatkozó fejezeteinek kialakítása során is szembesültek.¹⁷ Vagyis egyrészt az agrárjog, másrészt a szellemi tulajdon oldaláról. (a) Az agrárjogot érintően annak művelői¹⁸ sem képviselnek egységes álláspontot, hogy pontosan hol is vannak a határai, mindazonáltal biztató, hogy – elsődlegesen – az agrárjogi stúdiumot érintően 2005-ben komoly előrehaladás történt az

¹⁶ Szilágyi János Ede: Földrajzi árujelzők szabályozása multilaterális nemzetközi megállapodásokban, *Miskolci Jogi Szemle*, 95-120.; Szilágyi János Ede: *Eredetvédelmi kérdések a borjogban*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2009, 61-85, 204-352; Szilágyi János Ede: A földrajzi árujelzők hatályos magyar szabályozása a nemzetközi és európai tendenciák tükrében, *Magyar Jog*, 2010/5, 265-273.; Szilágyi János Ede: Észrevételek a borok földrajzi árujelzőinek joggyakorlatához, in: Barzó Tímea et al (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Bíró György professzor 60. születésnapjára*, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2015, 549-562.

¹⁷ A téma kapcsán érdemes a következőket elemezni: Csák Csilla (szerk.): *Agrárjog*, II. kötet, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2005, 97-102. (*Csák Csilla*), 133-134. (*Jasinka Anita*), 166-169. (*Jasinka Anita – Prugberger Tamás*); Csák Csilla (szerk.): *Agrárjog*, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2006, 417-422. (*Csák Csilla*), 455. (*Jasinka Anita*), 484-486. (*Jasinka Anita*); Csák Csilla (szerk.): *Agrárjog*, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2010, 475-488. (*Szabó Ágnes*), 489-500. (*Szilágyi János Ede*); Szilágyi János Ede (szerk.): *Környezetjog*, II. kötet, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2008, 39-52. (*Szabó Ágnes*), 53-58. (*Szilágyi János Ede*).

¹⁸ A meghatározás nehézségeiről lásd például Bobvos Pál – Hegyes Péter: *Agrárjog*, Szeged, SZTE-ÁJK – JATEPress, 2011, 9-13; Csák Csilla: Az Agrárjog rendszerbeli sajátosságai és fejlődési tendenciái, in: *A Civilisztika fejlődéstörténete* (szerk.: Miskolczi-Bodnár Péter), Miskolc, Bíbor Kiadó, 2006, 83-87.; Fodor László: *Agrárjog*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2005, 17-54.; Kurucz Mihály: Az agrárjog tárgya, fogalma, alapelvei és rendszere, *JAEL*, 2 (2007) 2, 41-84.; Prugberger Tamás: Adalékok az agrárjog jogrendszerbeli elhelyezéséhez, *Jogtudományi Közöny*, 45 (1990) 5, 178-181.; Szilágyi: Az agrárjog dogmatikájának új alapjai, *Jogtudományi Közöny*, 62 (2007) 3, 112-122.; Szilágyi: Változások az agrárjog elméletében, *Miskolci Jogi Szemle*, 11 (2016) 1, m.a.; Tanka Endre: Az agrárjog fogalma és helye a magyar jogrendszerben, *Magyar Jog*, 52 (2005) 7, 394-404.; Veres József: Egy lehetséges agrárjogi koncepció vázlata, in: Tóth Károly (szerk.): *Emlékkönyv dr. Kemenes Béla egyetemi tanár 65. születésnapjára*, Szeged, SZTE-ÁJK, 1993, 519-526. o.

egységesítés irányába.¹⁹ Ezért ebből tartja érdemesnek kiindulni. (b) A szellemi tulajdon kérdésében a saját kutatási területe kapcsán több lehatárolási nehézséggel találkozott, vagyis több olyan jogintézménnyel is,²⁰ amelyeket érdemes lehet becsatornázni a kerekasztal választott témakörébe, ugyanakkor nem egyértelműen, vagy nem teljes körűen sorolhatók a szellemi tulajdon körébe. Példaként említi a hungarikum előírásokat, vagy a magyar termék rendelet előírásait.²¹ (4) A fentiekre tekintettel ezért első körben a kerekasztal témájának pontosabb meghatározását javasolja. Meglátása szerint (a) egyfajta minimumként érdemes abból kiindulni, amit Tattay Levente professzor jelölt meg – nevezetesen: (a1) földrajzi árujelzők, (a2) növényfajta oltalom, és (a3) a biotechnológiai találmányok jogi oltalma –, egy későbbi konferencia témájaként pedig (b) fontos lenne, hogy a résztvevő személyek további olyan területeket jelöljenek meg, amelyek még kapcsolódhatnak jelen kerekasztal témájához. Hozzátette, hogy természetesen már a mostani kerekasztal beszélgetésen is többen – jómagam is – utaltak ilyen tágabb értelemben a témához kapcsolódó területekre, jogintézményekre, de úgy gondolja, hogy érdemes lenne mindegyik egy további, tematikában is ekként rögzített alkalmat szentelni.

A hozzászólók gondolatai jó vitaindítónak bizonyultak, mind ők, mind a szervezők még hosszasan tanácskoztak az említésre került témákról. Dr. Grad-Gyenge Anikó (PhD, KRE-ÁJK, habilitált egyetemi docens)²² például kiemelte a *hungarikum* védelem jelentőségét, mely a külföldi szakirodalom szerint is erős eszköztára lehet a hagyományos magyar termékek védelmének, azonban minimális a tényleges igény rá. A know-how szerinte együtt létezik a mezőgazdasággal, a szellemi tulajdonvédelem e felett kellene, hogy álljon. Dr. Faludi Gábor a védjeggyel illetve földrajzi árujelzővel rendelkező termékek 'összetéveszhetőség-tesztjéről' beszélt. Dr. Gonda Imre ismét az eltérő szabályozásokban rejlő problémákat fejtegette, továbbá említést tett az egységes hatályú európai szabadalom intézményének bevezetéséről – olcsóbbá vált az oltalom megszerzése a nagyvállalatok számára, de ezzel szemben a vitarendezés céljára létrehozott új fórumrendszer előtti eljárás lényegesen magasabb költségekkel jár. Dr. Görög Márta szerint a szabadalom primátusa nem mindig támogatja az innovációt, pedig ez lenne a cél. Joggyakorlata során azt tapasztalja, hogy a vállalkozók inkább a know-how biztosította védelemben hisznek, a szabadalmaztatással kívárik,

¹⁹ Az állásfoglalás érdemi részét publikálta: Raisz Anikó – Szilágyi János Ede: Az agrárjog és kapcsolódó területeinek (környezetjog, vízjognak, szociális jognak, adójognak) fejlődése az Európai Unióban, a nemzetállamokban és a WTO-ban, *Agrár- és Környezetjog*, 2012/12, 107-108.

²⁰ Korábbi állásfoglalása kapcsán lásd: Szilágyi János Ede: *Minőség a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek jogában*, in: Szilágyi János Ede (szerk.): *Környezetjog II*, Miskolc, Novotni, 2008, 55-60.; Szilágyi János Ede: *A minőségi mezőgazdasági termelés és élelmiszer-előállítás jogintézményei*, in: Csák Csilla (szerk.): *Agrárjog*, Miskolc, Novotni, 2010, 486-496.

²¹ Szilágyi János Ede: Az eredetvédelem egyes aktuális kérdései: a magyar termék és a hungarikum, in: Pogácsás Anett (szerk.): *Quaerendo et Creando*, Miskolc, Novoni Alapítvány, 2015, 607-621.

²² Dr. Grad Gyenge Anikó vonatkozó munkássága kapcsán kiemelés érdemel: Grad-Gyenge Anikó: Mindent a védjegyekről, *Infokommunikáció és jog*, 2015/58, 97; Grad-Gyenge Anikó: Búcsú a szellemi alkotások jogától? – A szerzői jog és az iparjogvédelmi oltalmi formák polgári jogi védelme a magyar magánjogban, *Új Ptk.*, in: www.ptk2013.hu (2016. 06. 04.)

hogy a termék marketinggel kellően megtámogatott legyen. *Dr. Szabó Ágnes* szerint túl sok a bejelentett védjegy, az EU-nak inkább a minőséget kellene erőteljesebben támogatnia. A Minisztérium eredetvédelmi programja a bejelentések számának növelését tűzte ki célul, valamint az eddigiek megváltoztatását. *Dr. Tattay Levente* a Tokaji név használatához kapcsolódó magyar-szlovák vitáról beszélt, kiemelve az EU gondatlan eljárását. Együttműködést szorgalmaz a két fél között, kifejté, hogy szerinte az egyes szabadkereskedelmi egyezmények a gyengébb államok kiaknázását hordozzák magukban.

Az eszmecsere *Dr. Kurucz Mihály*, a kerekasztal levezetőjének záró gondolataival ért véget. A megbeszéltek alapján a következő kerekasztalt ősszel tartják, versenyjogi témában, a korlátozások és előnyök elemzésével kapcsolatban. Továbbra is cél, hogy a szellemi tulajdon területénél maradjon a kerekasztal.

A magam részéről megtiszteltetésnek érzem, hogy részt vehettem ezen a rendkívül tudományos kerekasztal-beszélgetésen. Lévén agrárjog- illetve szellemi tulajdon iránt érdeklődő joghallgató, számos információval gazdagodtam a szakemberek között töltött néhány óra alatt. Rendkívül fontos és jó kezdeményezésnek tartom a kerekasztalok intézményesítését, hiszen amellet, hogy jó vitafórum, segítheti mind a jogalkotást, mind a jogtudományt.

Márk GYOVAI * – Eszter KISS-KONDÁS **
Regulations of auction of agricultural and forestry lands particularly regarding
to Judicial Enforcement Procedure¹

Introduction

The topic is current nowadays because regulations² of land auctions has been changed essentially by the Act CXXII of 2013 on Transactions in Agricultural and Forestry Land (hereinafter referred to as Act CXXII of 2013): According to the Act CXXII of 2013 in the case of acquisition of ownership of land³ through auction or tendering as part of an enforcement or liquidation procedure, or local government debt consolidation procedure (hereinafter referred to as 'auction'), the agricultural administration body shall carry out the auction as provided for in the decree adopted for the implementation of the Act⁴, at the request of the bailiff, liquidator or fiduciary. In this way in connection with the land auctions the auction of immovable property rules of Act LIII of 1994 on Judicial Enforcement (hereinafter referred to as Judicial Enforcement Act) cannot be applied.

According to the Governmental Decree no. 373/2014 (XII.31.) on Tasks and Land Registries and Area of Land Registries and Survey and Remote Sensing Institution (Földmérési és Távérzékelési Intézet), furthermore detailed regulations of procedure of land registries the government pointed out as an agricultural administration body for first instance the district office which is competent according to the location of land and for second instance the government office.

According to the definitions of the Act CXXII of 2013 the 'agricultural, forestry land' shall mean any parcel of land, irrespective of where it is located (within or outside the limits of a settlement), registered in the real estate register as cropland, vineyard, orchard, garden, meadow, permanent pasture (grassland), reed bank or forest or woodland, including any parcel of land shown in the real estate register as non-agricultural land noted under the legal concept of land registered in the Országos Erdőállomány Adattár (National Register of Forests) as forest.

* Substitute bailiff, PhD student, University of Miskolc, Deák Ferenc Doctoral School of Law.

** Bailiff assistant, PhD student, University of Miskolc, Deák Ferenc Doctoral School of Law.

¹ This research was (partially) carried out in the framework of the Center of Excellence of Mechatronics and Logistics at the University of Miskolc.

² Csák Csilla – Szilágyi János Ede: Legislative tendencies of land ownership acquisition in Hungary, in: Roland Norer – Gottfried Holzer (edit.): *Agrarrecht Jahrbuch: 2013*, Wien, Graz, Neuer Wissenschaftlicher Verlag (NWV), 2013, 215-233.

³ See in detail: Csák Csilla – Hornyák Zsófia: Az új földforgalmi törvényről, *Östermelő*, 4/2013, 7-10.

⁴ Governmental Decree no. 191/2014 (VII.31.) on Regulation of Selling Agricultural and Forestry Lands by Auction in Course of Enforcement, Liquidation, and Local Government Debt Consolidation Procedure.

Unless otherwise provided for by the Act, the provisions on lands shall also apply to farmsteads.⁵ This is an important regulation because this is the reason that the auction of lands came out the jurisdiction of bailiffs.

In this paper we would like to introduce regulations of selling agricultural forestry land by auction (hereinafter referred to as land auction) in detail firstly the regulations in act level then the level of the implementation of the Act. The paper focuses primarily on land auctions occurring in judicial enforcement proceedings.

1. Auction of agricultural forestry land in the mirror of Act CXXII of 2013

As we mentioned in the introduction the Act CXXII of 2013⁶ has changed the rules of land auctions fundamentally. These regulations⁷ are introduced in this chapter.

According to the Section 35 of Act CXXII of 2013 not the bailiff carries out the 'forcibly selling' but it is performed by agricultural administration body at the request of the bailiff, liquidator or fiduciary.

It can be mentioned as a significant changing of the Act CXXII of 2013 that in land auctions the rules of electronic auction which is included in Judicial Enforcement Act.⁸ Moreover, there is another relevant change in rules of land auctions which is different from the Judicial Enforcement Act: there is no possibility to sell the land without auction.

Participants of the auction are required to verify their eligibility for acquiring the ownership of land by producing the relevant documents at the place where and at the time when the auction is held, and, in the cases provided for in Sections 13-15, they shall provide statements in compliance with the requirements specified therein relating to formalities.

⁵ According to the Act CXXII of 2013 Section 5 Point 25 farmstead' shall mean „a parcel of land located outside the limits of the settlement, not exceeding one hectare in size, consisting – apart from the land – of a residential and farm building or buildings for crop and animal production, and the related processing and storage of agricultural products, or any parcel of land registered in the real estate register as a farmstead.”

⁶ See in detail: Szilágyi János Ede: A földforgalmi törvény elfogadásának indokai, körülményei és főbb intézményei, in: Korom Ágoston (edit.): *Az új magyar földforgalmi szabályozás az uniós jogban: Budapesten, 2013. júl. 11-én azonos címmel rendezett konferencia szerkesztett előadásai*, Budapest, Nemzeti Közszerkezet Egység, 2013, 109-119.

⁷ Szilágyi János Ede: *Das landwirtschaftliche Grundstücksverkehrsrecht als erster Teil der neuen Ungarischen Ordnung betreffend landwirtschaftlichen Grundstücken*, *Agrar- und Umweltrecht* 45:(2), 2015, 44-50.

⁸ According to the Judicial Enforcement Act Section 142: „In connection with the auction of a real estate property the provisions of electronic auctions of movable property shall apply subject to the exceptions set out under this subtitle.”

Of course holders of pre-emption rights can be exercised.⁹ Holders of pre-emption rights shall be able to exercise such right at the auction, with the provision that the documents evidencing their right of pre-emption shall also be presented in person at the place where and at the time when the auction is held.

According to the Act CXXII of 2013, the agricultural administration body which carries out the auction shall consider the eligibility¹⁰ of the auction buyer and the right of pre-emption¹¹ of the person bidding as the holder of pre-emption right, and as to whether the auction sale is predisposed to breach or circumvent restrictions on land acquisitions. It can be happened that there are more than one holder of pre-emption right of the same ranking participating¹² as auction buyers. In this case the one designated by the agricultural administration body shall acquire ownership of the land which – this paper does not deal with this question – can suggest constitutional problems.

If the agricultural administration body approves the acquisition, it shall at the same time endorse the auction report as provided for in its regulations and shall send it to the bailiff, as appropriate. After that the agricultural administration body shall transfer the purchase price shown in the auction report in full to the bailiff.

If the agricultural administration body refuses to approve the acquisition of title by the auction buyer, or if the auction fails, the land in question shall be transferred under State ownership and shall be assigned to the National Land Fund. The agricultural administration body shall communicate its decision on the refusal of approval, and the report on the failure of the auction to the land fund management body as well. The land fund management body shall transfer payment of the appraised value to the bailiff, as appropriate within thirty days following the date of delivery of the final decision or the report on the failure of the auction.

⁹ Olajos István: Az elővásárlási és elő-haszonbérleti jog gyakorlásának speciális szabályai a földforgalomban, in: Barzó Tímea – Juhász Ágnes – Leszkoven László – Pusztahelyi Réka (edit.): *Ünnepi tanulmányok Bíró György professzor 60. születésnapjára*, Miskolc, Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, 2015, 375-386.

¹⁰ According to the Governmental Decree no. 373/2014. (XII.31.) Section 40, „*the government office issues an official certificate for application of the client relating to the client is qualified as agriculturist or according to the Act CXXII of 2013 Section 10 the client can acquire the property right of the land, furthermore he/she is appropriate to the Subsection (1) Section 16. The official certificate does not give the right to acquire the property right of land, it just certifies the aa) enforcement or liquidation procedure, or local government debt consolidation procedure or the existence of conditions of participation at auction a) of the land pointed out in the application.*”

¹¹ Olajos István: Az elővásárlási és előhaszonbérleti jogok gyakorlásának szabályai, in: Szalma József (edit.): *A Magyar Tudomány Napja a Délvidéken*, 2014, 568.

¹² Holló Klaudia: Az elővásárlási jogról mint a földforgalom korlátozásának közvetett eszközéről, *Themis*: 11:(1), 2014, 42-59.

2. Regulations of the judicial enforcement act concerning land auctions

Despite of that the Act CXXII of 2013 and its implementing decree include several detailed regulations concerning land auctions we can also find rules in connection with the land auctions in the Judicial Enforcement Act which can have significance from point of view of the new owner who got the land which was under judicial enforcement proceeding.

However firstly the acquisition of immovable property by auction as a form of acquisition of property created pursuant to administrative decision is introduced.

The 'primary' nature of acquisition of lands by auction cannot be considered clear-cut. However most of the authors in Hungarian legal literature and legal practice of the Supreme Court endorse the 'primary' nature of acquisition by auction.

In legal practice of courts, we can find examples that situation when the court defines those frames according to which the auction effects original means of acquisition: *"the auction effects original means of acquisition only that case if the auction happens in the interest of the judgment creditor with judicial enforcement, without the seller's intention to sell arising from his/her right to dispose, independently his/her will."*¹³ (BH 2008.239.) According to the view of Gergely Légrádi¹⁴ the acquisition of immovable property by auction cannot be considered clearly 'primary' acquisition because the 'primary' and 'derivative' elements are mixed in this form thus – we can agree with this point of view – he considers it as a 'quasy primary form of acquisition of property.'¹⁵

According to the Section 5:41 of Hungarian Civil Code (Act V of 2013) – which shall be emphasized because the earlier Civil Code (Act IV of 1959) did not mentioned here the acquisition of immovable property by auction - any person who has acquired a thing in good faith by means of official resolution or official auction shall gain ownership irrespective of who the previous owner was. Upon the acquisition of ownership of the thing by means of official resolution or official auction, the rights of the third party on the thing shall cease, except when the party acquiring ownership by means of official resolution or official auction did not act in good faith in respect of those rights.

According to the Section 137 of the Judicial Enforcement Act the ownership right of the new owner acquiring a seized immovable property shall only have the following encumbrances: easement, right of use for public purposes, beneficial ownership recorded in the real estate register, beneficial ownership by virtue of law even if it is not recorded in the real estate register.

¹³ „*The auction effects original means of acquisition only that case if the alienation happens independently the seller's will, in the interest of the judgment creditor with judicial enforcement, not necessarily at the market value of the thing and the seller's intention to sell arising from right to dispose is missing.*” (BH 2008.239.)

¹⁴See in detail: Légrádi Gergely: Az árverésről- gondolatok egy Janus-arcú szerződésről, *Polgári jogi kodifikáció*, 2003/1. szám

¹⁵ Gyovai Márk: Ingatlanárverések a végrehajtói gyakorlatban, *Magyar Jog*, 2015. január, 41-50.

As an exception in the Subsection (2) appears that the rights of the new owner of an immovable property shall not be limited by any right of beneficial use, whether or not recorded in the real estate register, if the holder of such usufruct is liable to satisfy the claim of the judgment creditor, or if it was established by contract after the mortgage has been attached.

The Subsection (3) establishes – which is the most 'important' in connection our topic – that if a third party (hereinafter referred to as 'land user') holds any right fixed in a contract for the use of landed areas used for agricultural and forestry purposes as defined in the Act on Transactions in Agricultural and Forestry Land (Act CXXII of 2013), which are seized for the purpose of enforcement, the ownership right of the new owner acquiring the seized land shall be restricted, apart from the rights referred to in Subsection (1), by such land use rights as provided for in Section 137/A.

Section 137/A regulates that how land use rights can limit the ownership right of auction buyer because if there is land use right based on contract on the agricultural, forestry land under judicial enforcement procedure in that case land use right will charge his/her ownership right.¹⁶

The Section 137/A of of the Judicial Enforcement Act establishes that subject to the exceptions provided for the above mentioned Subsection (2), land use rights shall be terminated on the last day of the sixth month following the date of registration of the new owner's right of ownership in the real estate register.

There are two groups of exceptions under this regulation: Land use rights shall not terminate on the deadline prescribed in Subsection (1), if: the new owner makes a written statement to the land user for the retention of the land use right before the deadline prescribed in Subsection (1), or the land user received any land-based agricultural and rural development support funded from European Union or national resources, subject to the obligation of land use as prescribed by law for a specific period as a precondition for the support.

In these cases – provided for in the above mentioned exceptions – the land use right shall terminate in accordance with, and at the time provided for in, the legislation governing the termination of the contract for such right.

The provisions of Subsection (1) shall also apply to land use rights acquired following the seizure of the land in question that is land use rights shall be terminated on the last day of the sixth month following the date of registration of the new owner's right of ownership in the real estate register.

3. Land auction rules in the implementing decree of Act CXXII of 2013

In the above chapter the paper included examination of the 'act level' regulation, in this chapter discusses the procedural rules (briefly) which are contained in the implementing decree of Act CXXII of 2013 (191/2014. (VII.31.) governmental regulation, hereinafter referred as to Regulation) which came into force on 1st of August 2014.

¹⁶ Kiss Nikolett – Osztovits András – Pomeisl András – Villám Krisztián: *Kommentár a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényhez*, OptiJUS Opten Kft., 2015, 286.

3.1. Rules of the request for the auction

If it is necessary to order land auction (of agricultural, forestry land) in enforcement or liquidation procedure, or local government debt consolidation procedure the applicant¹⁷ sends a request to the agricultural administration body – which has jurisdiction on the basis of the location of the land – in 30 days from the occurrence of conditions of sale in the cause of publication of auction or sale notice and the auction. In this case the bailiff practically sends a request to the agricultural administration body instead of publication of auction notice.

The contents of request are established in the Regulation. The content elements of the request have similarities with the immovable property auction notice included in Judicial Enforcement Act. The request must include: the name of the applicant, the address of its office, its phone number, its invoice number, moreover the name and address of the judgement debtor and the judgment creditor in judicial enforcement procedure, the amount of lowest bid according to the rules of Section 147 of Judicial Enforcement Act¹⁸ or Section 204/B of Judicial Enforcement Act¹⁹, and information about pre-auction rights (for a real-estate) of the local government or the other owners of the land. In connection with the land it must include its real estate registration data, the name of the owner, the above mentioned rights: easement, right of use for public purposes, beneficial ownership recorded in the real estate register, beneficial ownership by virtue of law even if it is not recorded in the real estate register, lien, land use right recorded in leasehold registry and register of foresters and its term, moreover the building registered with the land and its main function, the appraised value of land²⁰. Last but not least the possibility and conditions for auction buyers to watch the building registered with the land.

¹⁷ Applicant can be a bailliff, a liquidator or fiduciary

¹⁸ Section 147 of Judicial Enforcement Act „*Subject to the exception set out in Subsection (3), bids for the property are accepted if made in an amount covering at least half the reserve price. (3) In respect of residential properties, bids are accepted if made in an amount covering at least 70 per cent of the reserve price if it is the only residential property of the judgment debtor, it is his residence and it has been for six months prior to commencement of the enforcement procedure.*”

¹⁹ Section 204/B of Judicial Enforcement Act: At the lien holder’s request, the court shall append an enforcement clause to the authentic instrument on a contract of pledge [Subsection (3) of Section 23/C], and order the enforcement of a pecuniary claim secured by a lien by the sale of the pledged goods by the simplified enforcement procedure if the lien holder has agreed with the lienor in writing before the right to satisfaction has opened – by establishing the lowest sale price or a formula for calculating the sale price – regarding the sale of pledged goods by the simplified enforcement procedure.

²⁰ Which is sent by the applicant to the National Land Fund according to Section 17 of the Regulation.

3.2. The auction notice

After that the agricultural administration body got the request it schedules the auction by means of auction notice within 15 days (from the delivery of the request). That is the reason why request and auction notice are very similar regarding to their content elements. The necessary data are the following: the agricultural administration body's name, address of its office, its phone number, its invoice number, the place, time and identifier number of the auction, the names of the judgement debtor and judgement creditor, and the legal title and amount of principle claims in judicial enforcement procedure. In connection with the land it must include the real estate registration and leasehold data especially: name of the settlement, the placement of the land, topographical lot number, the growth of the territory, gold crown value, the name of the owner, the above mentioned rights: easement, right of use for public purposes, beneficial ownership recorded in the real estate register, beneficial ownership by virtue of law even if it is not recorded in the real estate register, lien, land use right recorded in leasehold registry and register of foresters and its term, the relevant specialities of the land, the building registered with the land and its main function, and the appraised value of land. Furthermore, it must contain the amount of auction deposit (hereinafter referred as to deposit) and bid, moreover the minimum purchase price to be offered, and the bidding threshold. In addition it must have include notification for who have pre-auction rights about that the condition to exercise their rights is to take part at the auction; notification about the possibility of taking image and voice records. Last but not least it is necessary to include the the possibility and conditions for auction buyers to watch the building registered with the land and other information which concern the auction buyers.

The Regulation establishes the place and the date of the auction: it can be placed at the location office (according to the location of the land). The date of the auction shall be established in that way that it cannot be earlier than the 60th day from the scheduling of the auction but it cannot be later than the 90th day from the scheduling of the auction. The scheduling day do not include into the counting of these deadlines.

After that the auction notice is finished it has to be deliver within 8 days to that people who are nominated in the Regulation. In the judicial enforcement procedure the auction notice has to be delivered to judgement creditor, judgement debtor moreover those who have rights in connection with the land in the real estate registration, the other owner(s) if the land is in co-ownership, and last but not least notaries of villages, towns, Budapest district governments – competent for the location of the land - to placarding the auction notice. Moreover, it has to be delivered to the real estate supervisory authority (also competent for the location of the land) to record the fact of scheduling the auction into the real estate registration, and of course it has also to be sent to the applicant that is the bailiff.

It has to be ensured that the completed auction notice is placard. The finished auction notice has to be placard on the bulletin board of the agricultural administration body, bulletin board of settlement mayor's office competent for the location of the land, and in the case of the joint mayor's office it shall be placard on the bulletin board of the joint mayor's office and the mayor's office belonging to the joint mayor's office. Last but not least it has to be placard on the bulletin board of real estate supervisory authority and the court responsible for enforcement. Furthermore, it has to be published on the website of government office. It is important in both cases (on bulletin boards and websites) auction notices shall be left posted for no less than thirty days before the auction, until the fifth day preceding the auction. Upon the request of either party (judgement creditor or judgement debtor), the agricultural administration body shall arrange for publicizing the auction in other appropriate ways as well.

In legal practice the next problem has been raised: Are there any remedies which are available against the auction notice? And if there are which remedies are those?

The auction notice – in our opinion – cannot be attacked by demurrer because that is not during the bailiff's procedure but it was prepared during the agricultural administration body's measures. The request of bailiff could be attacked by demurrer but it does not have to be sent the parties, it has to be delivered to the agricultural administration body. Administration bodies – usually – do not ensure jurisdiction of remedy against the auction notice which raises constitutional questions (in connection with the jurisdiction of remedy). According to our opinion if neither the Regulation nor the Act CXXII of 2013 do not ensure special remedy against the auction notice in that case the rules of Act CXL of 2004 on the General Rules of Administrative Proceedings and Services – as the background of the administrative proceedings,²¹ the code of the administration – shall be predominated and in consequence of this the appeal according to the Act CXL of 2004 shall be applied against the auction notice. Unless otherwise prescribed by an act or government decree, an appeal shall be lodged within fifteen days – it shall be submitted to the authority that adopted the decision contested – following the date of delivery of the decision. In the appeal no new evidence may be introduced, of which the client was aware before the decision was adopted. The appeal shall be reasoned.²²

3.3. The process of the auction

One of the most important elements of the auction is that who has the possibility to be an auction buyer. It is necessary to be an auction buyer firstly to deposit the 10% of the appraised value of the land as the advance money at least before the beginning of auction at the agricultural administration body, secondly to pay the bid

²¹ According to general reasoning of the Act CXL of 2004: „*Thus it is significantly necessary that the administration shall proceed in procedure which is fast, easy, and clear for citizens, and at the same time complies with acts and enforces professional aspects.*” In the interest of it there was necessary to create a code which is the Act CXL of 2004.

²² See in detail: Section 98-107 of Act CXL of 2004.

furthermore according to the rules of Act CXXII of 2013 (Section 35), and to produce the relevant documents which verify their eligibility for acquiring the ownership of land and to enclose declarations according to Sections 13-15 of Act CXXII of 2013 – suitably the formalities established in the Act.

The above mentioned deposit the advance money and paying bid could happen by transfer.²³ The identification number of auction shall be noticed in the announcement of the transfer. The advance money and bid shall be transferred to the deposit account of agricultural administration body before the date of auction. The person who deposited the money can bid if he/she presents the report about the transfer to the auctioneer and lodge a copy of it.

The Regulation also establishes those who cannot be bidder and auction buyer.

These are for example according to Section 123 of the Judicial Enforcement Act: neither in person nor through an authorized representative or proxy, may not represent bidders, and may not acquire the asset directly or indirectly by way of auction bailiffs, substitute bailiffs, bailiff assistants, other employees of bailiffs, bailiffs' offices, members or employees of bailiffs' offices; any legal person or business association in which either of the persons or organizations have majority control; the close relatives and domestic partners of acting bailiffs, substitute bailiffs, members of bailiffs' offices and employees of bailiffs and bailiffs' offices; staff members of the court responsible for enforcement; and the judgment debtor.

The Act of Judicial Enforcement establishes that the persons or organizations referred to in the above mentioned shall not be excluded from the auction if their entitlement to acquire the asset in question derives from their judgment creditor or co-owner status, or if they have the right of pre-emption afforded under specific other legislation for the asset. Thus if the bailiff is in a co-owner status of a land (or a part of a land) which is under auction – with fulfilment of further criteria – the bailiff can participate at the auction.

Act CXXII of 2013 also has regulations in connection with it in Section 9. Ownership of land may not be acquired by: third-country natural persons; foreign states, including their provinces, local authorities, and the bodies thereof; legal persons, except as provided for in this Act. It also determines that legal persons established by way of division, separation, merger (merger by the formation of a new company or merger by acquisition), reorganization (organizational transformation) – not including listed churches or their internal legal entities – may not acquire the ownership of land acquired by its predecessor as provided for in Act CXXII of 2013, or acquired by its predecessor before the time of entry into force of Act CXXII of 2013.

Moreover, according to the Regulation county government offices and government offices of Budapest also cannot be bidder and auction buyer, furthermore the person, who takes part in authority which examines the remedies in connection with the auction, who takes part in organization of the auction, and participate in making decisions according to the auction official report, moreover takes part in

²³ The bid shall be the 1% of the appraised value of the land but at least HUF 2.000 and maximum HUF 10.000. Bid is the income of government office competent to the location of the land.

judgment of remedies. Here the question is arisen: if we can speak about authorities which deal with judgement of remedies in that case *a maiore ad minus* we can conclude that there is some kind of remedy against the auction notice (if there is an authority to judge it). It might happen that the remedy can only present against the official report of the auction and the 'in connection with auction' referred to the official report of auction.

At least it cannot be bidder who does not suitable for the conditions of having the right of being bidder or auction buyer according to the Regulation.

The process of auction is the following: Bidders may bid in person, or through an authorized representative or proxy. The agricultural administration body, the applicant, the parties who was took part in the request procedure and the bidders can take part at the auction. The agricultural administration body takes image and voice record about everyone who take part in the auction and give written consent in the interest of the procedure can be legal and controllable. These records can be given out to the court, the authority intervening in criminal cases and authorities which deal with judgement of remedies and only these bodies can watch them. The agricultural administration body shall delete these records with the passing of 3 months but at the latest after finishing the remedy procedure on the basis of the Regulation.

The auction shall begin by the agricultural administration body announcing to the bidders the appraised value (reserve price) then the conditions of the auction are set out, calling upon the ones who are at the auction to present their rights and describe the act and order of rank, and calling upon the bidders to quote their bids. The reserve price of the land is the amount of the appraised value. The main rule is that the highest price offered has to be at least the 50% of the reserve price in auctions which are in connection with judicial enforcement procedure or local government debt consolidation procedure.

One of the exceptions from this rule is the land (farm) – as it was mentioned in the introduction according to main rules the regulations concerning to land shall be applied in the case of farms – in respect of that, bids are accepted if made in an amount covering at least 70% of the reserve price if it is the only residential property of the judgment debtor, it is his residence and it has been for six months prior to commencement of the enforcement procedure.

Moreover, it is also an exception if the land is put up for auction according to the lowest selling price included in Section 204/B of Judicial Enforcement Act. Governmental Regulation, because in these cases only that price can be offered which reaches at least these minimal prices.

The Regulation establishes the amount of bid threshold: if the appraised value less than 10 million Ft. the threshold is the 2% of the appraised value but at least 1000 Ft; it is more than 10 million Ft the threshold is the 1% of the appraised value.

That bid is valid which is – at least with the amount of the threshold – more than the bid which was primary made. Bidder may not withdraw the bid.

The auction has to be continue until valid bids came from bidders. If there are no more bids the auctioneer tells three times the highest price offered and then calls upon the ones who have pre-auction rights (and take place at the auction) to exercise them.

As it was mentioned above right of pre-emption has to be justified by proper document. Thus pre-emption right can only be exercised if its holder can make bid – so who is appropriate to the conditions of Section 5 Subsection (1) of the Regulation – and present the justifying documents to the auctioneer before the beginning of the bidding.

The holder of the right of pre-emption may – apart from being able to participate in the auction as a bidder – exercise the right of pre-emption in respect of all bids by matching the highest bid quoted before the conclusion of the auction (including any extension), and making an offer in the same amount. The highest bid can be accepted by the holder of the right of pre-emption if the acceptance is declared immediately after its calling upon. The auction buyer is that who offers the highest price.

If the holder of the right of pre-emption declares in a statement sent to the auctioneer to abide by the contents of the bid, and if no other valid bid is made for a higher amount before the conclusion of the auction, the holder of the right of pre-emption shall be recognized as the highest bidder. If more holders of pre-emption right declare in a statement to abide by the contents of the bid, the auction buyer will be who is in the first place of rank. In that case if more than one holder of pre-emption right is in the first place of rank the auctioneer decides by lot.

The auction can be unsuccessful. It is recorded in Section 9 of the Regulation. The auction shall be deemed unsuccessful if no bids had been quoted, or the price offered is less than the above mentioned minimal price²⁴ and if the auction buyer cannot get the ownership of the land according to the Section 5 Subsection (4). Last but not least the auction buyer missed to transfer the money the whole price in time.

If the auction is unsuccessful it has to be repeated (there shall apply the rules of the first auction but with some exceptions).

The offered price cannot be less than minimal price according to rules of the Regulation section 7 Subsection (2)-(4) of the Regulation. If the auction is unsuccessful the agricultural administration body declares it unsuccessful.

If the repeated auction is also unsuccessful the auction is failed. If the auction fails, the land in question shall be transferred under State ownership and shall be assigned to the National Land Fund (as we mentioned above). The agricultural administration body shall communicate its decision on the refusal of approval, and the report on the failure of the auction to the land fund management body as well. The land fund management body shall transfer payment of the appraised value to the bailiff, as appropriate within thirty days following the date of delivery of the final decision or the report on the failure of the auction.

The amount of security deposit of the auction buyer shall comprise part of the purchase price, furthermore the other bidders shall get back their advance money within 8 days.

²⁴ Section 7 Subsection (2)-(4) of the Regulation.

At the auction the agricultural administration body makes an official auction report of auction which contains decisions made at the auction, and other important information: for example the name, address, phone number and number of bank account of the agricultural administration body, the place and date (beginning and ending) of the auction, the name and address of the parties, the legal title and amount (subject matter) of the claim to be enforced; moreover the appraised value of land and the minimal price; the highest price offered. It shall include the name, address, nationality and identity number and data of auction buyer.

If the selling is based on the auction buyer's pre-emption right the act – on which the right is based – and the place of rank shall be included; if more than one holder of pre-emption right made offer: their declaration in a statement to abide by the contents of the bid. In this case their (above mentioned) data is necessary. The name of auctioneer is also the element of the report. The petitions and remarks of those present and the answers and measures for it are also the part of the report. Last but not least other data and circumstances prescribed by law can be the element of the official data.

The amount of highest price offered and the name of auction buyer, its nationality, identity number and data, its address, and having the right of pre-emption moreover the decision made at the auction are established in a decision included in the official report.

The finished auction report shall be signed by the auction buyer.

The auction report shall be delivered – within 3 days from closing the report – to the applicant²⁵, the auction buyer, bidder who asked it at the auction expressly,²⁶ the judgement creditor and debtor, moreover those who have rights regarding to the land in the real-estate registration.

If the auction was successful the auction buyer has 60 days to send the price to the deposit account of agricultural administration body. The agricultural administration body calls upon the auction buyer to this if against the decision included in auction report was not applied for legal aid or all legal remedy procedures or decision revision regarding it terminated, or if the auction is not unsuccessful and the competent government office (capital or county), which approves getting the land, adds a clause to the auction report.

If the auction buyer transfers the money in time the agricultural administration body transfers it within 8 days (from its arrival) to deposit account or current bank account pointed out by the applicant and at the same time it sends the auction report which was added a clause.

According to the clause auction report in judicial enforcement procedure the agricultural administration body takes measures to request the real-estate authority to register the ownership.

²⁵ According to Section 18 of the Regulation *“The copy of the auction report, which was delivered to the bailiff, shall be delivered to the judgement debtor moreover at the same time the agricultural administration body calls upon the debtor to empty the land/ real-estate within 15 days.”*

²⁶ To these it shall deliver a copy of the auction report which do not contain personal data except for the name of the bidders.

What happens if the auction buyer missed the deadline? If the auction buyer fails to send the money within 60 days he/she will lose the advance money. In this case the agricultural administration body transfers the 'lost advance money' to the deposit account or current bank account pointed out by the applicant which money can be account for the sales income of judicial enforcement procedure.

3.4. Procedure in case of difficulty of auction

According to Section 14 of the Regulation if the debtor paid his/her debt or the conditions of land auction do still not exist the applicant shall immediately inform the agricultural administration body. For example, if the bailiff requested the agricultural administration body but the debtor paid his/her debt the bailiff shall immediately inform the agricultural administration body that the conditions of auction are not exist anymore.

If the notification arrives at least the beginning of the auction the agricultural administration body terminates its procedure and after delivery of notification auction cannot be scheduled and organized.

The procedure shall also be terminated if the above mentioned notification arrives during the process of auction but before the decision about the auction buyer.

If the procedure is terminated the paid advance money and bids are due back and there shall be take measures to transfer them back within 8 days.

It shall be act on according to the above mentioned in case of stay of judicial enforcement procedure (which can happen on the basis of measure of the court or notary of origin) with that the agricultural administration body stays the bailiff's procedure until the notification about the finish of staying.

3.5. Auction of land in joint ownership

The Section 15 of the Regulation establishes the special rules of land auctions in joint property. The rules of the Regulation shall be used in accordance with Section 15 if the debtor and joint owners request together to the bailiff to sell it by auction the whole land or the part of it, which is in the property of the joint owners.

Thus it shall be pointed out in the request if the judgement debtor and joint owners requested collectively that the whole land or only the part of it, which is in the property of judgement debtor or joint owners, furthermore it shall also be pointed out that the joint owner approves that his/her ownership share is sold by auction at less price than its appraised value.

If the judgement debtor and joint owners request collectively that the whole land or only the part of it, which is in the property of debtor or joint owners, until scheduling the auction, in that case on one hand the auction also shall be scheduled to the ownership share of the requesting joint owner, on the other hand any – of course in accordance with the conditions of the Regulation – joint owner may bid for the established land with the exception of the judgment debtor. The bidding joint owner shall deposit an advance payment reduced accordingly with his ownership share,

and such co-owner, upon buying the land, shall not pay the part of the purchase price consistent with his ownership share.

It is also important that the ownership share of the joint owner may be sold by auction at a price below the appraised value upon his consent. If the joint owner approved it the above mentioned minimum price – established in the Regulation – can be bid. According to Section 16 of the Regulation if joint ownership of a land is ordered to be terminated by auction (by a court decision, a court-approved settlement or document with a writ of execution) any co-owner may bid for the land.

The bailiff points out the lowest price offered included in court decision as the amount of lowest price in its request. There cannot be effective offered lower amount money at the auction than price which was pointed out in this way.

Conclusion

In our paper we aimed to introduce briefly the auction of land in the mirror of the new regulations. As we can see in the above the regulation changed basically the rules of the auction of the land.

The new rules have similarities with the original immovable property auction rules but the most important difference is that the rules of electronic auction cannot be applied.

Basically according to our viewpoint it can cause corruption in some cases because it is not as 'safe' as the electronic auction where we can register then we can bid without showing our 'name and face'. As a *de lege ferenda* proposal it can be established that regarding to the land auctions electronic auction could be held after a registration in the following way: if the agricultural administrative body issues a certificate which verifies their eligibility for acquiring the ownership, it would be presented after which registration could happen afterwards the electronic auction could be held.

GYOVAI Márk* – KISS-KONDÁS Eszter**
**A mező- és erdőgazdasági földek árverés útján történő szerzésének szabályai,
különös tekintettel a végrehajtási eljárásra¹**

Bevezetés

A téma napjainkban rendkívül aktuális, hiszen a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény (a továbbiakban: Földforgalmi törvény) rendelkezései² alapjaiban változtatta meg a hazai földárverések menetét: A Földforgalmi törvény értelmében a végrehajtási, felszámolási, vagy önkormányzati adósságrendezési eljárás keretében árverés vagy pályáztatás útján (a továbbiakban együtt: árverés) történő föld tulajdonjog szerzés³ esetén a végrehajtó, a felszámoló illetve a pénzügyi gondnok megkeresésére az árverést a mezőgazdasági igazgatási szerv folytatja le a Földforgalmi törvény végrehajtási rendeletében⁴ foglalt szabályok szerint. Ez alapján a földárverésekre nem a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) szerinti ingatlanárverési szabályok lesznek irányadóak.

A földhivatalok, valamint a Földmérési és Távérzékelési Intézet feladatairól, illetékességi területéről, továbbá egyes földhivatali eljárások részletes szabályairól szóló 373/2014. (XII.31.) Korm. rendelet alapján a Kormány mezőgazdasági igazgatási szervként első fokon Földforgalmi törvény szerinti mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld fekvése szerint illetékes járási hivatalt, másodfokon a kormányhivatalt jelöli ki.

A Földforgalmi törvény értelmező rendelkezései szerint mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld alatt: a föld fekvésétől (belterület, külterület) függetlenül valamennyi olyan földrészletet értjük, amely az ingatlan-nyilvántartásban szántó, szőlő, gyümölcsös, kert, rét, legelő (gyep), nádas, erdő és fásított terület művelési ágban van nyilvántartva, továbbá az olyan művelés alól kivett területként nyilvántartott földrészletet, amelyre az ingatlan-nyilvántartásban Országos Erdőállomány Adattárban erdőként nyilvántartott terület jogi jelleg van feljegyezve.

* Önálló bírósági végrehajtó-helyettes, Phd hallgató Miskolci Egyetem, Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola.

** Önálló bírósági végrehajtójelölt, Phd hallgató Miskolci Egyetem, Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola.

¹ A kutató munka a Miskolci Egyetem stratégiai kutatási területén működő Mechatronikai és Logisztikai Kiválósági Központ keretében valósult meg.

² Csák Csilla, Szilágyi János Ede: Legislative tendencies of land ownership acquisition in Hungary, in: Roland Norer – Gottfried Holzer (szerk.): *Agrarrecht Jahrbuch: 2013.*, Wien; Graz: Neuer Wissenschaftlicher Verlag (NWV), 2013, 215-233.

³ Lásd erről részletesebben: Csák Csilla – Hornyák Zsófia: Az új földforgalmi törvényről, *Östermelő*, 4/2013, 4-10.

⁴ 191/2014. (VII.31.) Korm. rendelet a mező-és erdőgazdasági hasznosítású földek végrehajtási, felszámolási vagy önkormányzati adósságrendezési eljárás keretében árverés útján történő értékesítésének szabályairól.

A törvény eltérő rendelkezése hiányában a tanya⁵ vonatkozásában szintén a földre irányadó szabályokat kell alkalmazni. Ez azért jelentős, mert a Földforgalmi törvény e rendelkezése az oka annak, hogy a tanyák árverezése is kikerült az önálló bírósági végrehajtók hatásköréből.

Az alábbiakban a mező-és erdőgazdasági hasznosítású földek árverés útján történő értékesítésének előbb törvényi szintű, majd a végrehajtási rendeletben foglalt szabályait kívánjuk részletesen ismertetni. A tanulmány elsősorban a végrehajtási eljárásban történő földárverésekre koncentrálnak.

1. A mező- és erdőgazdasági hasznosítású földek árverése a Földforgalmi törvény tükrében

Ahogy azt már a bevezetésben is említettük a Földforgalmi törvény⁶ alapjaiban változtatta meg a földárverések lefolytatásának szabályait. A következőkben a Földforgalmi törvény szabályai kerülnek bemutatásra.⁷

A Földforgalmi törvény 35. §-ának megfelelően az árverés útján történő földárverések esetén nem az önálló bírósági végrehajtó folytatja a kényszerértékesítést, hanem azt a végrehajtó, a felszámoló illetve a pénzügyi gondnok megkeresésére a mezőgazdasági igazgatási szerv végzi el.

A Földforgalmi törvény egyik rendkívül jelentős változtatásaként értékelhető, hogy a Vht.-ben szereplő ingatlan árveréshez⁸ képest a föld árverése esetén az elektronikus árverés szabályait nem lehet alkalmazni. Továbbá szintén jelentős, a Földforgalmi törvény által a Vht.-hez képest eltérő szabályozás, miszerint az eljárás során a föld árverésen kívüli eladásának és a végrehajtást kérő általi átvételének nincs helye.

A 'személyes részvétellel' folytatott árverésen az vehet részt, aki a tulajdonszerzési képességét az árverés helyszínén és időpontjában igazolja az azt megalapozó okiratokkal, valamint a Földforgalmi törvény 13-15. §-ában foglalt esetekben, az ott meghatározott alakszerűségi előírásoknak megfelelő nyilatkozatokat csatolja.

⁵ A Földforgalmi törvény 5. § 25. pontjának értelmében „tanya a település külterületén fekvő, legfeljebb 1 hektár nagyságú olyan földrészlet, amelyhez a föld mellett növénytermesztés és állattenyésztés, továbbá az ezekkel kapcsolatos termékfeldolgozás és terméktárolás céljára létesített lakó- és gazdasági épület, illetve ilyen épülethozsoport is tartozik, vagy az olyan földrészlet, amely az ingatlan-nyilvántartásban tanyaként szerepel.”

⁶ Lásd részletesebben: Szilágyi János Ede: A földforgalmi törvény elfogadásának indokai, körülményei és főbb intézményei, in: Korom Ágoston (szerk.): *Az új magyar földforgalmi szabályozás az uniós jogban: Budapest, 2013. júl. 11-én azonos címmel rendezett konferencia szerkesztett előadásai*, Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2013, 109-119.

⁷ Szilágyi János Ede: *Das landwirtschaftliche Grundstücksverkehrsrecht als erster Teil der neuen Ungarischen Ordnung betreffend landwirtschaftlichen Grundstücken*, Agrar- und Umweltrecht 45:(2), 2015, 44-50.

⁸ A Vht. 142. § értelmében az ingatlan árverése során az elektronikus ingóárverés szabályait a jelen alcímben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

Természetesen, ahogy egyéb ingatlanok esetében is, így a mező-és erdőgazdasági hasznosítású földek tekintetében is lehetnek elővásárlásra jogosultak.⁹ E jogot az arra jogosult az árverésen gyakorolhatja azzal a feltétellel, hogy az elővásárlási jogosultságát bizonyító okiratokat is csatolnia kell személyesen az árverés helyszínén és időpontjában.

A Földforgalmi törvény rendelkezése szerint az árverés lefolytatását végző mezőgazdasági igazgatási szerv vizsgálja, hogy fennáll-e az árverési vevő szerzőképessége,¹⁰ illetve az elővásárlásra jogosultként licitáló személy elővásárlási joga,¹¹ továbbá azt, hogy az árverési vétel nem eredményezi-e tulajdonszerzési korlátozás megsértését vagy megkerülését. Felmerülhet az a helyzet is, hogy több, azonos ranghelyen álló elővásárlásra jogosult¹² árverési vevő is árverezőként jelenik meg az árverésen. Ebben az esetben a törvény szerint a mezőgazdasági igazgatási szerv választása szerinti jogosult szerzi meg a föld tulajdonjogát, ami – jelen tanulmány témáját nem képező – további alkotmányos aggályokat vet fel.

Amennyiben a mezőgazdasági igazgatási szerv a tulajdonszerzést jóváhagyja, a döntése meghozatalával egyidejűleg az árverési jegyzőkönyvet záradékolja, majd megküldi a végrehajtónak. Majd ezt követően a mezőgazdasági igazgatási szerv az árverési jegyzőkönyv szerinti teljes vételárat átutalja a végrehajtónak.

Amennyiben a mezőgazdasági igazgatási szerv megtagadja az árverési vevő javára a tulajdonszerzés jóváhagyását, vagy abban az esetben, ha az árverés sikertelen, a föld az állam tulajdonába – a Nemzeti Földalapba – kerül. A mezőgazdasági igazgatási szerv a jóváhagyás megtagadásáról szóló döntését, illetve az árverés sikertelenségéről felvett jegyzőkönyvet közli a földalapkezelő szervvel is. A földalapkezelő szerv a jogerős döntés, illetve az árverés sikertelenségéről felvett jegyzőkönyv közlését követő 30 napon belül köteles a mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld becsértéknek megfelelő összeget a végrehajtó részére átutalni.

⁹ Olajos István: Az elővásárlási és elő-haszonbérleti jog gyakorlásának speciális szabályai a földforgalomban, in: Barzó Tímea – Juhász Ágnes – Leszkoven László – Pusztahelyi Réka (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Bíró György professzor 60. születésnapjára*, Miskolc, Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, 2015, 375-386.

¹⁰A 373/2014. (XII.31.) Korm. rendelet 40. §-a alapján „a kormánybivatal az ügyfél erre irányuló kérelmére hatósági bizonyítványt állít ki arról, hogy az ügyfél földművesnek minősül vagy a Földforgalmi tv. 10. §-a alapján a föld tulajdonjogát megszerezheti, továbbá megfelel a Földforgalmi tv. 16. § (1) bekezdésében foglaltaknak. A hatósági bizonyítvány a föld tulajdonjogának megszerzésére nem jogosít, az csak a) a kérelemben megjelölt földnek aa) végrehajtási, felszámolási vagy önkormányzati adósságrendezési eljárással összefüggő, vagy [...] árverezésen való részvételhez szükséges vonatkozó feltétel fennállását igazolja.”

¹¹ Lásd részletesebben: Olajos István: Az elővásárlási és előhaszonbérleti jogok gyakorlásának szabályai, in: Szalma József (szerk.): *A Magyar Tudomány Napja a Délvidéken*, 2014, 568.

¹² Holló Klaudia: Az elővásárlási jogról mint a földforgalom korlátozásának közvetett eszközéről, *Themis* 11:(1), 2014, 42-59.

2. A Vht. földárverésekre vonatkozó rendelkezései

Annak ellenére, hogy a Földforgalmi törvény, illetve annak végrehajtási rendelete (részletesebben lásd később) számos jelentős szabályt rögzít a földárverésekkel kapcsolatban, a Vht. szakaszai között is találunk olyan rendelkezést, amely jelentős a végrehajtás alá vont földet megszerző új tulajdonos szempontjából.

Először azonban az ingatlan árverés útján történő szerzése, mint hatósági határozattal történő tulajdonszerzési mód kerül bemutatásra.

A termőföldek árverésen történő szerzésének eredeti nem tekinthető egyértelműnek. Bár a magyar jogirodalomban szereplő többségi álláspont és a Kúria gyakorlata is az árverésen való szerzés eredeti jellegét erősíti. A bírósági gyakorlatában található példa arra az esetre, mikor a bíróság meghatározza azokat a kereteket, melyek alapján az árverés eredeti szerzésmódot eredményez: „*az árverés csak akkor eredményez eredeti szerzésmódot, ha az árverés az eladó rendelkezési jogából fakadó eladási szándéka nélkül, akaratától függetlenül, a végrehajtást kérő érdekében, hatósági kényszer igénybevételével történik.*”¹³ (BH 2008.239). Légrádi Gergely álláspontja¹⁴ szerint az ingatlan tulajdonjogának árverésen történő megszerzése nem minősül egyértelműen eredeti szerzésnek, mivel keverednek benne az eredeti és a származékos szerzésmódok jellemzői, ezért azt – álláspontunk szerint helyesen – ’kvázi eredeti szerzésmódnak’, az ’eredeti szerzés sajátos változatának’ tekintik.¹⁵

A Ptk. 5:41. §-a akként rendelkezik, hogy aki a dolgot ideértve az ingatlant is – ez azért kiemelendő, mert a régi Ptk. (1959. évi IV. törvény a Polgári törvénykönyvről) az ingatlan árverésen történő tulajdonszerzését nem sorolta ide – hatósági árverés útján jóhiszeműen szerzi meg, tulajdonossá válik, tekintet nélkül arra, hogy korábban ki volt a tulajdonos. Hatósági árverés esetén a harmadik személynek megszűnnek az ingatlant terhelő jogai, kivéve, ha a hatósági árverés útján szerző e jogok nem tekintetében nem volt jóhiszemű.

A Vht. 137. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a végrehajtás alá vont ingatlant megszerző új tulajdonos tulajdonjogát mely jogok – melyek kizárólagosak – terhelhetik. Ezek a következők: a telki szolgálat, a közérdekű használati jog, az ingatlannyilvántartásba bejegyzett haszonélvezeti jog, a törvényen alapuló haszonélvezeti jog akkor is, ha nincs az ingatlannyilvántartásba bejegyezve.

Kivételként jelenik meg a (2) bekezdésben azon haszonélvezeti jog – függetlenül attól, hogy az ingatlan-nyilvántartásba be van-e jegyezve –, amelynek jogosultja a végrehajtást kérő követelésének kielégítéséért felelős, vagy amelyet a jelzálogjog keletkezése után szerződéssel létesítettek.

¹³ „*Az árverés azonban csak akkor eredményez eredeti szerzésmódot, ha az elidegenítés az eladó akaratától függetlenül, a végrehajtást kérő érdekében hatósági kényszer igénybevételével, nem feltétlenül a dolog forgalmi értékén történik, és a tulajdonos rendelkezési jogából fakadó eladási szándéka hiányzik.*” (BH 2008.239)

¹⁴ A kérdéstről részletesen lásd: Légrádi Gergely: Az árverésről- gondolatok egy Janus-arcú szerződésről, *Polgári Jogi Kodifikáció*, 2003/1. szám.

¹⁵ Gyovai Márk: Ingatlanárverések a végrehajtói gyakorlatban, *Magyar Jog*, 2015. január, 41-50.

A Vht. 137. §-ának (3) bekezdése pedig azt rögzíti – s ez témánk szempontjából a 'legjelentősebb' – hogy amennyiben a végrehajtás alá vont földön szerződés alapján keletkezett földhasználati jogosultság áll fenn harmadik személy javára (a továbbiakban: a földhasználó), a végrehajtás alá vont földet megszerző új tulajdonos tulajdonjogát az (1) bekezdésben meghatározott jogok mellett a földhasználati jogosultság is korlátozza a 137/A. §-ban meghatározottak szerint.

„A 137/A. § szabályozza azt, hogy a földhasználati jogosultság miként korlátozza az árverési vevő tulajdonjogát, hiszen amennyiben a végrehajtás alá vont mező és erdőgazdasági hasznosítású földön a szerződés alapján keletkezett földhasználati jogosultság áll fenn harmadik személy javára, úgy az új tulajdonos (árverési vevő) tulajdonjogát a földhasználati jogosultság is terhelni fogja.”¹⁶

A Vht. 137/A. § (1) bekezdése szerint a fent említett földhasználati jogosultság az új tulajdonos tulajdonjogának az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzését követő 6. hónap utolsó napján megszűnik.

Kivételt jelent ez alól, így nem szűnik meg a meghatározott határnapon a földhasználati jogosultság, amennyiben az új tulajdonos az (1) bekezdésben meghatározott határnapig a földhasználati jogosultság fenntartására vonatkozó írásbeli nyilatkozatot tesz a földhasználó felé, vagy a földhasználó a földhöz kötődő olyan európai uniós vagy nemzeti forrásból folyósított agrár-vidékfejlesztési támogatást vett igénybe, amelynek feltételül jogszabály meghatározott időtartamra földhasználati kötelezettséget ír elő.

A kivételtként meghatározott esetben a földhasználati jogosultság az azt létesítő szerződés megszűnésére irányadó szabályok szerint és abban meghatározott időpontban szűnik meg.

Amennyiben a végrehajtási jog bejegyzését követően létesül földhasználati jogosultság, úgy szintén az (1) bekezdés rendelkezése alapján kell eljárni, vagyis az új tulajdonos tulajdonjogának az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzését követő 6. hónap utolsó napján megszűnik a földhasználati jogosultság.

3. Földárverések a Földforgalmi törvény végrehajtási rendelete alapján

A fentiekben a földárverésekre vonatkozó törvényi szintű szabályozást tárgyaltuk, az alábbiakban pedig a részletes eljárási szabályok (a Földforgalmi törvény végrehajtási rendelete) azaz a 2014. augusztus 1-jén hatályba lépett 191/2014. (VII.31.) Kormányrendelet (a továbbiakban: rendelet) bemutatása következik.

3.1. Az árverésre irányuló megkeresés szabályai

Amennyiben végrehajtási, felszámolási, vagy önkormányzati adósságrendezési eljárásban mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld értékesítése iránt kell intézkedni, a megkereső¹⁷ az értékesítés feltételeinek bekövetkeztétől számított 30 napon belül az

¹⁶ Kiss Nikolett – Osztovits András – Pomeisl András – Villám Krisztián: *Kommentár a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényhez*, OptiJUS Opten Kft., 2015, 286.

¹⁷ Megkereső a végrehajtó, a felszámoló vagy a pénzügyi gondnok lehet.

árverés kitűzése, az árverési vagy értékesítési hirdetmény közzététele, továbbá az árverés érdekében megkeresi a föld fekvése szerint illetékes mezőgazdasági igazgatási szerv. A végrehajtó gyakorlatilag az árverési hirdetmény kiállítása helyett, megkereséssel él a mezőgazdasági igazgatási szerv felé.

A megkeresés adattartalmát a rendelet részletesen meghatározza. A megkeresés tartalmi elemei nagy hasonlóságot mutatnak a Vht. ingatlanárverési hirdetményre vonatkozó tartalmi elemeivel. A megkeresésben fel kell tüntetni az alábbi adatokat: a megkereső neve/megnevezése, hivatali helyiségének címe, a telefonszáma, letéti vagy pénzforgalmi számlájának száma, továbbá végrehajtási eljárásban a végrehajtást kérő és az adós neve és címe, a főkövetelések jogcíme és összege, az árverésen a Vht. 147. § (2) és (3) bekezdésében¹⁸ vagy a 204/B. §-ban¹⁹ foglaltak alapján tehető legalacsonyabb vételi ajánlat összege, és az, hogy a földön található, a földrészlettel együtt nyilvántartott lakóingatlanra van-e a földrészlet fekvése szerinti települési önkormányzatnak vagy a tulajdonostársnak előárverezési joga. A földre vonatkozóan tartalmaznia kell a föld ingatlan-nyilvántartásban szereplő alábbi adatait: a tulajdonos nevét, a földön fennálló már fent is ismertetett jogokat: telki szolgálat, közérdekű használati jog, ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett haszonélvezeti jog, törvényen alapuló haszonélvezeti jog, zálogjog, földhasználati nyilvántartásba, illetve erdőgazdálkodói nyilvántartásba bejegyzett földhasználat és annak időtartama; a földrészlettel együtt nyilvántartott épület, építmény fő rendeltetés szerinti jellege, a föld becsértéke.²⁰ Végül, de nem utolsósorban a földrészlettel együtt nyilvántartott épület, építmény árverezők számára történő megtekintésének lehetőségét, annak módját és feltételeit is meg kell jelölni.

3.2. Az árverési hirdetmény

Azt követően, hogy a mezőgazdasági igazgatási szerv a megkeresést megkapta, annak kézhezvételétől számított 15 napon belül a megkeresés alapján az árverést árverési hirdetménnyel tűzi ki. Ezért mutat a tartalmában nagy hasonlóságot a megkeresés és a Vht. szerinti árverési hirdetmény.

Az árverési hirdetményben a következő adatokat kell feltüntetni: az árverést lefolytató mezőgazdasági igazgatási szerv megnevezését, címét, telefonszámát, letéti számlájának számát, az árverés helyét és idejét, azonosító számát; végrehajtási eljárás esetén a végrehajtást kérő és az adós nevét, a főkövetelések jogcímét és összegét.

¹⁸ Vht. 147. § (2) „Az ingatlanra – a (3) bekezdésben foglalt kivétellel – legalább a kikiáltási ár felének megfelelő összeggel tehető érvényes vételi ajánlat. (3) Lakóingatlanra legalább a kikiáltási ár 70%-ának megfelelő összeggel tehető érvényes vételi ajánlat, ha az adósnak ez az egyetlen lakóingatlana, lakóhelye ebben van, és a végrehajtási eljárás megindítását megelőző 6 hónapban is ebben volt.”

¹⁹ A bíróság a zálogjogosult kérelmére a zálogszerződésről szóló közokiratot akként látja el végrehajtási záradékkal, hogy a zálogtárgy egyszerűsített végrehajtási értékesítésével rendeli el a zálogjoggal biztosított pénzkövetelés végrehajtását, ha a zálogjogosult a zálogkötelezettel - a legalacsonyabb eladási ár, illetve ennek számítási módja meghatározásával - a kielégítési jog megnyíltá előtt, írásban megállapodott a zálogtárgy egyszerűsített végrehajtási értékesítésében.

²⁰ Melyet a rendelet 17. §-a alapján a megkereső annak megállapításakor az azt tartalmazó döntését a becsérték közlésére vonatkozó külön jogszabály szerint megküldi a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet részére is.

A földdel kapcsolatban a föld ingatlan-nyilvántartási és földhasználati adatait, mégpedig: a település nevét, a föld fekvését, a helyrajzi számot, területnagyságot, aranykorona értéket; alrészlet szintű bontásban a művelési ágat; a tulajdonos nevét; a telki szolgálmat, a közérdekű használati jogot, a haszonélvezeti jogot, a zálogjogot; a földhasználati nyilvántartásba, illetve erdőgazdálkodói nyilvántartásba bejegyzett földhasználatot és annak időtartamát, a föld lényeges sajátosságait, a földrészlettel együtt nyilvántartott épület, építmény fő rendeltetés szerinti jellegét, a föld becsértékét. Ezen felül tartalmaznia kell az árverési előleg (a továbbiakban: előleg) és a licitdíj összegét, az árverésen tehető legalacsonyabb vételi ajánlat összegét és a licitküszöböt. Tartalmaznia kell az elővásárlásra jogosultak részére szóló figyelemfelhívást, hogy az elővásárlási jogosultság gyakorlásának feltétele az árverésen történő részvétel, figyelemfelhívást az árverés kép- és hangfelvételen történő rögzítésének a lehetőségéről. Végül, de nem utolsó sorban a földrészlettel együtt nyilvántartott épület, építmény árverezők számára történő megtekintésének lehetőségét, annak módját és feltételeit, az árverezőket érintő egyéb tudnivalókat is meg kell jelölni.

A rendelet az árverés helyszínét és időpontját is meghatározza: Az árverést a föld fekvése szerinti járási hivatal hivatali helyiségeiben lehet megtartani. Az árverés időpontját pedig úgy kell meghatározni, hogy az nem lehet korábbi az árverés kitűzésének napjától számított 60. napnál, de nem lehet későbbi az árverés kitűzésétől számított 90. napnál. E határidők számításába az árverés kitűzésének napja nem számít bele.

Miután az árverési hirdetmény elkészült, azt követően 8 napon belül a rendeletben meghatározott személyeknek kézbesíteni kell, azaz a végrehajtási eljárás esetén a végrehajtást kérőnek és az adósnak, továbbá azoknak, akiknek a földre vonatkozólag az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett joguk van, illetve amennyiben a föld közös tulajdonban áll, a tulajdonostársnak, a föld fekvése szerinti községi, városi, fővárosi kerületi jegyzőnek az árverési hirdetmény kifüggesztése céljából. Mindezen felül a föld fekvése szerint illetékes ingatlanügyi hatósági hatáskörében eljáró járási (fővárosi kerületi) hivatalnak (a továbbiakban: ingatlanügyi hatóság) az árverés kitűzése tényének az ingatlan-nyilvántartásba történő feljegyzése céljából, és végül a megkeresőnek (azaz a végrehajtónak) is.

Az elkészült árverési hirdetmény megküldésén kívül annak kifüggesztéséről is gondoskodni kell. Az árverési hirdetményt a mezőgazdasági igazgatási szerv hirdetőtábláján, a föld fekvése szerinti települési önkormányzat polgármesteri hivatala, illetve közös önkormányzati hivatal esetében a közös önkormányzati hivatal hirdetőtábláján és a közös önkormányzati hivatalhoz tartozó önkormányzat hirdetőtábláján, továbbá az ingatlanügyi hatóság hirdetőtábláján, illetőleg a végrehajtást fogadó bíróság hirdetőtábláján kell kifüggeszteni.

Mindezeket túl gondoskodni kell az árverési hirdetmény a kormányhivatal internetes honlapján való közzétételéről is. Mind a hirdetőtáblán való kifüggesztés, mind az internetes közzététel tekintetében lényeges, hogy az árverési hirdetményt az árverést megelőzően legalább 30 napon át és legalább az árverést megelőző 5. napig kell kifüggesztve tartani és a honlapon elérhetővé tenni.

A végrehajtást kérő vagy az adós kérelmére és a kérelmet előterjesztő költségére a mezőgazdasági igazgatási szerv gondoskodik arról, hogy az árverést egyéb megfelelő módon is közhírré tegyék.

A gyakorlatban kérdésként merül fel, hogy az árverési hirdetéssel szemben van-e helye, és amennyiben igen, úgy milyen jogorvoslatnak van helye. Végrehajtási kifogással – álláspontunk szerint – nem támadható a hirdetés, ugyanis az nem a végrehajtó eljárása, hanem a mezőgazdasági igazgatási szerv eljárása során került kiállításra. A végrehajtó megkeresése támadható lenne kifogással, de azt a felek részére nem kell kézbesíteni, csak a mezőgazdasági igazgatási szervnek kell megküldeni. A mezőgazdasági igazgatási szervek – jellemzően – nem biztosítanak jogorvoslati jogot a hirdetéssel szemben, amely további alkotmányos (jogorvoslatihoz való joggal kapcsolatos) kérdéseket vetnek fel. Álláspontunk szerint amennyiben sem a rendelet, sem a Földfoglalmi törvény nem biztosít speciális jogorvoslati lehetőséget a hirdetéssel szemben, úgy a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) – mint a közigazgatási hatósági eljárás kódexének, mely a közigazgatási eljárások háttere²¹ – szabályai kell, hogy érvényesüljenek és ennek következtében a hirdetéssel szemben a Ket. szerinti fellebbezésnek kell, hogy helye legyen, azaz a fellebbezést annál a hatóságnál kell előterjeszteni – amennyiben a törvény vagy kormányrendelet eltérően nem rendelkezik – a döntés közlésétől számított tizenöt napon belül, amely a megtámadott döntést hozta. A fellebbezésben nem lehet olyan új tényre hivatkozni, amelyről az ügyfélnek a döntés meghozatala előtt tudomása volt. A fellebbezést indokolni kell.²²

3.3. Az árverés lefolytatása

A rendelet rögzíti, hogy kinek van lehetősége az adott földre árverezni. Ahhoz, hogy valaki árverezőként részt vehessen az árverésen szükség van arra, hogy előlegként a föld becsértékének 10%-át legkésőbb az árverés megkezdése előtt a mezőgazdasági igazgatási szervnél letétbe helyezze, a licitdíjat megfizesse és a Földfoglalmi törvény 35. §-a szerint tulajdon szerzési képességének fennállásáról szóló hatósági bizonyítványt és a Földfoglalmi törvény 13-15. §-a szerinti – az ott előírt alakszerűségi előírásoknak megfelelő – nyilatkozatokat csatolja.

A fent említett előleg letétbe helyezése és a licitdíj²³ megfizetése átutalással történhet. Az átutalás során az átutalás közleményében fel kell tüntetni az árverés azonosító számát. Az átutalást mind az előleg, mind a licitdíj vonatkozásában olyan időpontban kell átutalni, hogy az az árverés időpontját megelőzően megérkezzen

²¹ A Ket. általános indokolása alapján „Alapvető fontosságú tehát, hogy a közigazgatás gyors, egyszerű, az állampolgárok számára is áttekinthető eljárás keretében, ugyanakkor a törvények következetes megtartásával és a szakmai szempontok érvényre juttatásával járjon el”. Ennek érdekében szükség volt egy kódex megalkotására, amely a mai Ket.

²² Részletesen lásd: Ket. 98-107. §

²³ A licitdíj összege a föld becsértékének 1%-a, de legalább 2.000 Ft és legfeljebb 10.000 Ft. A licitdíj a föld fekvése szerint illetékes megyei kormányhivatal bevétele.

a mezőgazdasági igazgatási szerv letéti számlájára. A letétbe helyező akkor árverezhet, ha az átutalásról szóló terhelési értesítőt legkésőbb a licit megkezdése előtt a mezőgazdasági igazgatási szerv árverezést lebonyolító képviselőjének (a továbbiakban: kikiáltó) bemutatja, annak másolatát pedig részére átadja.

A rendelet továbbá meghatározza azt is, hogy melyek azok a személyek, akik nem árverezhetnek, illetve földet árverésen nem szerezhetnek meg.

Egyrészt e körbe tartoznak a Vht. 123. §-ában foglaltak szerint azok, akik az árverésen sem személyesen, sem megbízottjuk vagy képviselőjük útján nem árverezhetnek, és az árverező képviselőjében sem járhatnak el, és a dolgot árvereztetéssel közvetve sem szerezhetik meg. Nem árverezhet tehát a végrehajtó, a végrehajtó-helyettes, a végrehajtójelölt, a végrehajtó egyéb alkalmazottja, a végrehajtói iroda, a végrehajtói iroda tagja és alkalmazottja, továbbá az a jogi személy, gazdasági társaság, amelyben a fentiekben szereplő személy vagy szervezet többségi befolyással rendelkezik, ezen felül a ügyben eljáró végrehajtnak, végrehajtó-helyettesnek és a végrehajtói iroda tagjának, valamint a végrehajtó és a végrehajtói iroda alkalmazottjának közeli hozzátartozója és élettársa, az ügyben eljáró végrehajtást foganatosító bíróság állományába tartozó személy és végül, de nem utolsósorban az adós.

A Vht. rögzíti azonban azt is, hogy nincs kizárva az árverésből a fent említettek közül az a személy vagy szervezet, akinek a dolog megszerzésére végrehajtást kérői vagy tulajdonostársi jogállása miatt van jogosultsága, vagy ha külön törvény biztosít számára a dolog eladása esetére elővásárlási jogot. Tehát, ha a végrehajtó az árverésre bocsátott föld(részlet) tulajdonostársa, akkor az árverésen – a további kritériumok teljesítése mellett – részt vehet.

Másrészt a Földforgalmi törvény 9. §-ában meghatározott személyek szintén ki vannak zárva az árverésből. E körbe tartozik a külföldi természetes személy; az államon kívüli más állam, illetve annak valamely tartománya, helyhatósága, ezek bármely szerve; illetve a Földforgalmi törvényben meghatározott esetek kivételével jogi személy. A Földforgalmi törvény rögzíti azt is, hogy a különválással, kiválással, egyesüléssel (beolvadással, összeolvadással), szervezeti formaváltozással (szervezeti átalakulás) létrejött jogi személy – ide nem értve a bevett egyházat, vagy annak belső egyházi jogi személyét – a jogelődje által a termőföldről szóló törvény szerint, vagy a termőföldről szóló törvény hatálybalépését megelőzően megszerzett tulajdonát képező föld tulajdonjogát nem szerezheti meg.

Mіндеzen csoportokon felül nem árverezhet a rendelet szerint a fővárosi és megyei kormányhivatal, illetve az árveréssel kapcsolatos jogorvoslatot elbíráló hatóság állományába tartozó olyan személy, aki az árverés lebonyolításában, illetve az árverési jegyzőkönyv szerinti határozatok meghozatalában, illetve a jogorvoslat során történő elbírálásában részt vesz. Itt felmerül az a kérdés, hogy amennyiben az árveréssel kapcsolatos jogorvoslatot elbíráló hatóságról beszélünk, abban az esetben *a maiore ad minus* következtethetünk arra, hogy az árveréssel, illetve az árverési hirdetménnyel szemben lehet benyújtani jogorvoslatot, hiszen ha azt valaki elbírálja, akkor azt be is lehet nyújtani. Lehetséges azonban, hogy jogorvoslatot csak az árverési jegyzőkönyvvel szemben lehet benyújtani, és erre utal az árveréssel kapcsolatos jogorvoslat kifejezés.

Végül nem árverezhet az sem, aki nem felel meg a rendelet szerinti árverésre jogosultság feltételeinek.

Az árverés lefolytatása a következőképpen történik: Amennyiben az adott személy árverezhet, azt személyesen vagy megbízottja, illetve képviselője útján teheti meg. Az árverésen az árverést lefolytatón, a megkeresőn és a megkereső eljárásában szereplő feleken kívül az árverezők vehetnek részt. Amennyiben valamennyi megjelent írásban hozzájárult, a mezőgazdasági igazgatási szerv az árverésről kép- és hangfelvételt készít, annak érdekében, hogy az eljárás jogszerű lefolytatása ellenőrizhető legyen. Ezeket a felvételeket csak a bíróság, a büntetőügyben eljáró hatóság és az árverési jegyzőkönyv elleni jogorvoslat elbírálására jogosult hatóság részére lehet kiadni, és a felvételekbe való betekintés részükre biztosítható. A felvételt a mezőgazdasági igazgatási szerv 3 hónap elteltével, de legkésőbb az a rendelet alapján megindult jogorvoslati eljárás befejezéséig, törli.

Az árverés a föld kikiáltási árának a kikiáltó árverezőkkel való közlésével kezdődik, majd a kikiáltó ismerteti az árverési feltételeket, ellenőrzi az árverezők árverezésre jogosultságát, felhívja a jelenlevő elővásárlásra jogosultakat, hogy jelöljék meg elővásárlási jogosultságuk mely törvényen, és az ott meghatározott sorrend mely ranghelyén áll fenn, továbbá felhívja az árverezőket ajánlatuk megtételére. A föld kikiáltási ára a becstérték összege.

A végrehajtási eljárással és önkormányzati adósságrendezési eljárással összefüggésben lefolytatott árverés esetén földre főszabályként legalább a kikiáltási ár felének megfelelő összeggel tehető érvényes vételi ajánlat.

Kivétel ez alól egyrészt a tanya – melyre egyébként a bevezetésben foglaltak alapján főszabályként a földre vonatkozó szabályok alkalmazandók – esetén legalább a kikiáltási ár 70%-ának megfelelő összeggel tehető érvényes vételi ajánlat, ha az adósnak ez az egyetlen lakóingatlana, lakóhelye ebben van, és a végrehajtási eljárás megindítását megelőző 6 hónapban is ebben volt.

Másrészt szintén kivétel, ha a föld Vht. 204/B. § szerinti legalacsonyabb eladási ár megadásával kerül árverésre, csak e legalacsonyabb eladási árat elérő összegű vételi ajánlat tehető.

A rendelet meghatározza a licitküszöb összegét is: 10 millió Ft-ot meg nem haladó becstérték esetén a becstérték 2%-a, de legalább 1.000 Ft, 10 millió Ft-ot meghaladó becstérték felett a becstérték 1%-a, ezer forintra kerekítve.

Az árverezők által tett vételi ajánlatok közül az a vételi ajánlat érvényes, amelynek összege – legalább a licitküszöb összegével – meghaladja az előzőleg tett érvényes vételi ajánlat összegét. Az árverező a vételi ajánlatot nem vonhatja vissza.

Az árverést addig kell folytatni, amíg érvényes ajánlatot tesznek.

Amennyiben nincs további érvényes ajánlat, a kikiáltó a felajánlott legmagasabb vételár háromszori kimondása után felhívja a jelen levő elővásárlásra jogosultakat és előárverezésre jogosultakat, hogy elővásárlási illetve előárverezési jogosultságuk gyakorlására.

Ahogy azt már a fentiekben említésre került, az elővásárlási jogot megfelelő okirattal igazolni kell. Így az elővásárlási jog csak akkor gyakorolható, ha annak jogosultja egyrészt a földre árverezhet – azaz megfelel az árverezésre jogosultakra vonatkozó, a rendelet az 5. § (1) bekezdésében foglalt feltételeknek – és az elővásárlási jogosultságát bizonyító okiratokat a licit megkezdése előtt a kikiáltó részére átadja.

Az elővásárlásra jogosult a felajánlott legmagasabb összegű érvényes vételi ajánlattal megegyező összegű vételi ajánlat tételével gyakorolhatja elővásárlási jogát. Vételi ajánlatot elfogadó nyilatkozatnak csak az elővásárlásra jogosult által a felhívásra haladéktalanul megtett nyilatkozat minősül.

A föld árverési vevője az az árverező lesz, aki a legmagasabb összegű érvényes ajánlatot teszi. Amennyiben a legmagasabb összegű vételi ajánlatra vonatkozóan elővásárlásra jogosult tesz elfogadó nyilatkozatot, az elővásárlásra jogosult lesz az árverési vevő. Ha több elővásárlásra jogosult tesz vételi ajánlatot elfogadó nyilatkozatot, közülük az első ranghelycsoportban szereplő elővásárlásra jogosult lesz az árverési vevő. Abban az esetben, ha ezen az első ranghelycsoportban több elővásárlásra jogosult szerepel, a kikiáltó helyben lefolytatott sorsolással dönt.

Felmerülhet az a helyzet is, hogy az árverés eredménytelen. Ezt a rendelet 9. §-a rögzíti. Az árverés eredménytelen abban az esetben, ha nem tettek érvényes vételi ajánlatot, vagy a felajánlott vételár a megismételt árverésben sem érte el a fentiekben ismertetett²⁴ minimál árat, illetőleg, ha az árverési vevő a rendelet 5. § (4) bekezdése értelmében nem szerezheti meg a föld tulajdonjogát. Végül akkor sem lesz eredményes az árverés, ha az árverési vevő nem utalta át határidőben a teljes vételárat.

Amennyiben az árverés eredménytelen, abban az esetben megismételt árverést kell kintűzni, melyre az az első árverés szabályait – kisebb eltérésekkel – kell alkalmazni.

A megismételt árverés során a felajánlott vételár nem lehet kevesebb a 7. § (2)-(4) bekezdésében foglalt összegnél.

Amennyiben a megismételt árverés is eredménytelen, úgy az árverés sikertelen. Ahogy azt már a Földforgalmi törvény rendelkezéseivel kapcsolatban említettük, a Földforgalmi törvény 35. § (6) bekezdésének értelmében, ha az árverés sikertelen, a föld az állam tulajdonába – a Nemzeti Földalapba – kerül. A mezőgazdasági igazgatási szerv az árverés sikertelenségéről felvett jegyzőkönyvet közli a földalapkezelő szervvel is. A földalapkezelő szerv a jogerős döntés, illetve az árverés sikertelenségéről felvett jegyzőkönyv közlését követő 30 napon belül köteles a becsértéket a végrehajtó részére átutalni.

Az árverési vevő letétbe helyezett előlegét be kell számítani a vételárba, továbbá az árverési vevőn kívüli többi árverező részére 8 napon belül vissza kell utalni a befizetett előleget.

Az árverésről a kikiáltó árverési jegyzőkönyvet vesz fel, amely tartalmazza az árverésen hozott döntéseket, továbbá olyan lényeges adatokat (így a mezőgazdasági igazgatási szerv megnevezését, címét, telefonszámát, számlájának számát, továbbá az árverés helyét, kezdetének és befejezésének időpontját, a végrehajtást kérő és az adós nevét, a főkövetelések jogcímét és összegét; a föld becsértékét és a minimálárat; a felajánlott legmagasabb vételár összegét; az árverési vevő nevét, állampolgárságát,

²⁴ A rendelet 7. § (2)-(4) bekezdése szerint.

természetes személyazonosító adatait, lakcímét, ha a vétel elővásárlási jogon alapul az elővásárlási jogosultság mely törvényen és az ott meghatározott sorrend mely ranghelyén áll fenn, ha több elővásárlásra jogosult tett vételi ajánlatot elfogadó nyilatkozatot, ezen elővásárlásra jogosultaknak az előbbi szerinti adatait; a kikiáltó nevét; a jelen levők kérelmét és észrevételét, az észrevételekre adott válaszok tartalmát, a kérelmek és az észrevételek alapján fogantatosított intézkedéseket, végül a jogszabályban meghatározott egyéb adatokat és körülményeket.) A felajánlott legmagasabb vételár összegét és az árverési vevő nevét, állampolgárságát, természetes személyazonosító adatait, lakcímét, ha a vétel elővásárlási jogon alapul az elővásárlási jogosultságát valamint az árverésen hozott döntéseket a mezőgazdasági igazgatási szerv a jegyzőkönyvbe foglalt határozattal állapítja meg. Az elkészített árverési jegyzőkönyvet az árverési vevő is aláírja.

Az árverési jegyzőkönyvet kézbesíteni kell – melynek megkezdésére a mezőgazdasági igazgatási szervnek a jegyzőkönyv lezárásától számított három nap áll rendelkezésére – és ez által kell közölni a megkeresővel,²⁵ az árverési vevővel, továbbá azzal az árverezővel, aki az árverésen ezt kifejezetten kéri,²⁶ a végrehajtást kérővel és az adóssal, illetve azokkal, akiknek a földre vonatkozólag az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett joguk van.

Amennyiben az árverés sikeres, úgy a mezőgazdasági igazgatási szerv haladéktalanul felhívja az árverési vevőt, s számára legfeljebb 60 napos megfelelő határidő tűz arra, hogy a teljes vételárat utalja át a mezőgazdasági igazgatási szerv letéti számlájára. Ezt abban az esetben teszi, ha az árverési jegyzőkönyvbe foglalt döntés ellen jogorvoslattal nem élnek, vagy valamennyi azzal kapcsolatban megindított jogorvoslati, illetve döntés-felülvizsgálati eljárás befejeződik, illetve ha az árverés nem eredménytelen és a földszerzést jóváhagyó hatósági hatáskörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatal az árverési jegyzőkönyvet záradékolja.

Amennyiben az árverési vevő a vételárat határidőn belül átutalja, a mezőgazdasági igazgatási szerv az árverési vevő által megfizetett teljes vételárat, annak beérkezésétől számított 8 napon belül átutalja a megkereső által megadott letéti, illetve pénzforgalmi számlára, ezzel egyidejűleg a záradékolt jegyzőkönyvet is megküldi a megkeresőnek.

A záradékolt jegyzőkönyv alapján végrehajtási eljárás esetén a mezőgazdasági igazgatási szerv intézkedik a tulajdonjog bejegyeztetése iránt az ingatlanügyi hatóság megkeresésével.

Mi történik azonban akkor, ha a megadott határidőt nem tartja be az árverési vevő? Amennyiben az árverési vevő a 60 napos határidőt elmulasztja, abban az esetben az előlegét elveszíti. Ilyen esetben a mezőgazdasági igazgatási szerv átutalja az 'elvesztett előleget' a megkereső által megadott letéti, illetve pénzforgalmi számlára, amely összeg a végrehajtás értékesítési bevételeként számolható el.

²⁵ A rendelet 18. §-a alapján „A végrehajtó a részére megküldött záradékolt árverési jegyzőkönyv másolatát kézbesíti az adósnak, egyidejűleg felhívja az ingatlan 15 napon belül történő kiürítésére.”

²⁶ E személyek számára olyan jegyzőkönyv másolatot kell kézbesíteni, amely az árverező nevén kívül az árverező további személyes adatait nem tartalmazza.

3.4. Az árverés megtartásának akadályá esetén történő eljárás

A rendelet 14. §-a alapján amennyiben az adós a tartozását megfizette vagy a föld árverésének feltételei más egyéb okból nem állnak már fenn, a megkereső köteles ennek tényéről haladéktalanul értesíteni a mezőgazdasági igazgatási szervet. Például, ha a végrehajtó már megkereséssel élt a mezőgazdasági igazgatási szerv felé, de az adós ezt követően kifizeti a tartozását, úgy a végrehajtó erről haladéktalanul értesíti a mezőgazdasági igazgatási szervet, hogy az árverés feltételei a továbbiakban nem állnak fenn.

Amennyiben ez az értesítés legkésőbb az árverés megkezdéséig megérkezik, a mezőgazdasági igazgatási szerv az eljárást megszünteti, az értesítés kézhezvételét követően már nem lehet az árverést kitűzni és megtartani.

Az eljárás megszüntetésének van helye akkor is, ha az árverés lefolytatása során, de még az árverési vevő személyét megállapító döntés meghozatala előtt érkezik meg az említett értesítés.

Ha az eljárást megszüntetik, a befizetett előleg és licitdíj visszajár, s annak visszautalásáról 8 napon belül intézkedni kell.

A fentiek szerint kell eljárni a végrehajtás felfüggesztése esetén is (amely a bíróság, vagy a végrehajtást elrendelő közjegyző intézkedése alapján történhet meg) azzal, hogy a mezőgazdasági igazgatási szerv a végrehajtónak a felfüggesztés megszűnésére vonatkozó értesítéséig az eljárást felfüggeszti.

3.5. Közös tulajdonban álló föld árverése

A rendelet 15. §-a rögzíti a közös tulajdonban álló föld árverésének különös szabályait.

Ezek alapján amennyiben az adós és annak tulajdonostársai az árverés kitűzése előtt együttesen kérik a végrehajtótól, hogy az egész földet vagy annak az adós és a kérelmező tulajdonostársak tulajdonában álló hányadát árverezzék el, a rendelet általános árverésre vonatkozó szabályait kell alkalmazni, azonban a 15. §-ban foglalt eltérésekre figyelemmel.

Így tehát a megkeresésben meg kell jelölni, ha az adós és annak tulajdonostársai együttesen kérték, hogy az egész földet vagy annak az adós és a kérelmező tulajdonostársak tulajdonában álló hányadát árverezzék el, valamint azt is, ha a tulajdonostárs hozzájárul ahhoz, hogy az ő tulajdoni hányadát a becsértékénél alacsonyabb áron árverezzék el. Amennyiben az adós és annak tulajdonostársai az árverés kitűzéséig együttesen kérik, hogy az egész földet vagy annak az adós és a kérelmező tulajdonostársak tulajdonában álló hányadát árverezzék el, akkor egyrészt az árverést a kérelmező tulajdonostársak tulajdoni hányadára is ki kell tűzni, másrészt az adott földre az adós kivételével bármelyik – természetesen a rendelet feltételeinek megfelelő – kérelmező tulajdonostárs is árverezhet. Az árverező tulajdonostárs a tulajdoni hányadának megfelelően arányosan csökkentett előleget köteles letétbe helyezni, és ha a földet megvette, nem kell megfizetnie a vételárnak azt a részét, amely az ő tulajdoni hányadára esik.

Szintén lényeges, hogy a tulajdonostárs hozzájárulásával lehet az ő tulajdoni hányadát a becsértékénél alacsonyabb ár megadásával elérvezetni. Amennyiben a tulajdonostárs hozzájárult ehhez, akkor a tulajdoni hányadra a fentiekben ismertetett, a rendeletben meghatározott mértékű legalacsonyabb vételi ajánlat tehető.

A rendelet 16. §-a alapján amennyiben a föld közös tulajdonát árveréssel kell megszüntetni (akár bírósági határozat, a bíróság által jóváhagyott egyezség vagy bírósági végrehajtási záradékkal ellátott okirat alapján), az ingatlanra bármelyik tulajdonostárs is árverezhet.

A végrehajtó a megkeresésében a legalacsonyabb vételi ajánlat összegeként a bíróság ítéletében megállapított legkisebb vételárat jelöli meg. Az így megjelölt vételárnál alacsonyabb összegben az árverésen nem tehető érvényesen vételi ajánlat.

Összegzés

A tanulmányukban a földárverések szabályait kívántuk bemutatni az új szabályozások tükrében. Ahogy azt a fentiekben láthattuk, az új rendelkezések alapjaiban változtatták meg a földárverések szabályait.

Az új szabályok bár mutatnak hasonlóságot az ingatlan árverések szabályaival, azonban a legnagyobb különbségnek azt tekinthető, hogy míg az ingatlanárverések elektronikus rendszeren keresztül történnek, addig a földárverések esetén az elektronikus rendszer nem alkalmazható, az árverés személyes részvétellel tartható meg.

Alapvetően álláspontunk szerint adott esetekben ezen új szabályok alkalmazása 'veszélyes' lehet, visszaélésre adhat okot, szemben a 'biztonságos' elektronikus rendszerrel, ahol egy regisztráció után árverezhetünk, mindezt úgy, hogy közben 'névtelenek és arctalanok' lehetünk. A földárverések tekintetében, *de lege ferenda* javaslatként megfogalmazva, oly módon lenne lehetőség elektronikus árverés lefolytatására, hogy az árverezni kívánó személy az árverési rendszerbe való regisztrációját megelőzően számára a szerzőképességét igazoló dokumentumot állít ki a mezőgazdasági igazgatási szerv, melynek bemutatását követően létre jöhet a regisztráció, majd az elektronikusan történő árverés.

Zoltán NAGY*
La place et le rôle de la fiscalité environnementale dans la politique de
l'environnement¹

Introduction

Les changements économiques et sociaux accélérés, l'augmentation constante de la consommation, ainsi que la croissance économique entraînent une utilisation accrue des ressources de la Terre. Un tel niveau d'utilisation des ressources et de dégradation environnementale risque de mettre en péril les conditions de vie des futures générations.² Tous ces facteurs incitent la politique de l'environnement à agir qui, à travers son ensemble d'instruments, essaie d'influencer les acteurs de la vie économique.³ L'importance de la régulation de la politique environnementale ne cesse de croître, les instruments de la régulation et leur application jouent par conséquent un rôle de plus en plus grand dans la politique économique.

Au cours de mes recherches, je cherchais des réponses à de diverses questions, et j'ai émis plusieurs hypothèses à l'appui desquelles j'ai utilisé les expériences théoriques et pratiques de la législation nationale hongroise, internationale et aussi celle de l'Union européenne. Dans mon exposé, je souhaite présenter quelques hypothèses.

1. Les outils de la régulation économique

La première observation est que les outils de la régulation économique, y compris également la fiscalité environnementale, revêtent une grande importance au sein de l'ensemble d'instruments de la politique de l'environnement.⁴ La régulation directe de la politique de l'environnement, effectuée principalement par les autorités est indispensable, cet ensemble d'instruments n'est toutefois plus en mesure de gérer les changements de la vie économique d'une manière efficace et sans intervention directe.

* PhD, dr. habil., maître de conférence, Université de Miskolc, Faculté de Droit, Institut de Droit Public, Département de Droit Fiscal, e-mail: jogdrnz@uni-miskolc.hu.

¹ This research was (partially) carried out in the framework of the Center of Excellence of Mechatronics and Logistics at the University of Miskolc.

² Olajos István: A fenntartható földhasználat határai, avagy dilemmák az energetikai növények természetességének kérdésében, in: Csák Csilla (éd.): *Jogtudományi tanulmányok a fenntartható természeti erőforrások témakörében*, Miskolc, Miskolci Egyetem, 2012, 142-151.

³ Bobvos Pál: Környezetjogi alapvetések, in: Miklós László (éd.): *A környezetjog alapjai*, Szeged, SZTE-ÁJK – JATEPress, 2011, 7-36.; Csák Csilla: *Környezetjog I.*, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2008, 23-24. Csák Csilla: Environment Policy, in: Angyal Zoltán et al: *Public Policies of the European Union*, Marosvásárhely, Editure Universitatii Petru Maior, 2008, 146-153.; Fodor László: *Környezetjog*, Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2014, 9-28.

⁴ Herich György: *Nemzetközi adózás*, Penta Unió Kft, Pécs, 2006, 482.; Szlávik János: *Fenntartható környezet és erőforrásgazdálkodás*, Budapest, KJK Kerszöv, 2005, 185.

Il est difficile d'appliquer des solutions flexibles et innovatrices, et l'ensemble d'instruments dans le domaine de la régulation directe ne peut pas être élargi davantage. En revanche, la régulation économique indirecte peut gérer de manière efficace les changements et les situations nouvelles. Elle ne forme pas un système fermé, les changements de la vie économique permettent également l'application de nouveaux instruments. Etant d'accord avec les observations du Livre Vert contenant les principes de la réglementation de l'Union européenne, les instruments économiques montrent plusieurs avantages dans la réalisation des objectifs de la politique de l'environnement par rapport à l'ensemble d'instruments direct traditionnel: (a) à travers l'internalisation des charges externes, les acteurs économiques changent leur comportement, ils diminuent les effets environnementaux négatifs, et ils augmentent les effets environnementaux positifs; (b) ils assurent la flexibilité pour les activités économiques afin qu'elles puissent parvenir aux objectifs environnementaux à des coûts réduits; (c) à long terme, ils incitent à la réalisation des développements technologiques environnementaux contribuant à la diminution des effets environnementaux; (d) la réforme fiscale de la protection de l'environnement peut signifier d'autres avantages économiques.

De mon point de vue, en plus de la régulation administrative directe, la régulation économique indirecte aura une importance croissante dans l'avenir. Cependant, il faut voir également qu'il n'existe pas une solution unique idéale, à part les instruments de régulation économiques, les outils de la régulation administrative directe sont également indispensables.

2. Les impôts environnementaux dans les intégrations

L'autre domaine hypothétique important est de savoir si l'ensemble d'instruments de la politique de l'environnement, y compris la fiscalité économique, peut être efficace au niveau des Etats ou il faut réfléchir à une plus grande intégration. La pollution de l'environnement ne connaît pas de frontières étatiques,⁵ la flore et la

⁵ Par apport aux problèmes actuels de la pollution environnementale transfrontière, une analyse excellente fût écrite par *Anikó Raisz* concernant la jurisprudence des cours internationales et le cas typique de pollution environnementale, la pollution des eaux; voir Raisz Anikó: A környezetvédelem helye a nemzetközi jog rendszerében, *Miskolci Jogi Szemle*, 2011/1, 99-108.; Raisz: A felszín alatti vizek határon átnyúló szennyezésére vonatkozó nemzetközi szabályozás, *Publicationes Universitatis Miskolcensis Series Juridica et Politica (PUMSJP)*, 2012/XXX/2, 375-382.; Raisz: Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélete a zajszennyezéssel összefüggő egyes emberi jogi kérdésekről, *Jogesetek Magyarázata*, 2012/2, 64-68.; Raisz Anikó – Seres Eszter: When Environmental Protection Meets Human Rights, in: Szabó Marcel et al (éd.): *Hungarian Yearbook of International Law and European Law 2015*, The Hague, Eleven International Publishing, 2016, 139-149. Voir en plus Bruhács János: A nemzetközi folyóvizek szennyezésének néhány nemzetközi jogi kérdése, *Jogtudományi Közlöny*, 1978/3, 138-144.; Bruhács: A környezeti károk miatti nemzetközi felelősség, in: Balogh Elemér et al (éd.): *Az államok nemzetközi jogi felelőssége-tíz év után*, Szeged, Pólay Elemér Alapítvány, 2013, 57-66.; Bujdos Ágnes: The UN Watercourses Convention, with Special Regard to the Environmental Provisions, in: Szabó Marcel 2016, 151-165.; Bujdos: Cyanide in Gold Mining and the European Union, in: Szabó Béla (éd.): *Projectus in*

faune de la Terre forme un ensemble. Sa dégradation à n'importe quel endroit produit des effets néfastes sur l'intégralité de la Terre même si on n'en prend pas compte à court terme. En conséquence, la politique de l'environnement peut atteindre son effet le plus optimal en régulant l'intégralité de la Terre ou au moins des grandes intégrations. Néanmoins, cette approche est difficilement compatible avec le système d'intérêts et d'objectifs de la politique financière. La souveraineté fiscale d'un pays est un facteur budgétaire important, les Etats en cèdent ainsi difficilement. La meilleure option serait si les instruments de la régulation économique et de la fiscalité environnementale pourraient être appliqués au niveau de tous les pays du monde, mais cela ne constituerait qu'une exigence complètement utopiste pour le moment.⁶

Ainsi, un développement important en matière de pollution de l'environnement touchant toute la Terre n'est possible qu'au niveau de l'intégration des pays. Dans la politique fiscale de l'Union européenne, il faudrait renforcer le rôle de la fiscalité environnementale, et les différents Etats membres devraient céder de leur souveraineté fiscale dans l'intérêt de la réalisation des objectifs environnementaux. Il en existe déjà des exemples, puisque la taxe énergétique est un impôt environnemental unique harmonisé dans l'Union européenne, cependant il faudrait franchir davantage de pas et introduire de nouveaux impôts environnementaux dans le cadre de l'harmonisation fiscale. En ce faisant, il serait possible de diminuer l'effet négatif des impôts environnementaux se produisant au niveau des Etats membres (par exemple le désavantage concurrentiel, ou le déplacement des activités économiques entre pays).⁷

3. Des problèmes doctrinaux

Troisièmement, il faut également souligner d'importants problèmes doctrinaux en rapport avec la fiscalité environnementale. D'une part, il existe une divergence fondamentale entre la législation de la protection environnementale et la législation du droit financier, et à l'intérieur de la législation financière il n'est pas possible non plus d'identifier des solutions conséquentes pouvant former un système.

Notre loi sur la protection de l'environnement fixe des redevances dues en fonction de l'utilisation de l'environnement.⁸ La norme juridique considère ces redevances comme des ressources servant à couvrir les mesures réduisant l'usage de

litteris VI, Debrecen, Debreceni Egyetem Marton Géza Doktori Iskola, 41-49; Kecskés Gábor: A Nemzetközi Bíróság ítélkezési gyakorlata a környezeti tárgyú ügyekben, *Allam- és Jogtudomány*, 2015/3, 55-79; Szilágyi János Ede: *Vízjog*, Miskolc, Miskolci Egyetem, 2013, 95-110.

⁶ Concernant l'optimisation des impôts voir Olajos István – Szilágyi Szabolcs: A kistélepüléseken létrejövő távhő és termeltetési rendszerek energijogi problémái, *Magyar Energetika*, 2012/6, 22-27.; Olajos István: A csernelyi biomassza fűtőmű projekt jogi problémái, *Magyar Energetika*, 2012/Klnsz, 20-24.

⁷ Don Fullerton – Andrew Leicester – Stephen Smith: Environmental taxes, *NBER Working Paper*, No. 14/97, 6-20., in: www.nber.org/papers/w14/97 (01.07.2012); Agnieszka Laskowska – Frank Scrimgeour: Environmental taxation: *The European experience*, 1-12., in: wms-soros.mngt.waikato.ac.nz/NR/EuropeET.doc (15.07.2012).

⁸ Selon l'article 59 de la loi 1995.de l'année LIII. sur la protection environnementale. Bándi Gyula: *Környezetjog*, Budapest, Szent István Társulat, 2011, 287-294.

l'environnement ainsi que la pression exercée sur celui-ci. Les règles détaillées des quatre catégories de redevances (redevance sur la pression environnementale, cotisation d'utilisation, redevance sur les produits, redevance sur les emballages) ne sont pas précisées par la loi sur la protection de l'environnement.⁹ La loi ne traite pas les impôts et les taxes, ainsi, elle ne concerne non plus les impôts écologiques. Le système de la législation de la protection de l'environnement est également particulier parce que toutes les redevances ne peuvent être considérées comme des obligations de paiement puisque la redevance sur l'emballage n'est pas une recette publique. La redevance sur l'emballage revient à la personne qui effectue le retour du produit ou bien au distributeur.¹⁰ En plus, l'usage des dénominations n'est pas conséquent non plus puisque certaines redevances comportent les traits caractéristiques d'un impôt, la redevance sur la pression environnementale est donc considérée par la législation financière comme un impôt écologique.¹¹

La question resurgit également du point de vue du droit fiscal : quelles sont les obligations de paiement pouvant être insérées dans la catégorie des impôts environnementaux et les obligations de paiement environnementales. La doctrine utilise l'expression de l'impôt environnemental puisque c'est cette expression qui s'est répandue dans la doctrine économique et dans le droit fiscal européen, cependant, la législation nationale utilise une expression plus large des obligations de paiement comprenant tant les impôts, les redevances, les taxes et d'autres charges publics.¹²

Les positions de la doctrine observent la question sous deux aspects. Il existe une interprétation plus stricte qui ne considère en tant qu'impôt environnemental que les impôts et les redevances servant un objectif environnemental direct, et non pas ceux qui servent des objectifs environnementaux indirects.¹³ L'approche plus large établit des catégories en fonction de l'effet environnemental. Si un impôt contribue à la diminution de la pollution, à la préservation de l'environnement et de ressources naturels, il peut être considéré comme impôt environnemental.¹⁴ Selon mon opinion, cette dernière approche est plus correcte parce que méthodologiquement elle comprend également les impôts qui servent indirectement des objectifs de protection environnementale et conduisent à la diminution de la pollution de l'environnement.

Lors de mes recherches, j'ai créé le système des obligations de paiement environnementales en matière de la législation hongroise. J'ai regroupé les obligations de paiement environnementales dans deux catégories.

⁹ La loi 2003. de l'année LXXXIX sur la redevance sur la pression environnementale, La loi 2011. de l'année LXXXV sur la redevance sur les produits

¹⁰ Nagy Zoltán: *Környezeti adózás szabályozása a környezetpolitika rendszerében*, Miskolc, Miskolci Egyetem, 2013, 62.

¹¹ Darák Péter: *Környezetvédelmi adóztatás*, in: Simon István (éd.): *Pénzügyi Jog II.*, Budapest, Osiris Kiadó, 2012, 459-460.

¹² Herich György: *Adótan*, Budapest, Penta Unió Zrt., 2011, 246. Selon l'article 28-39. de la loi 2011. de l'année CXCV.

¹³ Darák 2012, 458.

¹⁴ Kiss Károly: *Zöld gazdaságpolitika*, Budapest, BKÁE, 2005, 150.

La catégorie des obligations de paiement environnementales primaires contient les impôts, redevances, cotisations et toutes autres obligations de paiement ayant été introduits dans l'objectif de la protection de l'environnement et produisant un effet direct. Les obligations de paiement en rapport avec l'énergie, le transport, la pollution et l'utilisation de l'environnement ainsi qu'avec les ressources d'énergie relèvent généralement de cette catégorie. La définition de la catégorie est d'interprétation large, ainsi la catégorie des impôts peut comprendre non seulement la taxe énergétique considérée traditionnellement comme impôt environnemental par la doctrine nationale, mais également les autres instruments de fiscalité allant des droits d'accise sur le carburant à la taxe d'immatriculation. La même chose caractérise le domaine des redevances, cotisations et autres obligations de paiement.

La catégorie des obligations de paiement secondaires comprend les obligations de paiement ayant un effet de protection de l'environnement, mais compte tenu de leur objectif, elles ne sont pas des recettes publiques de type environnemental. La taxe sur la valeur ajoutée est un des exemples, étant capable d'influencer la consommation (par exemple le chauffage urbain) par son taux. Il existe des instruments fiscaux, tels que par exemple l'impôt sur les sociétés, où l'impôt rend possible la réalisation de l'objectif de la protection environnementale par des avantages fiscaux. Visiblement, cette catégorie est illimitée d'un certain point de vue, c'est pour cela que l'énumération des obligations de paiement de ce type n'est pas exhaustive, il ne s'agit que des exemples qui permettent également aux impôts et autres obligations de paiement susceptibles d'être modifiées ou introduites dans le futur de rentrer dans le système.

4. La question d'intégration de la politique de l'environnement et de la politique fiscale

Finalement, j'analyse la question d'intégration de la politique de l'environnement et de la politique fiscale.¹⁵ L'intégration des deux politiques peut être réalisée par la réforme fiscale environnementale. La doctrine analyse largement les possibilités d'introduction de la réforme fiscale environnementale, tant les avantages que les inconvénients. Selon mon point de vue, si, dans le système de la politique de l'environnement, nous mettons l'accent sur les instruments économiques, il faut également augmenter l'importance des impôts environnementaux dans le système fiscal. Dans la politique fiscale environnementale, il réside encore un important potentiel inexploité, l'application étendue de la réforme fiscale environnementale peut par conséquent augmenter davantage l'efficacité de la politique de l'environnement. En accord avec la doctrine économique, la réforme fiscale environnementale constitue la voie la plus pratique pour l'introduction et l'application des impôts environnementaux.¹⁶

¹⁵ La Livre Verte, 28.3. 2007 (SEC(2007) 388), 1-18. Paul Ekins – Stefan Speck: *Environmental Tax Reform (ETR): A Policy for Green Growth*, Oxford, Oxford University Press, 2011.

¹⁶ Kiss Károly: *Környezetvédelmi adóreform*, Budapest, Lélegzet Alapítvány, 2010, 209-218.

L'Union européenne a déterminé comme priorité d'assurer le développement durable,¹⁷ ainsi que les programmes de croissance et de création d'emploi. Ainsi, il est important qu'une telle réforme fiscale de protection environnementale soit réalisée qui déplace la charge fiscale des impôts défavorables du point de vue du bien-être (impôts sur le travail) aux impôts favorables du point de vue du bien-être (pollution de l'environnement), résolvant tant les problèmes liés à la protection de l'environnement que ceux en rapport avec l'emploi.¹⁸

L'harmonisation de la réforme fiscale de la protection de l'environnement (ETR) au niveau de l'Union est un exercice particulièrement important, parce que les objectifs grandioses¹⁹ de l'UE en matière du changement climatique et de la politique énergétique ne peuvent être réalisés que de cette manière. Il est vrai que la réalisation de la réforme fiscale écologique incombe avant tout aux Etats membres qui peuvent la mettre en place surtout dans le domaine de la transformation de leur système fiscal. Cependant, la politique fiscale de l'UE doit également aider la réalisation de la réforme fiscale.

En revanche, l'introduction et l'augmentation des impôts peuvent aider l'accroissement de l'efficacité énergétique, contrebalançant ainsi les dépenses fiscales. Les investissements renforçant l'efficacité énergétique peuvent augmenter la productivité et par ce biais, ils ont un effet sur la compétitivité. De nouvelles industries environnementales apparaissent qui peuvent devenir des secteurs économiques d'une croissance rapide, et peuvent augmenter le revenu national. Je partage la position européenne selon laquelle la réforme de la fiscalité environnementale peut rencontrer plusieurs obstacles et qu'elle doit convenir à de différents critères en matière de son efficacité, comme par exemple l'intégration de la politique de l'environnement et de la politique financière, la conception correcte des impôts à introduire, l'utilisation des recettes fiscales.²⁰

¹⁷ Concernant le développement durable, des excellentes analyses se trouvent dans Bándi Gyula: A fenntartható fejlődés jogáról, *Pro Futuro*, 2013/1, 11-30.; Bándi Gyula (éd.): *A fenntartható fejlődés koncepciójának megjelenése a nemzetközi és európai jogban, valamint az EU-tagállamok gyakorlatában*, NFFT Műhelytanulmányok 6., Budapest, Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács, 2011, 6-11., 61-76.; Szabó Marcel: A fenntartható fejlődés: nemzetközi jogi elmélet és szerződéses gyakorlat, in: Raisz Anikó (éd.): *A nemzetközi környezetjog aktuális kibívásai*, Miskolc, Miskolci Egyetem, 2012, 161-174.; Bányai Orsolya: *Energiajog az ökológiai fenntarthatóság szolgálatában*, Debrecen, DELA, 2014, 16-55.; Csák Csilla – Jakab Nóra: *The Hungarian National Report on Agriculture and the requirements of a sustainable development*, JAEL 7 (2012) 12, 50-78; Horváth Zsuzsanna: A fenntartható fejlődés és a zöld gazdaság előmozdítása az EU környezeti politikájában, in: Bultman László (éd.): *Ünnepi kötet Dr. Bodnár László egyetemi tanár 70. születésnapjára*, Szeged, SzTE-ÁJK, 2014, 213-224.

¹⁸ Ekins – Speck 2011, 5-20.

¹⁹ A cet égard, une analyse profonde fut publiée par Fodor László: *Klimavédelem az energiajogban – szabályozási modellek Németországból*, Budapest, Wolters Kluwer, 2014, 15-36. Voir Farkas Csamangó Erika: Hungarian Legislation on Climate Protection, in: Badó Attila (éd.): *Rechtsentwicklungen aus europäischer Perspektive im 21. Jahrhundert*, Potsdam, Universitätsverlag Potsdam, 2014, 153-162.

²⁰ SEC(2007) 388, 1-18.

Pour la mise en place efficace de la réforme fiscale verte, il faut harmoniser la politique de l'environnement et la politique financière. Dans ce cadre, les impôts existants doivent être restructurés d'un point de vue environnemental, de nouveaux impôts écologiques doivent être introduits et les aides produisant des effets de distorsion doivent être supprimées. L'efficacité des réformes fiscales vertes peut être augmentée par l'utilisation d'autres instruments économiques, par la mise en place des avantages fiscaux, des exonérations et des accords volontaires.

Du point de vue de la fiscalité environnementale, la conception correcte des impôts à introduire est importante. Dans ce contexte, la base et la nature de l'impôt doivent être établies en fonction du critère de l'efficacité. Pour les impôts dont l'introduction est envisagée, il convient d'assurer une application simple, c'est-à-dire des frais administratifs bas. En ce qui concerne le taux de l'impôt, il est important de tenir en compte, outre les effets économiques, des effets sociaux.

Les recettes fiscales peuvent être utilisées de différentes manières. Parfois, les recettes sont utilisées par le budget central pour une simple augmentation des recettes. Cependant, il est plus courant qu'elles servent pour le financement des subventions et mesures de protection de l'environnement ainsi qu'à la réduction d'autres impôts. La hausse d'impôt servant la seule augmentation des recettes n'est pas la manière la plus optimale de l'utilisation des impôts verts, parce que, bien qu'ils produisent des effets incitatifs, leur efficacité est réduite par le fait qu'ils servent uniquement à augmenter les recettes publiques.

NAGY Zoltán*
A környezeti adózás helye és szerepe a környezetpolitikába¹

Bevezetés

A felgyorsult gazdasági és társadalmi változások a fogyasztás folyamatos növekedése, a gazdasági növekedés fokozottan igénybe veszi a föld erőforrásait. Fennáll a veszélye az olyan mértékű erőforrás-felhasználásnak és környezetkárosításnak, amely veszélyezteti a jövő generációjának életfeltételeit.² Mindezek a tényezők cselekvésre készítetik a környezetpolitikát, amely az eszközrendszerén keresztül megpróbál hatást gyakorolni a gazdasági élet szereplőire.³ A környezetpolitikai szabályozás jelentősége egyre inkább nő, ezért a szabályozás eszközei és azok alkalmazása is egyre nagyobb szerepet kap a gazdaságpolitikában.

A kutatásaim során többféle kérdésre kerestem a választ, illetve több hipotézist állítottam fel, amelyek alátámasztására a hazai, európai uniós és a nemzetközi szabályozás elméleti és gyakorlati tapasztalatait is felhasználtam. A tanulmányomban a hipotézisek közül vázolnék fel néhányat.

1. Gazdasági szabályozó eszközök

Az első lényeges megállapítás, az hogy a környezetpolitika eszközrendszerén belül kiemelt jelentősége van a gazdasági szabályozó eszközöknek és ezen belül a környezeti adóztatásnak.⁴ A környezetpolitika közvetlen, elsősorban hatósági szabályozása nem nélkülözhető, de ugyanakkor ez az eszközrendszer már nem képes a gazdasági élet változásait hatékonyan közvetlen beavatkozás nélkül kezelni. Nehezen alkalmazhatóak rugalmas, innovatív megoldások és az eszközrendszer a közvetlen szabályozás területén nem bővíthető tovább.

* PhD, dr. habil. egyetemi docens, Miskolci Egyetem, Állam-és Jogtudományi Kar, Államtudományi Intézet, Pénzügyi Jogi Tanszék, e-mail: jogdrnz@uni-miskolc.hu.

¹ A kutató munka a Miskolci Egyetem stratégiai kutatási területén működő Mechatronikai és Logisztikai Kiválósági Központ keretében valósult meg.

² Olajos István: A fenntartható földhasználat határai, avagy dilemmák az energetikai növények természetességének kérdésében, in: Csák Csilla (szerk.): *Jogtudományi tanulmányok a fenntartható természeti erőforrások témakörében*, Miskolc, Miskolci Egyetem, 2012, 142-151.

³ Bobvos Pál: Környezetjogi alapvetések, in: Miklós László (szerk.): *A környezetjog alapjai*, Szeged, SZTE-ÁJK – JATEPress, 2011, 7-36.; Csák Csilla: *Környezetjog I.*, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2008, 23-24. Csák Csilla: Environment Policy, in: Angyal Zoltán (szerk.): *Public Policies of the European Union*, Marosvásárhely, Editure Universitatii Petru Maior, 2008, 146-153.; Fodor László: *Környezetjog*, Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2014, 9-28.

⁴ Herich György: *Nemzetközi adózás*, Penta Unió Kft, Pécs, 2006, 482.; Szlávik János: *Fenntartható környezet és erőforrásgazdálkodás*, Budapest, KJK Kerszöv, 2005, 185.

Ezzel szemben a közvetett gazdasági szabályozás a változásokat, az új helyzeteket is hatékonyan képes kezelni. Nem alkot zárt rendszert, a gazdasági élet változásai új eszközök alkalmazását is lehetővé teszik. Álláspontom szerint a jövőben a gazdasági közvetett szabályozásnak lesz egyre nagyobb jelentősége a közvetlen hatósági szabályozás mellett. Azonban természetesen arra is rá kell mutatni, hogy nincs egyedüli üdvözítő megoldás, a gazdasági szabályozó eszközök mellett nem nélkülözhetők a hatósági közvetlen szabályozási eszközök sem.

2. A környezeti adózás az integrációkban

A másik fontos hipotetikus terület, hogy lehet-e a környezetpolitika gazdasági eszközrendszere, ezen belül a környezeti adóztatás hatékony az egyes országok szintjén vagy nagyobb integrációban kell gondolkodni. A környezetszennyezés nem ismer országhatárokat,⁵ a föld flórája, faunája egységet alkot, amely bárhol sérül negatív hatással van a Föld egészére, még akkor is, ha ezt rövid időtávban nem érzékeljük. Minderre tekintettel a környezetpolitika is a Föld egészségét, de legalább nagyobb integrációkat szabályozva érheti el a legoptimálisabb hatását. Ez az álláspont azonban nehezen illeszthető a pénzügypolitikai érdekek és célok rendszeréhez. Egy ország adójogi szuverenitása fontos államháztartási tényező, ezért az egyes államok nehezen engednek ebből a szuverenitásból. A legjobb megoldás lenne, ha a világ valamennyi országa szintjén élni lehetne a gazdasági szabályozás, a környezeti adózás eszközével, de ez teljességgel utópisztikus elvárás jelenleg.⁶

⁵ A határon átnyúló környezetszennyezés aktuális problémái kapcsán kiváló elemzést írt Raisz Anikó a nemzetközi bíróságok gyakorlata illetve a határon átnyúló környezeti szennyezések tipikus esetkörét, a vízszennyezéseket érintően; lásd Raisz Anikó: A környezetvédelem helye a nemzetközi jog rendszerében, *Miskolci Jogi Szemle*, 2011/1, 99-108.; Raisz Anikó: A felszín alatti vizek határon átnyúló szennyezésére vonatkozó nemzetközi szabályozás, *Publicationes Universitatis Miskolciensis Juridica et Politica (PUMSJP)*, 2012/XXX/2, 375-382.; Raisz Anikó: Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélete a zajszennyezéssel összefüggő egyes emberi jogi kérdésekről, *Jogesetek Magyarázata*, 2012/2, 64-68.; Raisz Anikó – Seres Eszter: When Environmental Protection Meets Human Rights, in: Szabó Marcel (szerk.): *Hungarian Yearbook of International Law and European Law 2015*, The Hague, Eleven International Publishing, 2016, 139-149. Lásd még: Bruhács János: A nemzetközi folyóvizek szennyezésének néhány nemzetközi jogi kérdése, *Jogtudományi Közlemény*, 1978/3, 138-144.; Bruhács János: A környezeti károk miatti nemzetközi felelősség, in: Balogh Elemér (szerk.): *Az államok nemzetközi jogi felelőssége-tíz év után*, Szeged, Pólay Elemér Alapítvány, 2013, 57-66.; Bujdos Ágnes: The UN Watercourses Convention, with Special Regard to the Environmental Provisions, in: Szabó Marcel 2016, 151-165.; Bujdos Ágnes: Cyanide in Gold Mining and the European Union, in: Szabó Béla (szerk.): *Profectus in litteris VI*, Debrecen, Debreceni Egyetem Marton Géza Doktori Iskola, 41-49; Kecskés Gábor: A Nemzetközi Bíróság ítélkezési gyakorlata a környezeti tárgyú ügyekben, *Állam- és Jogtudomány*, 2015/3, 55-79.; Szilágyi János Ede: *Vízjog*, Miskolc, Miskolci Egyetem, 2013, 95-110.

⁶ Az adóoptimalizálás kérdéseiről lásd: Olajos István – Szilágyi Szabolcs: A kistelepüléseken létrejövő távhő és termeltetési rendszerek energijogi problémái, *Magyar Energetika*, 2012/6, 22-27.; Olajos István: A csernelyi biomassza fűtőmű projekt jogi problémái, *Magyar Energetika*, 2012/Klnsz, 20-24.

Tehát csak az országok integrációjának a szintjén lehetséges előrelépés. Az európai unió adópolitikájában erősíteni kellene a környezeti adózás szerepét és az egyes tagállamoknak engedniük kellene adójogi szuverenitásukból a környezeti célok megvalósítása érdekében. Van már erre példa, hiszen az energia adó egységes harmonizált környezeti adó az európai unióban, de további harmonizációs lépéseket kellene tenni és újabb környezeti adókat bevonni az adóharmonizáció körébe. Ezzel csökkenteni lehetne a környezeti adók tagállamok szintjén jelentkező hátrányos hatását (pl. versenyhátrány, gazdasági tevékenységek országok közötti áthelyezése).⁷

3. Dogmatikai problémák

Harmadsorban fontos dogmatikai problémákra is rá kell mutatni a környezeti adóztatással kapcsolatban. Alapvető eltérés van egyrészt a környezetvédelmi és a pénzügyi jogi szabályozás között illetve a pénzügyi szabályozáson belül sem találunk konzekvens rendszerszintű megoldásokat.

A környezetvédelmi törvényünk a környezet használata után fizetendő díjakat határoz meg.⁸ Ezek a díjakat a jogszabály a környezet terhelését, igénybevételét csökkentő intézkedések fedezetül szolgáló forrásnak tekinthetőek. A négy díjkategória (környezetterhelési díj, igénybevételi járulék, termékdíj, betétdíj) részletszabályait a környezetvédelmi törvény nem határozza meg.⁹ Nem foglalkozik a törvény az adókkal és illetékekkel így az ökoadókkal sem. Sajátos a környezetvédelmi szabályozás rendszere abból a szempontból is, hogy nem mindegyik díj tekinthető fizetési kötelezettségnek, hiszen a betétdíj nem közbevitel. A betétdíjat a termék visszaszolgáltatója kapja vagy a termék fogalmazójához kerül.¹⁰ Ezen kívül az elnevezések használata sem konzekvens, hiszen egyes díjak az adó jellemzőit hordozzák, így például a környezetterhelési díjat ökoadónak tekinti a pénzügyi szabályozás.¹¹

Adójogi szempontból is felmerül a kérdés, hogy milyen fizetési kötelezettségeket sorolhatunk a környezeti adók illetve a környezeti fizetési kötelezettségek körébe. A szakirodalom a környezeti adó kifejezést használja, mivel a közgazdasági szakirodalomban illetve az európai adójogban is ez terjedt el, de a hazai szabályozás szélesebb fogalmat használ a fizetési kötelezettségek

⁷ Don Fullerton – Andrew Leicester – Stephen Smith: Environmental taxes, *NBER Working Paper*, No. 14/97, 6-20., in: www.nber.org/papers/w14/97. (2012.07.01.); Agnieszka Laskowska – Frank Scrimgeour: Environmental taxation: *The European experience*, 1-12., in: wms-soros.mngt.waikato.ac.nz/NR/EuropeET.doc (2012.07.15.).

⁸ 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól (Kvt.) 59. §. Bándi Gyula: *Környezetjog*, Budapest, Szent István Társulat, 2011, 287-294.

⁹ 2003. évi LXXXIX. törvény a környezetterhelési díjról, 2011. évi LXXXV. törvény a környezetvédelmi termékdíjról.

¹⁰ Nagy Zoltán: *Környezeti adózás szabályozása a környezetpolitika rendszerében*, Miskolci Egyetem, Miskolc, 2013, 62.

¹¹ Darák Péter: *Környezetvédelmi adóztatás*, in: Simon István (szerk.): *Pénzügyi Jog II.*, Budapest, Osiris Kiadó, 2012, 459-460.

meghatározásával, amelybe beletartoznak az adók, díjak illetékek és egyéb közterhek is.¹²

A szakirodalmi álláspontok két aspektusból közelítik a kérdést. Van egy szűkebb körű értelmezés, amely csak a közvetlen környezeti célt szolgáló adókat és díjak tekinti környezeti adónak, a közvetetten környezeti célt szolgálókat nem.¹³ A tágabb megközelítés a környezeti hatás oldaláról kategorizál. Ha egy adó hozzájárul a szennyezés csökkentéséhez, természeti környezet, erőforrás megóvásához, akkor környezeti adónak tekinthető.¹⁴ Álláspontom szerint ez az utóbbi megközelítés a helyesebb, mert rendszertanilag azokra az adókra is kiterjed, amelyek közvetetten is környezetvédelmi célokat szolgálnak, a környezetszennyezés csökkentéséhez vezetnek. A fentiek alapján meghatároztam a környezeti fizetési kötelezettségek rendszerét, a hazai szabályozás tekintetében. A környezeti fizetési kötelezettségeket két kategóriába soroltam.

Az elsődleges környezeti fizetési kötelezettségek kategóriájába tartoznak azok az adók, díjak, járadékok és egyéb fizetési kötelezettségek, amelyeket a környezetvédelem céljából vezettek be és közvetlen hatásuk érvényesül. Jellemzően ebbe a kategóriába tartozik az energiával, közlekedéssel, környezetszennyezéssel és használatával, erőforrásokkal kapcsolatos fizetési kötelezettségek. A kategória meghatározásánál a széleskörű értelmezés jellemző, tehát az adók kategóriájába nemcsak hagyományosan a hazai szakirodalom által környezeti adónak tekintett energiaadót sorolhatjuk be, hanem az üzemanyagok jövedéki adójától a regisztrációs adóig terjedő adónemeket is. Ugyanez igaz a díjak, járadékok és egyéb fizetési kötelezettségek területére is.

A másodlagos fizetési kötelezettségek körébe tartoznak azok a fizetési kötelezettségek, amelyeknek van környezeti hatásuk, de céljukat tekintve nem környezeti jellegű közbevételekről van szó. Ilyen például az általános forgalmi adó, amely az adó mértékével (például távhőszolgáltatás) képes befolyásolni a fogyasztást. Vannak olyan adónemek, ahol az adókedvezmények biztosításával segíti elő az adó a környezetvédelmi cél megvalósulását, mint például a társasági adó. Nyilvánvalóan ez a kategória bizonyos értelemben parttalan, ezért az ilyen jellegű fizetési kötelezettségek ismertetése nem taxatív, hanem csak példálódzó, lehetővé téve, hogy a rendszer részévé váljanak a jövőben a változtatásra vagy bevezetésre váró adók és egyéb fizetési kötelezettségek is.

4. A környezetpolitika és az adópolitika integrációja

Végül a környezetpolitika és az adópolitika integrációjának a kérdésével foglalkozom. A két politika integrációja a környezeti adóreformban valósulhat meg.¹⁵

¹² Herich György: *Adótan*, Budapest, Penta Unió Zrt., 2011, 246. 2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról 28-39. §.

¹³ Darák 2012, 458.

¹⁴ Kiss Károly: *Zöld gazdaságpolitika*, Budapest, BKÁE, 2005, 150.

¹⁵ Zöld Könyv a környezetvédelmi és a kapcsolódó politikai célokra szolgáló piaci alapú eszközökről-Európai Közösség Bizottsága, Brüsszel, 28.3. 2007 (SEC(2007) 388), 1-18. Vö. Paul

A szakirodalom széles körűen elemzi a környezeti adóreform bevezetésének lehetőségeit, az előnyöket és hátrányokat egyaránt. Álláspontom szerint, ha a gazdasági eszközöket előtérbe helyezzük a környezetpolitika rendszerén belül, akkor a környezeti adók jelentőségét is növelni kell az adórendszerben. A környezeti adópolitikában még sok kiaknázatlan lehetőség van, ezért a környezeti adóreform széles körű alkalmazása tovább növelheti a környezetpolitika hatékonyságát. Egyetértve a közgazdasági szakirodalom álláspontjával a környezeti adók bevezetése, alkalmazása legcélszerűbb a környezeti adóreform útján.¹⁶

Az Európai Unió kiemelt célként tűzte ki a fenntartható fejlődés¹⁷ biztosítását, illetve növekedési és munkahely-teremtési programokat, ezért fontos, hogy olyan környezetvédelmi adóreform valósuljon meg, amely az adóterhet a jóléti szempontból kedvezőtlen adókról (munkára kivetett adók) a jóléti szempontból kedvező adókra (környezetszennyezés) helyezi át, a környezetvédelemmel és a foglalkoztatással kapcsolatos problémákat egyaránt megoldva.¹⁸

A környezetvédelmi adóreform (ETR) uniós összehangolása különösen fontos feladat, hiszen az EU éghajlatváltozásra és energiapolitikára vonatkozó nagyra törő célkitűzései¹⁹ csak így valósíthatók meg. Az igaz, hogy az ökológiai adóreform elsődleges megvalósítói az egyes tagállamok, különösen az adórendszerük átalakítása terén, de az EU adópolitikájának is elő kell segíteni az adóreform megvalósulását.

Az adók bevezetése, emelése viszont elősegítheti az energiahatékonyság növelését, ezzel ellensúlyozva az adókiadásokat. Az energiahatékonyságot növelő beruházások növelhetik a termelékenységet és ezen keresztül hatnak a versenyképességre. Új környezeti iparágak jönnek létre, amelyek a gazdaság gyorsan növekvő ágazatai lehetnek és növelhetik a nemzeti jövedelmet.

Ekins – Stefan Speck: *Environmental Tax Reform (ETR) – A Policy for Green Growth*, Oxford, Oxford University Press, 2011.

¹⁶ Kiss Károly: *Környezetvédelmi adóreform*, Budapest, Lélegzet Alapítvány, 2010, 209-218.

¹⁷ A fenntartható fejlődés mibenlétéről ad értékes elemzést: Bándi Gyula: A fenntartható fejlődés jogáról, *Pro Futuro*, 2013/1, 11-30.; Bándi Gyula (szerk.): *A fenntartható fejlődés koncepciójának megjelenése a nemzetközi és európai jogban, valamint az EU-tagállamok gyakorlatában*, NFFT Műhelytanulmányok 6., Budapest, Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács, 2011, 6-11., 61-76.; Szabó Marcel: A fenntartható fejlődés: nemzetközi jogi elmélet és szerződéses gyakorlat, in: Raisz Anikó (szerk.): *A nemzetközi környezetjog aktuális kihívásai*, Miskolc, Miskolci Egyetem, 2012, 161-174.; Bányai Orsolya: *Energiajog az ökológiai fenntarthatóság szolgálatában*, Debrecen, DELA, 2014, 16-55.; Csák Csilla – Jakab Nóra: *The Hungarian National Report on Agriculture and the requirements of a sustainable development*, JAEL 7 (2012) 12, 50-78; Horváth Zsuzsanna: A fenntartható fejlődés és a zöld gazdaság előmozdítása az EU környezeti politikájában, in: Bultman László (szerk.): *Ünnepi kötet Dr. Bodnár László egyetemi tanár 70. születésnapjára*, Szeged, SzTE-ÁJK, 2014, 213-224.

¹⁸ Ekings – Speck 2011, 5-20.

¹⁹ Minderről nagyszerű elemzést tett közzé: Fodor László: *Klímavédelem az energiajogban – szabályozási modellek Németországból*, Budapest, Wolters Kluwer, 2014, 15-36.; Farkas Csamangó Erika: Hungarian Legislation on Climate Protection, in: Badó Attila (szerk.): *Rechtsentwicklungen aus europäischer Perspektive im 21. Jahrhundert*, Potsdam, Universitätsverlag Potsdam, 2014, 153-162.

Egyet értek azzal az európai uniós állásponttal, hogy ökológiai adóreform megvalósításának többféle akadálya lehet, illetve hatékonysága kapcsán többféle szempontnak kell megfelelnie, mint a környezetpolitika és pénzügypolitika integrációja, a bevezetendő adók helyes kialakítása, az adóbevételek felhasználása.²⁰

A zöld adóreform hatékony megvalósítása miatt a környezetpolitikát és a pénzügypolitikát össze kell hangolni. Ennek keretében a meglévő adókat környezeti szempontból át kell strukturálni, új öko-adókat kell bevezetni, illetve a torzító hatású támogatásokat meg kell szüntetni. A zöld adóreformok hatékonysága növelhető az egyéb gazdasági eszközök alkalmazásával, adókedvezmények, mentességek önkéntes megállapodások kialakításával.

Fontos a környezeti adózás szempontjából a bevezetendő adók helyes kialakítása. Minderre tekintettel az adó alapját és jellegét a hatékonyság szempontjából értelmezve kell szabályozni. A bevezetendő adóknál célszerű az egyszerű alkalmazhatóság, azaz az alacsony adminisztratív költségek biztosítása. Az adó mértékénél pedig fontos a gazdasági hatások mellett a társadalmi hatások figyelembe vétele.

Az adóbevételek felhasználása több módon történhet. Előfordul, hogy a központi költségvetés a bevételeket egyszerű bevétel-növelésre használja. De jellemzőbb, hogy a környezetvédelmi támogatások és intézkedések finanszírozására szolgálnak illetve más adók mérséklése. A pusztán bevétel növelésére szolgáló adóemelés nem a legoptimálisabb módja a zöld adók alkalmazásának, hiszen ugyan ösztönző hatásuk jelentkezik, de a hatékonyságukat rontja, hogy csak az államháztartási bevételeket növelik. Sajnos ez a gyakorlat érvényesül a magyar költségvetési politikában, hiszen nincs külön környezetvédelmi alap, ahová valamennyi környezeti adóból befolyó bevétel elkülöníthető lenne és célzottan felhasználható.

²⁰ SEC(2007) 388, 1-18.

István OLAJOS*
The legal problems related to re-use of metallic wastes¹

1. About the problem

In today's environmental law, increasingly come into view the problem, that the companies, which properly practise their management activity, would like to achieve further economic and market advantages with the reduction of waste and quantity of raw materials for production by the collection, adequacy processing and recycling of their products' waste. However, the authorisation practise of Hungarian waste management makes their resolution more difficult, because dozens of licenses are necessary to the every consecutions of waste recovery and prior licenses are necessary to many consecutions of waste management.² This is the administrative practise, which puts the interior companies at a disadvantage. The another problem is, that the directorates with greater competence were attached in the organisation of government offices at county level by the establishment of new mid-level administration and the transfer of green authority to this system. 20 new departments were created, which make the activities of enterprises operating at national level and registered in Hungary fairly bureaucratic. In the further parts of the article, I try to present and emphasize these conclusions in the example of ModusLink Magyarország Csomagolási Kft. (in the year 2012) and example of Nespresso Hungary Kft. (in the year 2015).

2. The presentation of the two companies related to their waste management activity

2.1. ModusLink Magyarország Csomagolási Kft.

The project initiated by ModusLink Magyarország Csomagolási Kft. would have been about the re-use of used mobile phones arrived from the European Union countries.³

* Associate professor, University of Miskolc, Department of Labour and Agricultural Law.

¹ This research was carried out in the framework of the Center of Excellence of Applied Materials Science and Nanotechnology at the University of Miskolc, as part of the TAMOP-4.2.2/D-15/1/KONV-2015-0017 project – in the framework of the New Szechenyi Plan – funded by the European Union, co-financed by the European Social Fund.

² See: Csák Csilla: A "szennyező fizet" elv értelmezése és alkalmazása a hulladékgazdálkodásban, *Miskolci Jogi Szemle*, 1/2014, 16-32.

³ See about this case: Horváth Csaba: A hulladékgazdálkodási törvényváltozásainak hatása egy Magyarországon jelenlévő multinacionális vállalat bővülési lehetőségeire, Thesis in Conference of Students' Research, University of Miskolc, Environmental Law Section, (30.11.2013).

According to the conception, the arrived mobile phones would have been tested and selected by the ModusLink Magyarország Csomagolási Kft. After that, the client of ModusLink Magyarország Csomagolási Kft. would have sold the suitable mobile phones for the purpose of further use in abroad. The non-suitable mobile phones would have been transported to the sender country. The testing procedure would have been about the test of used mobile phones' operability by a testing equipment. The informations contained by the used mobile phones would have been cancelled.

In order to understand the injurant level of emission, the exposition of testing workflow process is necessary, which consists of the followings: (1) Survey test, whether the mobile phone has any aesthetic faults. (2) Remove the batteries from the mobile phone (for the purpose of testing, formatting, recharging, disposal). (3) Remove the memory and SIM card from the mobile phone (formatting, testing, picking) (4) Testing of display, speaker, joystick and keyboard. (5) Picking of suitable and non-suitable mobile phones.

During tests 98% of used mobile phones becomes re-used and 2% of used mobile phones becomes waste. The ModusLink Magyarország Csomagolási Kft. would have transported the mobile phones become waste, the SIM cards and memory cards to the sender companies or would have given to the interior waste collector for the purpose of permanent disposal.⁴

As an option, the idea was arisen in the beginning of the project, that unusable mobile phones with their batteries stay in the country for local use. This would have been the function of local disposal opportunities. According to the concordant responses of the asked interior electric waste collectors, the culled electronic waste, after pretreatment, would have been transported to Germany for the purpose of permanent disposal, because the appropriate technology is not available in Hungary (copper furnace).⁵

According to the description of workflow, there would not have been a disposal of hazardous waste in Hungary.⁶

In connection with this case, the most important problem was, that the classification of operable used mobile phones based on their commodity code is not single in the European Union countries.

In the most European Union countries, the value of used mobile phones is decreased, but they are qualified as a product. If the owners lose interest related to their mobile phones, they sell them at second-hand in a reduced price on the market.

⁴ See about the interpretation of transport rules: Csák Csilla: „Aufsicht frei“ – oder der Umfang der Verpflichtung zur Leistung der Information bei den grenzüberschreitenden Verbringungen von Abfällen, A „felügyelt szabadság” – avagy az információszolgáltatási kötelezettség terjedelme a határon átnyúló hulladékszállítások esetén, *Journal of Agricultural and Environmental Law* 17/2014, 5-38.

⁵ Petition No. VM31982/2012 for Ministry of Rural Development State Secretariat for Environmental Affairs (05.07.2012) (henceforward: *Petition*).

⁶ See *Petition*

In some countries (France, Spain, countries of Middle-East Europe), the used mobile phones are not qualified as a waste.

These mobile phones can be imported to the country totally free, with the appellation of mobile phone. These mobile phones can be tested and renewed.

On the other hand, in some European countries (Italy, Germany), if somebody is not interested in his/her mobile phone, he/she needs to put them into a selective waste collection container. In these countries, the used mobile phones are qualified as a waste, which also is qualified as a hazardous waste because of the battery acid and reactive metals.⁷ However, the client company did not want to import only from the countries, where the mobile phone are not qualified as a waste, so before production, such license applications had to be given, which were conducive the continuity of production activity.

2.2. Nespresso Hungary Kft.

The Nespresso Hungary Kft is the subsidiary of Nestlé, which deals with the production and sales of special coffee makers and coffee capsules used in the special coffee makers. The coffee capsules contain a plastic storage box, an aluminium tinfoil and roasted coffee by the company. After use, the coffee maker puts the coffee-grounds to the plastic storage box and covers the aluminium tinfoil.

The company has a special environmental protection management program. The Sustainability Program of Nespresso was started 20 years ago. In 1991, in Switzerland, 34 pieces of collection points were built up, where people could drop their used coffee capsules for the purpose of recycling. In 1993, in Germany, the customers could give their used coffee capsules via the system of 'Green Dot' (Grüner Punkt) for the same purpose like in Switzerland. In 2003, the Nespresso established the AAA Sustainable Quality Program (Quality, Sustainability, Productivity), which purpose is the cultivation and sale of the best quality coffee, keeping in mind the sustainability aspects.⁸ In 2009, this endeavor culminated with the Ecolaboration Program of Nespresso, wherein three covenants were formulated by the company, taking into account environmental purposes. (1) 80% of coffee used is arised from the growers, who participate in the AAA Sustainable Quality Program and certified by Rainforest Alliance. (2) The establishment of a system, which increases the capacity of coffee capsules' recycling three times (75%). (3) 20% reduction of the preparing a cup of Nespresso's ecological footprint.

By 2013, the Nespresso was able to achieve all three covenants and outperform in case of one covenant. So by 2020, the Nespresso determined more stricter requirements itself: the company targeted the achievement of 100% performance in each points.

⁷ See about the interpretation of the previous Directive on the Commerce of Electronic Waste: Fodor László: Az elektromos és elektronikai termékek hulladékainak európai szabályozási koncepciója és a magyar jog, *Európa Fórum*, 2/2002, 89-110.

In addition, the Nespresso joined to the Aluminium Stewardship Initiative (ASI), which created by the International Union for Conservation of Nature (IUCN) in 2012.

This Initiative's most important purpose is, that companies connected to aluminium industry establish a comprehensive regulation, which they can develop the environmental, social and governmental cooperation in the whole value chain highlighting the reduction of green house effect. Therefore, in case of its production, the Nespresso uses only raw materials, which are convenient for the expectations of ASI.⁹

The part of this program is the collection and recycling of waste, which materialized in Europe with different techniques.

In connection with the collection of used coffee capsules, the purpose of Nespresso is to create the opportunity of achievement, where Nespresso continues a business. By the end of 2014 Nespresso was able to achieve its purpose in 31 countries with 14.000 pieces of appointed collection containers. However, in some countries (in Hungary, too) the used aluminium capsules are not qualified as a packing. It means, that the collection and recycling of coffee capsules is not possible in the appointed selective waste collection containers.

The complexity of recycling process, the rate of social cooperation and the diversity of legal regulation make the establishment of a new standardized recycling system for a company more difficult.

Currently, in connection with the collection of used coffee capsules, the General Corporated Strategy of Nespresso offers four options for the markets with regard to the legal circumstances: (1) Collection in the Nespresso Boutiques; (2) The achievement of collection with the assistance of public services and in the municipal waste collection centers; (3) Collection from houses, which requires close cooperation between the contracting partners; (4) Establishment of collection points in the retail partners's stores and package delivery points.

In the european welfare countries, where the living standard is high, there are a lot of leading examples, as the followings:

(1) In Switzerland, there are more than 3.800 collection points throughout the country. Because of the unique structure of government, the only viable option was the establishment of an own design system in Switzerland. The collection of used coffee capsules is happened in stores, local and mobile collection points and from the houses. Here the 99% capacity of recycling was achieved yet.

(2) In Germany, Sweden and Finland, there is a chance to the transmission of used coffee capsules in selective collection points and the placement of used capsules in metal waste collection containers for the customers in the framework of national program of Green Dot (Grüner Punkt). Because in these countries people pay great attention to environmentally conscious lifestyle and the simplicity and comfort are also

⁹ See: Takács Réka: A termékdíj és hulladékgazdálkodási törvény gyakorlati alkalmazásának problémái egy vállalat szemszögéből. Degree Thesis, University of Miskolc, Department of Labour and Agricultural Law, 2015, 12-13.

important for them, so the Nespresso decided to join the nationwide recycling program, which primary purpose is the motivation of recycling. To sum up, these countries welcomed the Nespresso in their national program.

(3) In France, it is a chance to the transmission of used coffee capsules not only in the stores of Nespresso, but also in the package delivery points. Furthermore, the collection from houses was managed to solve in Paris and Marseille. There are similar solutions in Benelux countries, too.¹⁰

In the beginning of hungarian collection program, the classification of used coffee capsules was arised as an important question. The issue of limitation was qualified as an important thing: whether only the coffee-grounds or the sum of materials (plastic storage box, aluminium tinfoil and coffee-grounds) was qualified as a waste.¹¹

In this regard, the National Inspectorate for Environment and Nature, henceforward: Inspectorate) took commitments as follows: the disposal of used coffee capsules is happened by a special grinding procedure, wherein the aluminium and coffee-grounds are separated. The coffee-grounds is used for energetic purpose, the aluminium is recycled. According to the informations of Inspectorate's administrators, in case of the marked activity, the used coffee capsules are qualified as a waste based on the unrepealed regulations, so the rules of recycling are not applicable in this case.¹²

So the aluminium capsule is under the code of 15 01 04 EWC, which is the code of metal packaging waste. This multi-component sum of materials was classified according to the most dominant composition of aluminium.

After the classification of coffee capsule, the first version of collection system was elaborated. The collection was joined to the channels of sale. In case of Nespresso, the sale is realized in three channels: in the stores of Nespresso, through the customer service and in the website. The latter two types of sale are happened by home delivery or delivery to package points. Through the Pick Pack Point network, the Nespresso's currently contracted partners are the DHL Express Magyarország Kft. (henceforward: DHL) and the Sprinter Futárszolgálat Kft.

According to the corporate expectations, in the first step the opportunity of used coffee capsules collection was had to create in the stores of Nespresso. For this purpose, first of all, it was necessary to search and choose an another partner, who has the appropriate qualities in the field of collection of waste, waste transportation and waste recovery.

The Inter-Metal Recycling Kft. corresponded these requirements, because it deals with wholesale of metal waste and electronic waste management and has the appropriate license for collection of waste and license for transport within the company group. In its site, a special equipment was introduced, which is able to separate the

¹⁰ Takács 2015, 14-15.

¹¹ See about the interpretation of the definition of waste: Csák Csilla: A hulladék fogalmának értelmezése az uniós ítélkezési gyakorlat alapján, *Publicationes Universitatis Miskolcensis Series Juridica et Politica* 29. 2/2011, 423-434.

¹² The Report about the Waste Management Authorization of DHL Express Magyarország Ltd., File number: KTF: 14408/2014.

aluminium and coffee-grounds by grinding. The coffee-grounds is used for energetic purpose, the aluminium is recycled as a metal waste.

After that, the only thing, which was had to solve is the collection of used coffee capsules from customers to the store situated in Andrásy street. According to the Act CLXXXV of 2012 on the Waste, this activity would be subject to authorisation, but there is only one exemption based on the Act CLXXXV of 2012 Section 28 (5), as the follows: *„Manufacturers and distributors may collect waste from products or product groups they have produced or placed on the market, respectively, including packaging waste originating from such products, at the place where the product in question, and its packaging, was produced or placed on the market, without waste management permit.”* Thanks to this exemption, in 2014 the collection of used coffee capsules was started without a hitch in the stores of Nespresso. Fortunately, this is becoming more and more popular.

Because of the customers' willingness, the company decided in the same year, that it try to implement the collection of used coffee capsules from houses. The main reason of its plan, that only two Nespresso Boutique were and are operated in Hungary, both of them in Budapest. The collection of used coffee capsules from rural customers is narrowed by this situation, because they buy their coffee capsules chosen the other two sales channels.

In order to the implementation of plan, the Nespresso made contact with its contractual party (DHL), whether it would be willing to cooperate. The DHL welcomed the Nespresso's request. The enlargement of transport efficiency contains the reduction of the empty trucks' number, which is related to the collection of used coffee capsules. The collection process of DHL would have contained the following points and steps: (1) When the courier delivers the ordered package to the customer, they give the used coffee capsules to the courier. (2) In the end of the day, the courier transports the used coffee capsules to the central site of DHL. (3) In the next morning, the used coffee capsules are transported to the site of Inter-Metal Kft., where the recycling is taken place.

In theory, this is seems to be a very simple solution, however the practical implementation was not a quarter as simple as everybody had hoped. In the lack of any experience, the two companies referred to the Green Authority in order to require a commitment. As I mentioned in the part of the determination of waste's definition, the used coffee capsules were classified as a waste by the Inspectorate. Furthermore, the Inspectorate gave the following informations:

(1) According to the provision of the Governmental Decree no. 439/2012 (XII.29.) on the Registration and Authorisation of Waste Management Activities,¹³ the registry of DHL in the waste broker registration and the site trading license of DHL's central site are necessary.

(2) The DHL carries out the mentioned activity in the possession of subcontractor site trading license and license for transport.

(3) The Inspectorate called the DHL's attention to the provisions of compulsory indemnity insurance including environmental pollution.

¹³ Governmental Decree no. 439/2012 (XII.29.) on the Registration and Authorisation of Waste Management Activities.

(4) According to the provisions of the Governmental Decree no. 57/2013. (II.27.) on the Production and Service Activities based on the Notification of Site License and Site Establishment; and the Rules of Site Authorisation and Notification,¹⁴ the waste transportation to the site is under site license, which is issued by the competent regional government.

(5) The site license need to be submitted with the application to the Inspectorate.

(6) If the National Tax and Customs Administration classifies the planned waste management activity as an activity under metal trading license, a site license will be not necessary, instead a metal trading license will be necessary according to the Act CXL of 2013 on Metal Trading.

The high number and the complexity of licenses made the implementation of activities difficult, because of the followings: (a) The DHL cooperates 10 subcontractors. (b) The DHL has not got an own site. (c) The owners of the sites are in the opposite position related to the waste management activity. (d) So far, the transport activity of subcontractors was not required a site license. In case of the transportation of hazardous waste, a site license is necessary for it. (e) In connection with the collected waste, all participants involved in the transportation process (customer, supplier, processor) arise obligation of data service, furthermore the supplier arises obligation of discretion and registration, too.

3. The arising legal problems and the possible solutions

3.1. ModusLink Magyarország Csomagolási Kft.

In case of the ModusLink Magyarország Csomagolási Kft., the most problem was the classification of the company's activity. In 2012, according to the previous Act¹⁵ on Waste Management,¹⁶ the testing, disassembly, recharge, packaging are not classified as a waste processing and waste recovery¹⁷ activity.

¹⁴ Governmental Decree no. 57/2013. (II.27.) on the Production and Service Activities based on the Notification of Site License and Site Establishment; and the Rules of Site Authorisation and Notification.

¹⁵ See about the affair between the previous Act on Waste Management and the Constitution: Fodor László: Az Alaptörvény esete a szennyező hulladékokkal és az európai jog, *Magyar Jog* 59. 11/2012, 641-652.; furthermore see about the regulation of the Act on Waste Management: Fodor László: Hulladékszabályozás Magyarországon, a főbb kodifikációs tennivalók nemzetközi kitekintés tükrében, in: Szilágyi Sándor (edit.): *Ünnepi tanulmányok Prugberger Tamás professzor 60. születésnapjára*, Miskolc: Novotni Alapítvány, 1997, 111-128.

¹⁶ See Act XLIII of 2000 Section 17.

¹⁷ See Schedule no. 4 to Act XLIII of 2000: The following activities shall be considered as waste recovery: R1 Use as a fuel or other means to generate energy, R2 Solvent reclamation, regeneration, R3 Recycling, reclamation of organic substances which are not used as solvents (including composting and other biological transformation processes), R4 Recycling, reclamation of metals and metal compounds, R5 Recycling, reclamation of other inorganic materials, R6 Regeneration of acids or bases, R7 Recovery of components used for pollution abatement, R8

Because of the aforementioned reason, the classification of the activity caused the biggest problem for the competent administrative authorities.¹⁸

They chose the simplest solution: they denied the administrative procedure because of something. In the inspectorate whose competence is limited to Budapest, the case was transferred to the competent (according to the place of activity) Middle Tisza Inspectorate for Environmental Protection, Natural Protection and Water Management.

The inspectorate whose competence is limited to Szolnok retransferred the case to the Inspectorate because its lack of competence based on the crossborder hazardous waste involved in the activity.

The Inspectorate suggested to the company to ask the commitment of the competent Ministry.¹⁹ The competent State Secretariat for Environmental Affairs dealt with the issue in merit. According to its opinion, the testing activity declared by the company is not classified as neither waste recovery, nor waste treatment. The activity could have been classified as a waste recovery activity based on the Act XLIII. of 2000 on Waste Management, but according to the new act (Act CLXXXV of 2012 on the Waste), the import of hazardous waste is forbidden, so the authorisation of the activity is not supported by the Ministry.²⁰

By the end of August 2012, the opinion of Ministry was eased related to this issue. In the course of the consultation with the competent State Secretary, the manager of the company could outline, that the final product loses its nature of waste as a result of the activity. He developed his opinion along four arguments, which are the following: (1) the substance or object is commonly used for specific purposes; (2) a market or demand exists for such a substance or object; (3) the substance or object fulfills the technical requirements for the specific purposes and meets the existing legislation and standards applicable; (4) the use of the substance or object will not lead to overall adverse environmental or human health impacts.²¹

Recovery of components from catalysts, R9 Oil re-refining or other reuses of oil, R10 Land treatment resulting in benefit to agriculture or ecological improvement, R 11 Use of wastes obtained from any of the operations numbered R1 to R10, R12 Exchange of wastes for submission to any of the operations numbered R1 to R11, R13 Storage of wastes pending any of the operations numbered R1 to R12 (excluding temporary storage and collection, on the site where it is produced).

¹⁸ See the critical analysis of the previous Act on Waste Management: Bándi Gyula: A hulladékgazdálkodás szabályozási anomáliái, in: Litkey-Juhász Orsolya – Trombitás Gábor (edit.): *A települési hulladékgazdálkodás válsága: "A válság vesztesei - a paragrafusok fogságában" projekt: az alapvető jogok biztosának kiadványa a 2012. június 1-jén az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalában rendezett konferenciáról.* Budapest, Office of the Commissioner for Fundamental Rights, 2012, 129-142.

¹⁹ Ministry of Rural Development

²⁰ Resolution of the Ministry of Rural Development no. Kfv 354/1/2012 (01.08.2012).

²¹ Act CLXXXV of 2012 on Waste, Section 9-11.

As a result of discussions, the following viewpoint was emerged: if the export of mobile phones and equipments, which are unsuitable for further distribution is ensured by the technology (activity), the Ministry will consider giving the licenses of planned project.

The Ministry asked the company related to the submitting of the license's application to wait the year 2013, when the new act will enter into force.²²

Before the implementation of the project and the removal of legal problems, some economic problems were arised. A rival romanian-based company undertook the starting of activity within 2 months, so they won the business in their romanian site.

In connection with this case, the lesson to be drawn is the following: the Act on Waste Management and its implementing decrees on electronic wastes still not determine the punctual activities related to waste management, that's why the legal and natural persons dealing with this activity and the licensing authority may mix the definitions, positions and on the other hand it is difficult to separate, which licenses are necessary in the different situations. Let's see the existing legislation related to it.

According to the Act CLXXXV of 2012 on the Waste, the followings are qualified as waste management:²³ (a) collection of waste, (b) transport of waste, (c) disposal of waste, (d) the supervision of such operations, (e) actions taken as a dealer²⁴ or broker,²⁵ or as a broker organization,²⁶ (f) the operation of waste management facilities and equipment, (g) the after-care of waste management facilities.

According to the Chapter III of the Act, the aforementioned list is not the same with waste management activities, which are the following: (a) collection of waste, (b) activities of dealers and brokers, transport of waste, (c) recovery of waste, (d) disposal of waste, (e) import, export and transit shipment of waste.

If we get a nearer view of the provisions of Act CLXXXV of 2012 on the Waste, we can see, that the distinction, demarcation and use as a not synonymous term of the 2 definitions are not clear, however according to the list, the waste management activity determines less activities, so this could be a problem during the legal interpretation. As an example, the Act CLXXXV of 2012 Section 6 (1)-(3) determine the methods of doing waste management activities,²⁷ furthermore the Section 6 (4)

²² See: The Summary of the Ministry of Rural Development about the Negotiation with ModusLink Magyarország Csomagolási Kft. (04.09.2012).

²³ Act CLXXXV of 2012 Section 2 (1).

²⁴ „Dealer shall mean any economic operator who buys waste in its own name and on its own behalf, or in the name and on behalf of others, and subsequently sells such waste, including such dealers who do not take physical possession of the waste.”

²⁵ „Broker shall mean any economic operator – excluding private entrepreneurs and sole proprietorships – arranging the recovery or disposal of waste on behalf of others, including such brokers who do not take physical possession of the waste.”

²⁶ „Broker organization shall mean a broker operating in the form of a nonprofit business association - not including the organization established for brokering deals for the recovery of waste products subject to product charges provided for in the Act on Environmental Protection Product Charges, and for coordinating the collection of waste destined for recovery - arranging the recovery or disposal of waste upon registration.”

²⁷ „Waste management shall be carried out without endangering human health, without harming the environment and, in particular, without risk to any environmental media, without causing a nuisance through noise or odors

defines, that the use and distribution of technologies, equipment, means and materials used for waste management may be legally bound to authorization, assessment of suitability for use, reference or qualification.

Waste management activities may be carried out upon obtaining a waste management permit issued by the environmental protection authority, or upon registration.²⁸

Waste treatment: This is operated as a concept, which contains the collection, the transportation, the pre-processing, the storage, the recovery and the disposal of waste, too. Unless otherwise provided for by law, government decree or ministerial decree, waste treatment activity may be carried out with a permit of environmental protection authority. The manager of waste shall keep records laid down in other regulation and supply data orderly for the authority.

Collection of waste: In order to the waste is sufficient for further treatment, the separate collection of waste is necessary, which might be happened in onsite of waste facility or outside of waste facility. In onsite of waste facility, the producer or holder of waste shall do the collection of waste without an environmental license. In case of the collection in outside of waste facility, the manager of waste collects the waste from the producer or holder of waste in order to transport it to the collection facility. „A waste operator, in possession of a permit issued by the authority, may establish and operate a gathering place as an independent site or as an in-plant gathering place where waste is stored until transportation prior to recovery or disposal, or it is eventually pre-processed, or processed for further treatment and recovery.”²⁹ Other regulation might order the obligation of keeping records and data disclosure in this cases, too.

Waste transportation: Waste transportation shall be carried out without risk to the environmental protection, otherwise the transporter shall provide for the removal of waste and the restoration of site to its the original condition. „Economic organisations may carry out waste transportation activities permanently and commercially only under conditions specified in the separate legal rule, and only with a permit issued by the environmental authority.”³⁰

Waste recovery: The recovery operations are contained by the Schedule no. 3 to Act CLXXXV of 2012, which are the following:³¹ (a) Recycling: re-use of the waste material in the production and service, (b) Regeneration: The detachment and transformation of some recyclable waste component, (c) Energy recovery: recovering energy from waste. This waste recovery activity is carried out only by conditions determined in different regulations and license of environmental authority.

(in excess of the limits), and without adversely affecting the countryside or natural or cultural places of special interest.”

²⁸ Csák Csilla: A hulladékgazdálkodási költségek viselésének fedezeti rendszere, *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 16/2014, 62-75.

²⁹ Gellérthegyi István: *Az engedély szerepe a környezetvédelemben*, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009, 109.

³⁰ Gellérthegyi 2009, 109.

³¹ Gellérthegyi 2009, 110.

Disposal of waste: An installation for disposal of waste may be established only by conditions determined in different regulations and license of environmental authority. The Schedule no. 2 to Act CLXXXV of 2012 exhaustively lists the waste disposal activities, for example deposit into landfill, thermic disposal of waste, different chemical, biological or material procedures.³²

3.2. Nespresso Hungary Kft.

The aforementioned system of concepts shows, that in the Nespresso case, it is also difficult to distinguish the issue, how to carry out the activities in accordance with the regulations, when the coordinated chain of transporters would be necessary, but the total quantity of used material is less than 1 tonne per year. The processing fees of site licences related to the collection of waste and the administration of data disclosure's obligation cost more, than the total fee of retransportation. For the purpose of the administration costs' reduction, the following solutions were come into view:

(1) The DHL sales its products in its central sites from Nespresso coffee machines. That's why, the DHL is classified as a point-of-sale, where the recycle of products is possible without site license. This solution is legally relevant, however if the green authority begins to examine the proportion of sold and recycled products, it will be realised immediately, that the sale was created because of the authorisation evasion. So the rate of waste management penalty would be higher, than the saving because of the authorisation.

(2) The second solution would be the involving of metal traders had a site license and situated near to the DHL and the resale to the waste processor (Inter-Metal Kft.) with the help of the metal traders. It is legally achievable, however the metal trader involved in the business by a contract does not carry out substantive economic activity, but they would charge high costs for invoicing.

(3) The third solution would be the direct delivery to the site of Inter-Metal Kft. by the suppliers. Of course this is only possible in the Budapest area. Those suppliers who have this route may also be stressful, the DHL provides a larger transport vehicle and after the transfer, the DHL will transport the metallic waste to the site of Inter-Metal Kft.

(4) Although the sites will not be affected by the aforementioned solution, the problem is with this solution, that the punctual transport and the place of transfer are not untraceable. The DHL may not be able to solve the transfer on public area with an appropriate consignment letter.

³² See about the relation between these definitions and the definition of waste: Bándi Gyula: A hulladék fogalma egy aktuális jogesetben, *Európai Jog: Az Európai Jogakadémia folyóirata* 2. 3/2002, 38-40.

The Hungarian waste management law based on the transportation of basically huge quantity and unselected wastes can not give a correct solution to the problems of Nespresso. The quantity is the mortgage of solution. Companies, which practise small quantity and high cost transportations should be removed from within the scope of the Act, and in order to promote recycling, the complete authorisation chain should be obligated in case of only the processing company. The obligation of data service should lie with only the Nespresso as a customer, which is interested in the re-use of the product. The inspection and monitoring of the further participant should be contained in the customer's responsibilities, and the company should be liable for these activities according to the rules of diligence based on civil law.³³

³³ See about the simplification of authorisation system: Fodor László: A német engedélyezési rendszer egyszerűsítése a környezetvédelmi követelmények tükrében, *Magyar Jog*, 9/2005, 557-566.

OLAJOS István*
A fém tartalmú hulladékok újra-használatának jogi problémái¹

1. A probléma felvetése

Napjaink környezetjogában egyre inkább előtérbe kerül az a probléma, hogy a gazdálkodási tevékenységüket megfelelően folytató vállalatok további gazdasági és piaci előnyöket szeretnének azáltal szerezni, hogy termékeik hulladékát visszagyűjtik, és megfelelően feldolgozva, legnagyobb részüket újrahasznosítva lecsökkentik a keletkező hulladék, és az késztermék gyártásába bevont alapanyag mennyiségét. Az ez irányú elhatározásukat azonban nagymértékben megnehezíti a magyar hulladékgazdálkodás engedélyezési gyakorlata, ahol a hulladék felhasználásának minden láncolatát engedélyek tucatjainak beszerzéséhez köti, és a tevékenység végzésének több láncszeméhez előzetes engedélyek beszerzését írja elő.² Ez a közigazgatási gyakorlat, mely sajátos határidőivel, szempontjaival sok esetben hátrányba hozza a hazai vállalkozásokat. További problémát jelent az is, hogy az új, középszintű közigazgatás létrehozatalával, és a zöldhatóságok beemelésével e rendszerbe az addigi nagyobb illetékességekkel rendelkező igazgatóságokat megyei szinten csatolta be kormányhivatalok szervezetébe. 20 új főosztály jött így létre, amely meglehetősen bürokratikusá teszi az országos szinten működő, Magyarországon bejegyzett vállalkozások tevékenységét. A cikk további részében ezeket a megállapításokat két cég, a ModusLink Magyarország Csomagolási Kft. 2012-es és a Nespresso Hungary Kft. 2015-ös példáján keresztül szeretném érzékeltetni.

2. A két vállalat hulladékgazdálkodással összefüggő tevékenységének bemutatása

2.1. ModusLink Magyarország Csomagolási Kft.

A ModusLink Magyarország Csomagolási Kft. által kezdeményezett projekt Európai Unió országokból érkező használt mobiltelefonok felhasználásával járt volna.³

* Egyetemi docens, Miskolci Egyetem, Munkajogi és Agrárjogi Intézet Tanszék.

¹ A kutatómunka a Miskolci Egyetem stratégiai kutatási területén működő Alkalmazott Anyagtudomány és Nanotechnológia Kiválósági Központ keretében, a TÁMOP-4.2.2.D-15/1/KONV-2015-0017 projekt részeként – az Új Széchenyi Terv keretében – az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

² Lásd: Csák Csilla: A "szennyező fizet" elv értelmezése és alkalmazása a hulladékgazdálkodásban, *Miskolci Jogi Szemle*, 1/2014, 16-32.

³ Az eset leírását lásd: Horváth Csaba: A hulladékgazdálkodási törvényváltozásainak hatása egy Magyarországon jelenlévő multinacionális vállalat bővülési lehetőségeire. TDK dolgozat, Miskolci Egyetem, Környezetjogi Szekció, 2013. november 30.

A beérkező készülékeket a ModusLink Magyarország Csomagolási Kft. tesztelte és válogatta volna Magyarországon, majd a további használatra alkalmasakat külföldön értékesítette volna a ModusLink Magyarország Csomagolási Kft. megbízója. Az alkalmatlan készülékeket visszaszállították volna a feladó országba. Maga a tesztelési folyamat kimerült volna abban, hogy a használt telefonokat úgynevezett tesztelő berendezéseken működőképességüket vizsgálták volna, valamint a telefonokon lévő információkat törölték volna.

Hogy a kibocsátott káros anyag szintet megértsük, szükség van a tesztelési munkafolyamat menetének ismertetésére, ami a következőkből állt. (1) Szemrevételes vizsgálat, hogy a telefonoknak nincsenek-e esztétikai hibái. (2) Az akkumulátorok eltávolítása a készülékekből (tesztelés, formattálás, újratöltés, selejtezés céljából). (3) Memória-, SIM- kártyák eltávolítása (formázása, tesztelése, válogatása). (4) Kijelző, hangszóró, joystick, billentyűzet tesztelése. (5) Működésképtelen és működőképes telefonok külön válogatása.

A tesztelések folyamán 98%-ban újrahasználatos készülékek és 2%-ban hulladék keletkezik. A ModusLink Magyarország Csomagolási Kft. a hulladékká vált telefonokat, SIM- és memóriakártyákat visszaszállította volna a feladó cégekhez, vagy a hazai e-hulladék kezelőknek adta volna át végleges megsemmisítésre.⁴

Opcióként a projekt elején felmerült, hogy a használhatatlan telefonok az országban maradnak helyi hasznosításra, az akkumulátorokkal együtt, ez a helyi ártalmatlanítási/megsemmisítési lehetőségek függvénye. A megkérdezett hazai e-hulladékkezelők egybehangzó válasza szerint a leselejtezett elektronikai hulladékokat előkezelés után Németországba szállítanák ki végleges ártalmatlanításra, mivel Magyarország területén nem áll rendelkezésre a megfelelő technológia (rézkozó).⁵

A munkafolyamat leírásából látható, hogy Magyarország területén nem került volna sor a veszélyes hulladék lerakásra.⁶

Az esettel kapcsolatban az egyik legfontosabb probléma azzal kapcsolatban merült fel, hogy a még működőképes mobiltelefonok árukód szerinti besorolása nem egyezes az Európai Unió országain belül.

A legtöbb országban az ilyen telefonok bár csökkent értékű, de árunak minősülnek, és ha a tulajdonosuk megunta őket, másodkézből csökkentett áron, de értékesítheti ezeket a piacon. Ebben az országcsoportban (Franciaország, Spanyolország, Közép-kelet Európa országai) a használt mobiltelefon nem hulladék. Ezeket teljesen szabadon, mobiltelefon név alatt be lehet hozni az országba, tesztelhetők, felújíthatók.

⁴ A szállításra vonatkozó szabályok értelmezésétől lásd: Csák Csilla „Aufsicht frei” – oder der Umfang der Verpflichtung zur Leistung der Information bei den grenzüberschreitenden Verbringungen von Abfällen, A „felügyelt szabadság” – avagy az információs szolgáltatási kötelezettség terjedelme a határon átnyúló hulladékszállítások esetén, *Agrár- és Környezetjog* 17/2014, 5-38.

⁵ VM31982/2012 számú beadvány Vidékfejlesztési Minisztérium Környezetügyért felelős Államtitkárságára 2012.07.05. (a továbbiakban: Beadvány)

⁶ Lásd Beadvány

Míg a másik országcsoportban (Olaszország, Németország), aki felhagy a mobiltelefonja használatával, szelektív hulladékgyűjtőbe kell elhelyeznie. Itt a használt mobiltelefon hulladék, ami az akkumulátor sav és reaktív fémtartalma miatt veszélyes hulladéknak minősül.⁷ Mivel azonban a megbízó cég nem akart kizárólag a nem hulladéknak minősülő országcsoportból importálni, így a gyártás előtt olyan engedélykérelmeket kellett beadni, hogy a gyártási tevékenység folyamatos legyen.

2.2. Nespresso Hungary Kft.

A Nespresso, a Nestlé leányvállalata, mely speciális kávéfőzők, és a kávéfőzőkben felhasználható kávékapszulák előállításával, és értékesítésével foglalkozik. A kávékapszulák egy műanyag tartódobozt, egy alumínium fedőfóliát, és a cég által megfelelőre pörkölt kávé tartalmazza. A felhasználás után maga a kávégép juttatja vissza a tartódobozba a zaccot, és fedi le alumínium fóliával.

A cég speciális környezetvédelmi menedzsment programmal rendelkezik: A Nespresso fenntarthatósági programja több mint 20 évvel kezdődött. Svájcban már 1991-ben kialakítottak 34 használt kapszula gyűjtőpontot, ahova a vásárlók visszavihették a használt kapszuláikat újrahasznosítás céljából. 1993-ra Németországban a vásárlók a 'Grüner Punkt' (Zöld Pont) rendszerén keresztül is átadhatták a kapszulákat ugyanilyen célokból. 2003-ban a Nespresso létrehozta az AAA Fenntartható Minőség programját (Minőség, Fenntarthatóság, Termelékenység), melynek célja a legjobb minőségű kávé termesztése és értékesítése a fenntarthatósági szempontokat szem előtt tartva.⁸ Ez a törekvés 2009-ben teljesedett ki a vállalat Ecolaboration programjában, melyben három kötelezettségvállalást fogalmazott meg 2013-ra, a környezeti célokat is figyelembe véve: (1) a felhasznált kávé 80%-a a Nespresso AAA Fenntartható Minőség Programjában részt vevő és Rainforest Alliance által tanúsított termelőktől származzon, (2) olyan rendszer kiépítése, amely 75%-ra emeli, vagyis megháromszorozza a kapszulák újrahasznosításának kapacitását, (3) egy csésze Nespresso elkészítése ökológiai lábnyomának 20%-os csökkentése.

2013-ra a Nespresso-nak sikerült mindhárom célkitűzését elérnie, illetve egyes esetben túlteljesítenie, így 2020-ra még szigorúbb elvárásokat állított maga elé: mindegyik pontban megcélozta a 100%-os teljesítést.

A Nespresso mindezek mellett csatlakozott a Természetvédelmi Világszövetség (IUCN) 2012-ben létrehozott kezdeményezéséhez, az Aluminium Stewardship Initiative-hez (ASI), melynek legfőbb célja, hogy az alumíniumiparral kapcsolatban lévő vállalatok létrehozzanak egy olyan átfogó szabályozást, mellyel fejleszteni tudják a környezeti, társadalmi és kormányzati együttműködést a teljes értékláncban, kiemelve az üvegházhatás csökkentését.

⁷ Az elektronikai hulladékok kereskedelmének előző irányelvének értelmezéséről lásd: Fodor László:

Az elektromos és elektronikai termékek hulladékainak európai szabályozási koncepciója és a magyar jog, *Európa Fórum*, 2/2002, 89-110.

Emiatt a Nespresso a gyártás során kizárólag olyan alapanyagot használ fel, mely az ASI elvárásainak megfelelő.⁹

E program része a keletkezett hulladék visszagyűjtése, és újrahasznosítása, mely különböző módszerekkel valósult meg Európában:

A Nespresso célja a használt kapszula visszagyűjtéssel kapcsolatban, hogy lehetőséget teremtsen minden országban a megvalósítására, ahol üzletmenetet folytat. 2014 év végére 31 országban sikerült ezt megoldani több mint 14.000 kijelölt gyűjtőhellyel. Azonban néhány országban a használt alumínium kapszula nem minősül csomagolásnak – ahogy hazánkban sem –, ami azt jelenti, hogy a kapszulákat nem lehet gyűjteni és újrahasznosítani az erre a célra kijelölt szelektív hulladékgyűjtő pontokon.

Az újrahasznosítási folyamat komplexitása, társadalmi együttműködés mértéke és a jogi szabályozás változatossága jelentősen megnehezíti egy szabványosított újrahasznosítási rendszer kiépítését a vállalat számára.

Jelenleg a Nespresso általános vállalati stratégiája a használt kapszulák visszagyűjtésére négy lehetőséget ajánl fel a piacok számára, tekintettel a jogszabályi körülményekre: (1) Visszagűjtés a Nespresso Boutique-okban, (2) Visszagűjtés megvalósítása a közszolgáltatók segítségével, illetve települési hulladékgyűjtő központokban, (3) Háztól történő visszagyűjtés, mely szoros együttműködést igényel a szerződött partnerekkel, (4) Gyűjtőpontok kialakítása a kiskereskedelmi partnerek üzleteiben, illetve a csomagátvételi pontokon.

Európai jóléti államaiban, ahol magas az életszínvonal, már számos élenjáró példával lehet találkozni:

(1) Svájcban jelenleg több mint 3.800 gyűjtőpont található az ország teljes területén. Az egyedi kormányzati struktúra miatt itt a saját kialakítású rendszer kiépítése volt az egyetlen járható út. A használt kapszulák gyűjtése az üzletekben, helyi és mobilis gyűjtőpontokon és háztól való visszagyűjtéssel történik. Itt már sikerült elérni a 99%-os újrahasznosítási kapacitást.

(2) Németországban, Svédországban és Finnországban a nemzeti Grüner Punkt/Green Dot program keretén belül van lehetőség a fogyasztók számára a szelektív hulladékgyűjtő pontokon történő használt kapszula leadásnak, illetve a fémhulladék-gyűjtő konténerekben történő elhelyezésnek. Mivel ezekben az országokban nagy figyelmet fordítanak a környezettudatos életmódra, viszont fontos számukra az egyszerűség és kényelem is, ezért a Nespresso úgy döntött, hogy csatlakozik az országos újrahasznosítási programhoz, melynek elsődleges célja az újrahasznosítás ösztönzése, így szívesen üdvözölték a Nespresso-t az országos programjukban.

⁹ Lásd: Takács Réka: A termékdíj és hulladékgazdálkodási törvény gyakorlati alkalmazásának problémái egy vállalat szemszögéből-szakedolgozat, Miskolci Egyetem, Agrár-és Munkajogi Tanszék, 2015, 12-13.

(3) Franciaországban nemcsak a Nespresso saját üzleteiben, hanem a csomagátvételi pontokon is lehetőség van leadni a használt kapszulákat, illetve a háztól történő visszagyűjtést is sikerült megoldani Párizsban és Marseille-ben. Hasonló megoldással találkozhatunk a Benelux államokban is.¹⁰

A magyarországi visszagyűjtési program kezdetén fontos kérdésként merült fel a használt kávékapszulák minősítése. Lényeges dolognak minősült az elhatárolás kérdése: tehát csak a használt kávézacc a hulladék, vagy a műanyag tárolódoboz, az alumínium tető és a zacc által alkotott dologösszesség.¹¹

E tekintetben az Országos Környezetvédelmi Főfelügyelőség a következőképpen foglalt állást: a használt kávékapszulák egy speciális darálási eljárás útján kerülnek megsemmisítésre, melyben elkülönítésre kerül az alumínium a kávézactól, és az ebből kinyert kávézacc legfőképp energetikai célra kerül felhasználásra, míg az alumínium újrahasonosításra kerül. A Felügyelőség ügyintézőinek tájékoztatása szerint ezek a kapszulák a jelzett tevékenység esetében a hatályos jogszabályok szerint hulladéknak minősülnek, így az újrahasonosítást szabályai ebben az esetben nem alkalmazhatók.¹²

Az alumínium kapszula így a 15 01 04 EWC kód alá tartozik, amely a fém csomagolási hulladék azonosítója. E több összetevőből álló dologösszesség tehát a leginkább meghatározó alumínium összetétele alapján került besorolásra.

A kapszula minősítése után került kidolgozásra a visszagyűjtési rendszer első verziója. A visszagyűjtés az értékesítés csatornához kapcsolódott. Az értékesítés három csatornán keresztül folyik a vállalatnál: a Nespresso üzleteiben, a vevőszolgálaton keresztül és az internetes honlapon. Az utóbbi két értékesítés típus vagy házhoz szállítással vagy pedig átvételi pontra történő kézbesítéssel történik. Jelenleg a Nespresso szerződött partnere a DHL Express Magyarország Kft. (továbbiakban DHL) és a Sprinter Futárszolgálat Kft. a Pick Pack Pont hálózatokon keresztül.

A vállalati elvárásoknak megfelelően első lépésben a Nespresso üzleteiben kellett kialakítani a lehetőségét a használt kávékapszulák visszagyűjtésének. Ehhez először is szükséges volt egy újabb partnert felkutatni és kiválasztani, aki rendelkezik a megfelelő kvalitásokkal a hulladékgyűjtés, szállítás és hasznosítás területén.

Ezeknek a kritériumoknak tudott megfelelni az Inter-Metal Recycling Kft., mivel fémhulladék nagykereskedelemmel és elektronikai hulladékkezeléssel foglalkozik, illetve a cégcsoporton belül rendelkeznek a megfelelő hulladékgyűjtési és szállítási engedélyekkel is. A telephelyükön került beüzemelésre egy speciális berendezés, mely képes az alumínium alapanyagú kávékapszulákat darálás útján szétválasztani a kávézactól, mely utóbbit energetikai célra hasznosítják, míg az alumínium szintén hasznosításra kerül, mint fémhulladék.

¹⁰ Takács 2015, 14-15.

¹¹ A hulladék jogi fogalmának értelmezésére lásd: Csák Csilla: A hulladék fogalmának értelmezése az uniós ítélkezési gyakorlat alapján, *Publicationes Universitatis Miskolciensis Series Juridica et Politica* 29 2/2011, 423-434.

¹² A DHL Express Magyarország Kft. hulladékgazdálkodási engedélye jegyzőkönyv, Ügyiratszám: KTF: 14408/2014.

Ezután mindössze a fogyasztóktól történő visszagyűjtést kellett megoldani az Andrássy úti üzletben. A hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény (továbbiakban Htv.) alapján alapvetően ez a tevékenység is engedélyköteles lenne, azonban egyetlen kivételt megfogalmaz a törvény 28. § (5) bekezdése, mégpedig: „*a gyártó az általa előállított, a forgalmazó az általa forgalmazott termékcsoportba tartozó termékből, továbbá annak csomagolásából származó hulladékokat a termék, illetve csomagolásának előállítása, forgalmazása helyén átveheti, és annak gyűjtését hulladékgazdálkodási engedély nélkül végezheti.*” Ennek a kivételnek köszönhetően 2014-ben zökkenőmentesen elindulhatott a használt kapszulák visszagyűjtése a fogyasztóktól a Nespresso üzleteiben, mely egyre nagyobb népszerűségnek örvend.

A fogyasztók újrahajnosítási hajlandóságát látva a vállalat még ugyanebben az évben úgy határozott, hogy megkísérli megvalósítani a háztól történő visszagyűjtést is. Ennek legfőbb oka az volt, hogy az országban mindössze két Nespresso Boutique üzemelt – ahogy jelenleg is – és elhelyezkedését tekintve mindkettő Budapesten, így jelentősen besűkítve a lehetőségét a vidéki fogyasztóktól történő visszagyűjtésnek, mivel ők jellemzően a másik két értékesítési csatornát választva szerzik be a kávékapszuláikat.

A terv végrehajtása érdekében a Nespresso megkereste a szerződött partnerét (DHL-t), hogy hajlandó lenne-e együttműködni. A DHL szívesen fogadta a megkeresést. A szállítási hatékonyság növelésébe beletartozik az üresjáratok csökkentése is, ami kapcsolódik a használt kávékapszula visszagyűjtéshez. A DHL –nél a visszagyűjtés folyamata a következő lett volna: (1) Amikor a futár kiszállítja a vásárlónak a megrendelt csomagját, akkor a használt kapszulák átadásra kerülnek a futárnak. (2) A futár a nap végén visszaszállítja a DHL központi telephelyére. (3) Másnap reggel a DHL központi telephelyéről történik a továbbszállítása az Inter-Metal Kft. telephelyére, ahol megtörténik az újrahajnosítás.

Elméletben ez nagyon egyszerű megoldásnak tűnik, azonban a gyakorlati megvalósítás korántsem bizonyult annak. Tapasztalat hiányában a két vállalat így a Zöldhatósághoz fordult állásfoglalást kérni. Ahogyan azt már a hulladék fogalmi elhatárolásakor említettem, a kávékapszulát a Felügyelőség hulladéknak minősítette. Továbbá az alábbi tájékoztatást adta:

(1) A DHL részéről hulladékközvetítői nyilvántartásba vétel szükséges, illetve a központi telephelyre vonatkozóan telephelyi kereskedelmi engedély szükséges a 439/2012. (XII.29.) Korm. rendelet¹³ szabályai szerint.

(2) A DHL alvállalkozói telephely kereskedelmi engedély és szállítási engedély birtokában végezhetik a tárgyalt tevékenységet.

(3) A Zöldhatóság a környezetszennyezésre is kiterjedő kötelező felelősségbiztosításra vonatkozó szabályokra is felhívta a DHL figyelmét.

(4) A hulladék beszállítás a telephelyre telepengedély-köteles, az 57/2013. (II.27.) Korm. rendelet¹⁴ szabályai szerint, melyet a területileg illetékes önkormányzat ad ki.

¹³ A hulladékgazdálkodási tevékenységek nyilvántartásba vételéről, valamint hatósági engedélyezéséről.

(5) A telepengedélyt a kérelemmel együtt kell benyújtani a Felügyelőrségen.

(6) Amennyiben a Nemzeti Adó és Vámhivatal fémkereskedelmi engedély köteles tevékenységnek minősíti a tervezett hulladékgazdálkodási tevékenységet, akkor nincs szükség telepengedélyre, helyette fémkereskedelmi engedélyt kell kérni a fémkereskedelemtől szóló 2013. CXL. törvény alapján.

Az engedélyek nagy száma, és összetettsége megnehezítette a tevékenység megkezdését, mivel: (1) A DHL közel 10 alvállalkozóval oldja meg feladatát. (2) A DHL saját tulajdonú telephellyel nem rendelkezik. (3) A telephelyek tulajdonosai ellenérdekeltek a hulladékgazdálkodási tevékenység folytatásában. (4) Az alvállalkozók eddigi szállítási tevékenységéhez nem volt szükség telepengedélyre, ami nem veszélyes hulladék szállítása kapcsán előírás. (5) A szállítási folyamatban részt vevő valamennyi résztvevőnek (fogyasztó, megrendelő szállítók, és feldolgozó) adatszolgáltatási a szállítóknak pedig mérlegelési és nyilvántartási kötelezettsége is keletkezik az általa begyűjtött hulladékok vonatkozásában.

3. A felmerülő jogi problémák és a lehetséges megoldások

3.1. ModusLink Magyarország Csomagolási Kft.

A ModusLink Magyarország Csomagolási Kft. esetében a legfontosabb problémát a cég tevékenységének minősítése jelentette. 2012-ben, az előző hulladékgazdálkodási törvény¹⁵ alapján¹⁶ a tesztelés, szétszerelés, újratöltés és csomagolás nem minősül sem hulladékfeldolgozási, sem pedig hulladékhasznosítási¹⁷ műveletnek.

¹⁴ A telepengedély, illetve a telep létesítésének bejelentése alapján gyakorolható egyes termelő és egyes szolgáltató tevékenységekről, valamint a telepengedélyezés rendjéről és a bejelentés szabályairól.

¹⁵ Az előző hulladékgazdálkodási törvény és az alkotmány viszonyáról lásd: Fodor László: Az Alaptörvény esete a szennyező hulladékokkal és az európai jog, *Magyar Jog* 59 11/2012, 641-652.; valamint a hulladékgazdálkodási törvény szabályozási köréről lásd: Fodor László: Hulladékszabályozás Magyarországon, a főbb kodifikációs tennivalók nemzetközi kitekintés tükrében, in: Szilágyi Sándor (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Prugberger Tamás professzor 60. születésnapjára*. 487. p., Miskolc, Novotni Alapítvány, 1997, 111-128.

¹⁶ Lásd: 2000. évi XLIII. törvény 17. §

¹⁷ lásd: 2000. évi XLIII. törvény 4. számú mellékletében a hulladékhasznosításnak a következő tevékenységek minősülnek: R1 Fűtőanyagként történő felhasználás vagy más módon energia előállítás, R2 Oldószerek visszanyerése, regenerálása, R3 Oldószerként nem használatos szerves anyagok visszanyerése, regenerálása (beleértve komposztálást és más biológiai átalakítási műveleteket is), R4 Fémek és fémvegyületek visszanyerése, újrafeldolgozása, R5 Egyéb szervesanyagok visszanyerése, újrafeldolgozása, R6 Savak vagy lúgok regenerálása, R7 Szennyezés csökkentésre használt anyagok összetevőinek visszanyerése, R8 Katalizátorok összetevőinek visszanyerése, R9 Olajok újrafinomítása vagy más célra történő újra használata, R10 Talajban történő hasznosítás, amely mezőgazdasági vagy ökológiai szempontból előnyös, R11 Az R1–R10 műveletek valamelyikéből származó hulladék hasznosítása, R12 Átalakítás az R1–R11 műveletek valamelyikének elvégzése érdekében, R13 Tárolás az R1–R12 műveletek

Ezért maga a tevékenység besorolása jelentette a legnagyobb problémát a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező közigazgatási szervek számára.¹⁸

A legegyszerűbb megoldást választották tehát: valamilyen szempontból megtagadták a közigazgatási eljárás megindítását. A budapesti székhelyű főfelügyelősen a tevékenység helye szerinti illetékesség szerinti Közép-Tisza menti Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Igazgatóságra tették át az ügyet. A szolnoki illetékességű felügyelőség a tevékenységben érintett, határon átjövő veszélyes hulladékok miatt hatáskörének hiányát megállapítva a Főfelügyelőségre tette vissza az ügyet.

A főfelügyelőség javasolta a cégnek, kérje ki az illetékes minisztérium¹⁹ állásfoglalását. Az illetékes környezetvédelmi államtitkárság főosztálya érdemben foglalkozott a kérdéssel. Megítélésük szerint a cég által bejelentetett tesztelési tevékenység nem minősül sem hulladékhasznosításnak, sem pedig hulladékkezelésnek. A 2000. évi XLIII. törvény alapján lehetne lehetőség rá, hogy a tevékenység hulladékhasznosításnak minősüljön, de az új már beterjesztett törvény alapján már hasznosítási célból sem lehet behozni az ország területére veszélyes hulladékot, tehát a tevékenység engedélyezését a minisztérium nem támogatja.²⁰

2012 augusztusának végére a minisztérium álláspontja enyhült e kérdésben. Az illetékes államtitkárral való egyeztetés során a cég üzletvezetője a keletkező végtermékkel kapcsolatban kifejtette, hogy a tevékenység hatására létrejött végtermék elveszti hulladék jellegét. Álláspontját négy érv mentén alakította ki: (1) az anyagot vagy tárgyat meghatározott célra rendeltetésszerűen, általános jelleggel használják; (2) rendelkezik piaccal vagy van rá kereslet; (3) megfelel a rendeltetésére vonatkozó műszaki követelményeknek és a rá vonatkozó jogszabályi előírásoknak, szabványoknak; (4) használata összességében nem eredményez a környezetre vagy az emberi egészségre káros hatást.²¹

Az egyeztetések eredményeképp az az álláspont alakult ki, ha a technológia során biztosított a további forgalmazásra nem alkalmas telefonok és alkatrészek kivitele az országból, a minisztérium megfontolja a tervezett projekt engedélyeinek megadását. Az engedélykérelem beadásával azonban azt kérte, hogy a cég várja meg az új törvény 2013-as hatályba lépését.²²

valamelyikének elvégzése érdekében (a képződés helyén történő átmeneti tárolás és gyűjtés kivételével).

¹⁸ Az előző hulladékgazdálkodási törvény kritikai elemzését lásd: Bándi Gyula: A hulladékgazdálkodás szabályozási anomáliái, in: Litkey-Juhász Orsolya – Trombitás Gábor (szerk.): *A települési hulladékgazdálkodás válsága: "A válság vesztesei - a paragrafusok fogságában" projekt: az alapvető jogok biztosának kiadványa a 2012. június 1-jén az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalában rendezett konferenciáról*, Budapest, 2012.06.01., Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, 2012, 129-142.

¹⁹ 2012-ben Vidékfejlesztési Minisztérium.

²⁰ Vidékfejlesztési Minisztérium Kfv 354/1/2012-es számú állásfoglalása 2012.08.01.

²¹ 2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékgazdálkodásról 9-11. §

²² Lásd: A Vidékfejlesztési Minisztérium összefoglalója a ModusLink Magyarország Csomagolási Kft-vel történő tárgyalásokról (2012.09.04.).

A projekt megvalósítása előtt, mielőtt a jogi akadályok elhárultak volna, gazdasági akadályok merültek fel. Egy konkurens, romániai honosságú cég 2 hónapon belül vállalta a tevékenység beindítását, ezért az ottani telephelyükön, ők nyerték el az üzletet.

A levonható tanulság az ügyből: a magyar hulladékgazdálkodási törvény, az elektronikai hulladékokról szóló végrehajtási rendeletei a mai napig nem definiálják pontosan a hulladékgazdálkodással összefüggő tevékenységeket, ezért mind a tevékenység folytatói, mind pedig az engedélyező hatóság keverheti a fogalmakat, a pozíciókat, és nehezen különíthető el, mikor és mire kell engedélyt kérni. Lássuk az ezzel kapcsolatos hatályos szabályozást:

A Htv. alapján hulladékgazdálkodásnak minősül:²³ (a) hulladék gyűjtése, (b) hulladék szállítása, (c) hulladék kezelése, (d) az ilyen műveletek felügyelete, (e) a kereskedőként,²⁴ közvetítőként²⁵ vagy közvetítő szervezetként²⁶ végzett tevékenység, (f) a hulladékgazdálkodási létesítmények és berendezések üzemeltetése, (g) valamint a hulladékkezelő létesítmények utógondozása.

A Htv. III. fejezete alapján azonban ez a felsorolás nem egyezik meg a hulladékgazdálkodási tevékenységekkel, melyek a következők: (a) hulladék gyűjtése, (b) hulladék kereskedelme, közvetítése, szállítása, (c) hulladék hasznosítása, (d) hulladék ártalmatlanítása, (e) hulladék behozatala, kivitele, átszállítása.

Amennyiben közelebbről is megvizsgáljuk a Htv. rendelkezéseit, akkor felfedezhető, hogy a két fogalom megkülönböztetése, elhatárolása, nem szinonim fogalomként történő alkalmazása nem egyértelmű, pedig a felsorolásból kitűnik, hogy a hulladékgazdálkodási tevékenység szűkebb tevékenységi kört jelent, mely a jogszabályi értelmezés során problémát jelenthet. Erre szolgál példaként a Htv. 6. § (1)-(4) bekezdései, ugyanis a jogszabály az (1)-(3) bekezdésben a hulladékgazdálkodási tevékenység végzésének módját fejt ki,²⁷ míg a (4) bekezdés azt taglalja, hogy a hulladékgazdálkodáshoz használt technológia, berendezés, eszköz vagy anyag alkalmazását, illetve forgalmazását jogszabály engedélyhez vagy alkalmassági vizsgálathoz, referenciához, valamint minősítéshez kötheti.

²³ Htv. 2. § (1) bekezdés.

²⁴ „Olyan gazdálkodó szervezet, amely a hulladékot saját vagy más nevében megvásárolja, és azt követően eladja, ideértve azt az esetet is, amikor a kereskedő nem lesz a hulladék tényleges birtokosa.”

²⁵ „Olyan gazdálkodó szervezet - az egyéni vállalkozót, valamint az egyéni céget ide nem értve -, amely más nevében szervezi a hulladék hasznosítását vagy ártalmatlanítását, ideértve azt az esetet is, amikor a közvetítő nem lesz a hulladék tényleges birtokosa.”

²⁶ „Olyan nonprofit gazdasági társaságként működő közvetítő - a környezetvédelmi termékdíjról szóló törvény szerinti, a termék díjköteles termékekből keletkező hulladékok gyűjtését és hasznosítását közvetítő, valamint az egyes gyűjtési és hasznosítási célok elérését szolgáló szervezetet kivéve -, amely a hulladék hasznosítását vagy ártalmatlanítását nyilvántartásba vétel alapján szervezi.”

²⁷ „Hulladékgazdálkodási tevékenységet az emberi egészség veszélyeztetése és a környezet károsítása nélkül úgy kell végezni, hogy az ne jelentsen kockázatot a környezeti elemekre, ne okozzon lakosságot zavaró (határértéket meghaladó) zajt vagy bűzt, és ne befolyásolja hátrányosan a tájat, valamint a védett természeti és kulturális értékeket.”

Hulladékgazdálkodási tevékenység pedig a környezetvédelmi hatóság által kiadott hulladékgazdálkodási engedély birtokában vagy nyilvántartásba vétel alapján végezhető.²⁸

Hulladékkezelés: Gyűjtőfogalomként funkcionál, mely magában foglalja a hulladék gyűjtését, szállítását, előkezelését, tárolását, hasznosítását és ártalmatlanítását is. Amennyiben törvény, kormányrendelet vagy miniszteri rendelet másként nem rendelkezik, akkor kizárólag környezetvédelmi hatósági engedéllyel végezhető. A hulladékkezelőnek kötelessége külön jogszabályban meghatározott nyilvántartást vezetni, illetve a hatóság számára rendszeresen adatot szolgáltatni.

Hulladékgyűjtés: Ahhoz hogy a hulladék további kezelésnek megfelelő legyen, szükséges az elkülönített gyűjtése, mely történhet telephelyen belül és telephelyen kívül. Telephelyen belül a hulladék termelője vagy birtokosa köteles a gyűjtést végezni környezetvédelmi hatósági engedély nélkül. A telephelyen kívüli begyűjtés során a hulladékkezelő gyűjti össze a hulladék termelőitől vagy birtokosaitól azért, hogy elszállítsa a begyűjtőhelyre. „A hulladékkezelő begyűjtőhelyet önálló telephelyként vagy telephelyen belüli gyűjtőhelyként hatósági engedély birtokában létesíthet és üzemeltethet, ahol a hasznosítást vagy ártalmatlanítást megelőzően a hulladékokat elszállításig tárolják, esetenként előkezelik, illetve további kezelésre, hasznosításra előkészítik.”²⁹ Külön jogszabály ezekben az esetekben is előírhat nyilvántartási, illetve adatszolgáltatási kötelezettséget.

Hulladékszállítás: Hulladékot úgy kell szállítani, hogy az ne jelentsen környezetvédelmi kockázatot, különben a szállító köteles gondoskodni a hulladék eltakarításáról, valamint az eredeti környezeti állapot helyreállításáról. „Gazdálkodó szervezet üzletszerűen, rendszeresen hulladékszállítási tevékenységet csak a külön jogszabályokban meghatározott feltételekkel, a környezetvédelmi hatóság engedélyével végezhet.”³⁰

Hulladékhasznosítás: A hasznosítási műveleteket a Htv. 3. melléklete tartalmazza, melyek az alábbiak:³¹ (a) Újrafeldolgozás: a hulladék anyagának termelésben, szolgáltatásban történő ismételt felhasználása, (b) Visszanyerés: a hulladék valamely újrafeldolgozható összetevőjének leválasztása és alapanyaggá alakítása, (c) Energetikai hasznosítás: a hulladék energiatartalmának kinyerése.

Ilyen létesítmény szintén csak külön jogszabályban meghatározott feltételekkel és környezetvédelmi hatósági engedéllyel létesíthető.

Hulladékártalmatlanítás: erre a célra szolgáló létesítmény kizárólag jogszabályban meghatározott feltételekkel és természetesen környezetvédelmi hatósági engedéllyel létesíthető. A Htv. 2. melléklete taxatív felsorolja a hulladékártalmatlanítási műveleteket, mint például a hulladéklerakóban történő lerakás, termikus ártalmatlanítás, illetve különböző kémiai, biológiai vagy fizikai eljárások.³²

²⁸ Csák Csilla: A hulladékgazdálkodási költségek viselésének fedezeti rendszere, *Agrár- és Környezetjog*, 16/2014, 62-75.

²⁹ Gellérthegyi István: *Az engedély szerepe a környezetvédelemben*, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009, 109.

³⁰ Gellérthegyi 2009, 109.

³¹ Gellérthegyi 2009, 110.

³² E fogalmak és a hulladék fogalmának viszonyáról lásd: Bándi Gyula: A hulladék fogalma egy aktuális jogesetben, *Európai Jog* 2. 3/2002, 38-40.

3.2. Nespresso Hungary Kft.

A fenti fogalomrendszerből látszik, hogy a Nespresso ügyben sem egyszerű elhatárolni, hogy lehet a tevékenységet a jogszabályoknak megfelelően végezni, amikor a tevékenység folyamatos lebonyolításához a szállítók összehangolt láncolata szükséges, de a felhasznált anyagok összmenyisége nem éri el az évi 1 tonnát sem. A hulladékgyűjtéshez kapcsolódó telepengedélyek eljárási díjai és a kapcsolódó adatszolgáltatási kötelezettség adminisztrációja többbe kerül, mint a teljes visszaszállítás össz díjtétele. Az adminisztratív kiadások csökkentésére több alternatív megoldás is szóba került.

(1) A DHL központi telephelyein Nespresso kávéautomatákból értékesíti a termékét. Így a DHL telephely is értékesítési pontnak számít, ahol telepengedély nélkül lehet visszagyűjteni a termékeket. Ez a megoldás jogilag releváns, azonban ha a zöld hatóság elkezd vizsgálni az értékesített és a visszagyűjtött termékek arányát, rögtön kiderül, hogy az értékesítés az engedélyezés kijátszására jött létre, és a kiszabható hulladékgazdálkodási bírság sokkal nagyobb lenne, mint az engedélyezés miatti spórolás.

(2) A másik megoldás a DHL-hez közeli telepengedéllyel rendelkező fémkereskedők bevonása, és a rajtuk keresztül történő továbbértékesítés a feldolgozó Inter-Metal Kft. felé. Ez jogilag járható, azonban a szerződéssel az üzletbe bevont fémkereskedő érdemi gazdasági tevékenységet nem végez, de a termék be és kiszámlázására jelentős költségeket számítana fel.

(3) A harmadik megoldás, a beszállítók által közvetlenül az Inter-Metal telephelyére történő beszállítás lenne. Ez persze csak Budapest körzetében lehetséges. Azon beszállítóknak, akiknek ez az útvonal is megterhelő lenne, a DHL biztosít egy nagyobb szállítójárművet, ahová átrakodva a DHL juttatja el a fémtartalmú hulladékot az Inter-Metal Kft. telephelyére. Ezzel a megoldással, bár telephelyeket nem érint, az a probléma, hogy nem követhető nyomon a hulladék pontos szállítása és az átrakodás helye, és a DHL nem biztos, hogy megfelelő fuvarlevéllel tudná megoldani a közterületen történő átrakodást.

Az alapvetően nagy mennyiségű és nem szelektált hulladékok szállítására alapozott magyar hulladékjog nem tud a Nespresso problémáira korrekt megoldást adni. A mennyiség a megoldás záloga. A kis mennyiségű, nagy költségű szállítást végző cégeket ki kellene venni a törvény hatálya alól, és az újrahasznosítást elősegítve kizárólag a feldolgozást végző cégnél kellene előírni a teljes engedélyezési láncolatot. Az adatszolgáltatási kötelezettség pedig kizárólag a termék újrahasználtában érdekelt Nespresso-t mint megrendelőt kellene, hogy terhelje. A további résztvevő ellenőrzése és figyelemmel kísérése kizárólag a megrendelő felelősségi körébe tartozó kérdés kellene, hogy legyen, amiért a polgári jog gondossági szabályai szerint kellene felelnie a cégnek.³³

³³ Az engedélyezési rendszer egyszerűsítésére lásd: Fodor László: A német engedélyezési rendszer egyszerűsítése a környezetvédelmi követelmények tükrében, *Magyar Jog*, 9/2005, 557-566.

Zoltán REITERER*
Topical legal questions of the food chain and its authority supervision¹

I have written the present article about the regulations of food chains, in the frame of which I would like to give a review on the current questions of the examined area as a summary of conclusions of my research as well as solutions for the problems in the field of legal regulations.

The topic of my work is the regulation of food chains, focusing on the administrative legal area, and in addition to the substantive legal regulations within this area, special emphasis was placed on the rules of procedure as well as their application.²

The main objective of my research was to prove my hypothesis, i.e. there is a number of problems in the field of legislation and the application of the law, which fact hampers the achievement of general and special legislation goals although the regulations regarding food chain safety are rather strict in Hungary and certain areas are regulated in detail. In the course of the research work I aimed to reveal the problems in the legislation of food chains, as well as the possible coherence issues, for the solution of which I hereby present my proposals.³

The subject of food chain regulations chosen by me as the topic of my research is the food on the one hand, and the behavioural forms and social relations related to it on the other hand, which mark the fundamental parts of agricultural⁴ and administrative legal areas to be assessed.

When approaching the topic of my work from the point of view of administrative law – in addition to the basic premises of administrative law, the taxonomic placement, and the presentation of characteristic features – I put the main emphasis on the regulatory elements of warranty in procedure law as, in my opinion, this is one of the main elements of the relationship between the entities in a hierarchical

* PhD student, University of Miskolc, Deák Ferenc Doctoral School of Law.

¹ This research was (partially) carried out in the framework of the Center of Excellence of Mechatronics and Logistics at the University of Miskolc.

² Gellén – Patyi – Péterfalvi – Révész – Szalai – Takács – Temesi: *A közigazgatás funkciói és működése*, Nemzeti Közszerzői Egyetem, Budapest, 2014, 56-57.; Ficzere Lajos: *A közigazgatási jog helye a jogrendszerben*, in: Fazekas Marianna – Ficzere Lajos (edit.): *Magyar Közigazgatási jog Általános rész*, Osiris Kiadó, Budapest, 2004, 55-57.

³ Andréka Tamás: *Az élelmiszerlánc jogi szabályozása*, in: Szilágyi János Ede (edit.): *Környezetjog II. kötet*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2008, 14.; Olajos István: *Az élelmiszerlánc jogi rendszere*, in: Csák Csilla (edit.): *Agrárjog. A magyar agrárjog fejlődése az EU keretei között*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 443.

⁴ Szilágyi János Ede: *Az agrárjog dogmatikai alapvetései*, in: Csák Csilla (edit.): *Agrárjog. A magyar agrárjog fejlődése az EU keretei között*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 33-37.; Fodor László: *Agrárjog. Fejezetek a mezőgazdasági életviszonyok sajátos szabályozása köréből*, Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2005, 43-50.

structure, and this eventually affects the real objectives of legal consequences applied in administrative law to be achieved, i.e. special and general prevention.⁵

My research also covered the content analysis of some special old and new procedure law institutions, as well as the practical application, criticising the latter to reveal risks and problems. Considering administrative law I believe it is important to present the structure and organizational units of the related formations of the executive system, which are the part of the area that is necessarily related to the complete picture of regulations.⁶ Considering procedural law I just touched upon the system of legal remedies, which is, however, the most striking element of warranties in procedural law. However, I did not wish to emphasize the option of remedy against substantive and procedural legal sanctions, I would rather criticise the field of regulations in substantive law. In this effort I particularly focused on the issues related to administrative basic procedures, indicating questions of the regulation of implementation as well as its revealed problems.

Due to the diverse areas of regulations related to food chains, I primarily dealt with the regulations about production and distribution of food, as other fields like plant and soil protection would not fit within the frames of my work.

⁵ Váci Péter: A jó közigazgatási eljáráshoz való alapjog és az új Alaptörvény, *Magyar Közigazgatás*, 1st edition, June 2011, 31-35.; Szabó Lajos – Gyergyák Ferenc – Darák Péter: *A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályai (Komentár a jogalkalmazóknak az új törvényhez)*, Unió Lap-és Könyvkiadó Kereskedelmi Kft., Budapest, 2005, 19-20. (hereinafter referred to as Comment 1); Kilényi Géza: Alapelvek, alapvető rendelkezések, in: Kilényi Géza (edit.): *A közigazgatási eljárási törvény kommentárja*, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Budapest, 2005, 35. (hereinafter referred to as Comment 2); Róth Erika: Az eljárási jogok, in: Halmi Gábor – Tóth Gábor Attila (edit.): *Emberi jogok*, Osiris Kiadó, Budapest, 2008.

⁶ Keresztény Péter: Az élelmiszerlánc-biztonság szabályozása és érvényesítése a bírósági gyakorlat tükrében, Thesis, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, Agrárjogi-és Vidékfejlesztési szakjogász képzés, 2015, 4-5.; Laczay Péter: *Élelmiszer-higiéniá. Élelmiszer-biztonság*, Mezőgazda kiadó, Budapest, 2008, 3-4.; Dr. Szeitzné dr. Szabó Mária: *HACCP és élelmiszer-biztonsági előírások az Európai Unióban*, Kereskedelmi és Idegenforgalmi Továbbképző Kft., 2013, 12.; Somogyi Árpád – Faludi Roland – Talabér Klára: Az Európai Unió élelmiszer-biztonsági szabályozása, in: Kovács Ferenc – Bíró Géza (edit.): *Élelmiszer-biztonság EU-szabályozás*, Agroinform Kiadó, Budapest, 2003, 15-21.; see: Mikó Zoltán: Állattenyésztési jog és igazgatás, in: Fodor László – Olajos István – Prugberger Tamás (edit.): *Agrárjog II. kötet*, Miskolc, Bíbor Kiadó, 1999, 48-59.; Szabó Ágnes: Élelmiszerek előállítására és forgalmazására vonatkozó szabályok, in: Fodor László – Olajos István – Prugberger Tamás (edit.): *Agrárjog II.*, Miskolc, Bíbor Kiadó, 1999, 68-83.; Jasinka Anita – Prugberger Tamás: Az élelmiszer-szabályozás rendszere, in: Csák Csilla (edit.): *Agrárjog. II. kötet*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2005, 154-171.; Csák Csilla: Növényegészségügy, in: Csák (edit.): *Agrárjog*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2006, 423-432.; Téglásy Péter: Az állategészségügyi jog és igazgatás, in: Csák Csilla (edit.): *Agrárjog*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2006, 436-449.; Jasinka Anita: Az élelmiszer-szabályozás rendszere, in: Csák (edit.): *Agrárjog*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2006, 472-486.; Olajos István: Élelmiszerjog, in: Olajos István – Szilágyi János Ede (edit.): *Az agrár- és környezetjog alapjai*, Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 2005, 39-41.; Olajos – Szilágyi 2007, 121-126.; Bajor Rita: Élelmiszerjog, in: Olajos (edit.): *Agrárjogi gyakorlat II.*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2006, 62-66.

In my opinion the field of law not having the appropriate rules and/or applied in the wrong way is almost as incomplete as the one with less or no regulations at all, with their harmful consequences for all societies.

At the beginning of my research my hypothesis was that food safety in our country – also due to EU regulations – can be considered as being at a high level in a global sense, and it is as strong as the average in the EU.

Risk factors can be identified and their legal solutions are basically appropriate. I suppose the procedural guarantees provided to the customer basically fulfill their functions, and are able to ensure the 'equality of arms', however, the specific nature of the food chain requires the supplementation of substantive law. Having a closer look at certain elements of substantive law and procedural law serving as a guarantee for food chain safety, we can realise that there should be a number of corrections as the stability of currently acceptable results in this field of regulations can be provided only by these necessary interventions in the long run. The first part of my assumptions was related to the procedural guarantees of administrative authorities, according to which the allowances provided to the client are basically appropriate in the course of official procedures related to food chains, and the subordinate position of the client is sufficiently balanced against the state through the legal institutions ensuring claim validation. However, in certain subareas the possible disadvantages for clients typical of the region can be revised by the incorporation of specific procedural rules.⁷ In addition, my hypothesis related to new legal institutions serving the interests of the client introduced in the Administrative Procedure Act, is that some of them still need refining, some are not sufficiently reasoned, thus inappropriate in terms of functionality.

The second main assumption of my hypothesis, i.e. critical points meaning risks for food safety can be identified, substantive rules - as a solution for them - are elaborated in detail, however, in the scope of safety there should be clarifications at the level of EU basic regulations as well.⁸

My third assumption is that the regulation of the domestic food chain – due to EU funds as mentioned above – is appropriately elaborated, but at this level of regulations several substantive legislative elements need corrections. Within the applied food legislative norms, problematic areas and coherence issues can be identified, besides that a part of rules of substantive and procedure law is applied and interpreted

⁷ See: Torma András: Hét tézis az EU és a tagállamok közigazgatása közötti kapcsolatról, in: *Sectio Juridica et Politica*, Miskolc, Tomus XXIX/2. 2011, 323-325.; Torma András: Kísérlet az EU-intézményrendszer működése igazgatástudományi modelljének leírására, *Magyar Közigazgatás*, 7-8/2002, 388-401.; Boros Anita: Uton egy európai közigazgatási (eljárési) jog felé, *MTA Law Working Papers*, Magyar Tudományos Akadémia /Hungarian Academy of Sciences Budapest, 2014/58, 31-34., in: http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/mtalwp/2014_58_Boros.pdf (24.02.2016), as well as specific procedural rules.

⁸ See: A Bizottság Jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a tagállamokban az élelmiszer-biztonság, az állategészségügy és állatjólét, valamint növényegészségügy terén végzett hatósági ellenőrzések végrehajtásáról, COM/2013/0681 final, in: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013DC0681&from=EN> (24.02.2016), (hereinafter referred to as Report).

in the wrong way, particularly considering specific and faulty regulations related to instant interventions, as well as misapplication of the substantive decisions as interlocutory decisions. On the one hand, they create faulty legal practice, and result in legal uncertainty for clients, on the other hand they threaten the primary objective, i.e. the voluntary law-abiding behaviour, the necessary results of official intervention, the specific and general prevention, thus they lead to undesired legal consequences.

As for the sanctions, further legal institutions can be introduced, considering practical aspects, and according to my assumption, in respect to efficiency and effectiveness in terms of implementation there should be further discussions of legislative work.⁹

In terms of a presupposition it can be identified that in respect to EU regulations of food chains there is a great homogeneity in the field of national regulations of the countries, but the difference between certain elements of legal systems – particularly the differences between executive bodies, the applicable system of sanctions, as well as the special features of procedure law – provide different efficiency, as well as effectiveness for individual state members.¹⁰

I also have an assumption that other regulations related to possible administrative procedures affect food chain safety indirectly. Taking it into consideration, to achieve successful regulations it is worth calculating with criminal aspects of infringement on the most relevant topics, as well as the possible civil law consequences of the official procedure.

1. The applied methods of research

While writing my article it was difficult to find Hungarian or foreign studies and papers dealing with the analysis of regulations in force related to my topic and research.¹¹ The literature concerning my topic primarily takes food engineering and veterinary approach into consideration. In this respect, regulations are not completely ignored, but studies do not give a detailed description. In my opinion the significance of my work is that it approaches the topic from legal aspect as it studies the field of food chains from a new point of view. While doing my research, beyond the normative method I analysed case studies, used the legal comparative method. The information and data come partly from binding administrative decisions and rulings, partly from mandatory guides.

⁹ Szigethy Emma: Biztonságos élelmiszerekkel a lakosság egészségéért, *Élelmiszer-biztonság*, 2/2009, 5-8.; Bíró Géza: A hazai hús- és élelmiszer-vizsgálat története, in: Bíró Géza (edit.): *Élelmiszer-higiéniá*, Agroinform Kiadó és Nyomda Kft., 1999, 8-14.; Török Géza: *Az agrár-szakigazgatás rendszere*, in: Csák Csilla (edit.): *Agrárjog*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2006, 501.; Csák Csilla: Agrárpolitika, agrárigazgatás, in: Patyi András (edit.): *Elektronikus képzési és távoktatási anyagok*, Nemzeti Közzolgálati Egyetem, 2014, 36.

¹⁰ See: Report, quoted work, footnote 7.

¹¹ I have found 76 related studies.

The work has four main parts, in the first one I examined the basics and peculiarities of administrative legislative relations, particularly the enforcement of customer rights and warranties, as well as the EU administration, which provide the theoretical foundation of the paper.

I focused on procedural principles within administrative proceedings, especially issues of remedy. I fully placed the new legal institutions of the administrative procedure act under a grammatical interpretation, including short cause, as well as temporary decision and I examined other procedural changes from the point of view of logic and coherence.

Primarily, I applied a normative method, beyond that I used analyses of case studies, in connection with which I studied authority decisions and rulings. In addition to the descriptive method it was also essential for me to use the method of grammatical interpretation. The new legal institutions were tested by a kind of model for legal case study analysis as the experience of their usage as new elements did not provide the material suitable for analysing a case.¹²

In the second part of my work I analysed the scope of questions about food safety being the subject of regulations, also dealing with their health implications, pointing out the most important risk factors. After that I introduced the related issues of the EU and I criticised some of their elements, as they determine the basics and framework of food law regarding the EU judicial environment.

Within the frames of the research I gave a general description of the areas meaning some safety risk, and touching the most important questions I introduced the EU regulations meaning the main points of food law, and as for the 'basic regulation' I studied the definition regarding the safety of food.

Primarily I applied a descriptive method for the analysis, in addition to it I focused on the most important parts of the related legal regulations and wanted to know if there are elements to be corrected in the – otherwise – coherent norms. As I wished to interpret certain legal rules in the right way, within the systematic interpretational method I used the arguments of context-harmonization (concepts of norms).

In the third – most detailed – part of my work I gave an overview of the development and current structure of the Hungarian executive organisation. I criticised the binding Hungarian – and some of the EU's – substantive legal regulations, and revealed deficiencies as well as coherence interferences with the help of analyses. I identified problematic fields which, on the one hand, appear in the content of substantive legal rules, as well as their wrong interpretation, and on the other hand, in the wrong application of the procedural norm, focusing on the specific and wrong regulations, as well as the incorrect usage of substantive decisions as interlocutory ones.

¹² Concerning the methods of legal regulations, see: Nizsalovszky Endre: Fogalomkutató és érdekkutató jogtudomány, a szabad iskola és a tiszta jogtan, in: Nizsalovszky Endre: *Tanulmányok a jogról*, Budapest, Akadémia kiadó, 1984, 12.; and directly: Szilágyi János Ede: *Eredetvédelmi kérdések a borjogban*, Miskolc, Novotni kiadó, 2009, 14-18.

They also hinder achieving the objectives defined by the a legislative body, this way I offered some solutions to eliminate this problem.

During my research I applied the most important elements regarding food chain regulations in a comprehensive way, and I studied the persons covered by food chain act in detail. Beyond that, the organisational system of food chains, as well as the specific tasks, liabilities and responsibilities of certain participants were introduced without depth. Details were given about the importance of giving information in connection with food, and their regulations. Without specifications, I reviewed the general and particular rules of authority control, but I thoroughly examined the directions of mandatorily applicable authority guide, which are considered to be of concern regarding procedure law.

I analysed the legal institutions of temporary measures, as well as those without the appeal in terms of enforceability declaration. The problem of the accumulation of resolutions was explained in line with its procedural grounding, and the scope of questions about the issues of official sampling and analysis is emphasized due to its significance. Within an international outlook I analysed the regulations of the Romanian food chain, and I also briefly presented the results of the FVO survey concerning the activities of certain Western European countries.

Primarily I used the normative method for the analysis of rules, within it I dealt with grammatical and taxonomical interpretation. I studied the appropriateness of the coherence between rules and used the legal comparative method, and I also tested the enforcement of the related data in terms of logic, and I also examined case studies. They were based on judicial decisions and court documentation.

Beyond the definition of EU regulations of food chain one can find the differences between the elements of legal systems of different countries. They contribute to the food safety of the country or the EU with different efficiency. To prove it, I made a comparison of legal regulations in Hungary and Romania, as an international outlook, and I also briefly touched upon statements about special fields concerning FVO controls in the EU.

In the fourth part of my work I studied the legal consequences, I methodized them to present their features, as well as points to be corrected. A problem was identified in the execution of regulations. Their efficiency is as important as it was in the case of last year's procedures.

Stepping out of the administrative law, on the one hand, I listed the criminal aspects of the activities of food chain participants, as well as civil law consequences coming from administrative law, which are narrower in terms of civil law.

I proved my statement in detail, legal consequences in food chains became systematic, however, I dealt with certain questions in executive procedure in depth. I revealed the food chain bordering administrative and criminal aspects. To prove my assumptions I applied the descriptive method of related acts, as well as the method of grammatical interpretation, also the analysis of case studies.

2. Propositions made during the research

I explained my conclusions made during the examination of food chain regulations, as well as my answers relevant to the revealed problems, and also my recommendations *de lege ferenda* in the given part of my work.

Among my first propositions one can find the short cause as a procedural correction, as well as my statements in connection with legal institutions. I also drew the attention to the anomalies of illegal appeal rulings, which need solutions due to adverse consequences possibly caused by the first instance authority.¹³

With reference to remedies concerning food chain authority procedures I made a recommendation to introduce *res judicata*, as real decisions can include several types of decisions and out of them those not debated could become binding.

I also recommended the exclusion of food safety in the case of non-traceability as the origin of food like that cannot be detected and the ingredients are not known.

I proposed the expansion of the full personal effect of the food chain law, this way the person selling food without permission could get under effect of the law instead of the current misdemeanor classification.

I called attention to the advantages¹⁴ of the legal regulation of food from wine and wine-based products as well as spirits, beyond that the inclusion of tasks in connection with animal rights, dealing mainly with animal wellbeing.¹⁵

With regard to the labelling of food products and informing customers I gave a proposition in connection with an EU rule, to show the name of the manufacturer – beyond the distributor – as a mandatory indication. In connection with the owner's provisions I recommended the delimitation of legal concepts of owner-holder.

I called attention to the problems of temporary measures of the appeal enforced regardless of declaration, as well as the accumulation of decisions. I also gave procedural responses to these problems.

I also revealed regulatory shortcomings after the analysis of the official sampling procedure, therefore I proposed the authentication of official samples.

While systematizing the procedural and substantive legal consequences, I provided a comprehensive picture of the food chain in relation to sanctions, adding new legal institutions, this way introducing administrative spot fines and a more severe sanction of food adulteration.

Considering the issue of enforcement of vicarious liability at the court of first instance I proposed statutory supplement in the case of bankruptcy or liquidation proceedings. Finally, as an indirect means of reinforcing the food chain safety,

¹³ See: Comment 1 and Comment 2, quoted work, footnote 4.

¹⁴ This trend as the possible way of development of wine law can be found in: Szilágyi János Ede: *Eredetvédelmi kérdések a borjogban* Miskolc, Novotni Kiadó, 2009, 361.

¹⁵ A contradictory view is given in: Szilágyi János Ede: *Az állatvédelem különböző megközelítései a magyar jogrendszerben*, in: Szilágyi (edit.): *Környezetjog II: Tanulmányok a környezetjog gondolkodás köréből*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2008; as well as in: Olajos István: *Az élelmiszerlánc szereplőinek jogai és kötelezettségei*, in: Csák (edit.): *Agrárjog. A magyar agrárjog fejlődése az Eu keretei között*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2010, 456-459.

I proposed the sanction for the failure to comply with the obligation of reporting crime.

All in all, we can state that food chain safety in our country corresponds to the EU average, but to keep the current standard we will need further laws, amendments, more severe regulations, as well as more effective enforcement of rules, considering the shortcomings and problems.

3. Expedience of results

The utilization of the findings in this work is widely available, partly in the creation and modification of national legislation, and partly in the administrative work of food chain supervisors.

Another important field of using the results could be the field of education. It is mainly possible in traditional education, and in the system of internal trainings. Within the framework of administrative affairs the significance of activities in the food chain safety continues to grow, thus their legal and professional conduct is of great importance.

In our country the legal literature pays rather little attention to the questions of food chain safety, this way my research may compensate this lack. The necessity of the findings of my work can be proved by my publications,¹⁶ which also present partial results.

¹⁶ Reiterer Zoltán: A végrehajtási eljárás sajátosságai az élelmiszerlánc szabályozásában, in: Szabó Miklós (edit.): *Doktoranduszok Fóruma: Állam- és Jogtudományi Kar Szekciókiadványa*, Miskolc University, Miskolc, 2015, 235-241.; Reiterer Zoltán: A közhatalom gyakorlásával okozott kár megtétele a közigazgatási hatósági eljárásokban, *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium-Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai* 16/2015, 371-390.; Reiterer Zoltán: Az állami beavatkozás egyes kérdései, *Publicationes Universitatis Miskolciensis Series Juridica et Politica* XXXIII, 2015, 60-75.; Reiterer Zoltán: A hatósági eljárás egyes kérdései az élelmiszerlánc szabályozásában, in: Kecskés Gábor (edit.): *Doktori Műhelytanulmányok 2015*, Győr, Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2015, 211-225.; Reiterer Zoltán: Az élelmiszerlánc-szereplők feladatainak egyes kérdései, *Publicationes Universitatis Miskolciensis Series Juridica et Politica* XXXII, 2014, 199-213.; Reiterer Zoltán: Az élelmiszerlánc szabályozásának célja és szervezeti kérdései, in: Csiszár Imre – Kőmíves Péter Miklós (edit.): *Tavaszi Szél 2014 / Spring Wind 2014*, Doktoranduszok Országos Szövetsége, Debrecen, 2014, 200-223.

REITERER Zoltán*
Az élelmiszerlánc és hatósági felügyeletének aktuális jogkérdései¹

Az élelmiszerlánc szabályozásának témakörében készítettem el munkámat, amelynek keretében az általam végzett kutatásokból levont következtetések, valamint a jogi szabályozás területén feltárt problémákra kidolgozott megoldások összefoglalójaként a vizsgált terület aktuális kérdéseit kívánom ismertetni.

Kutatásom során az élelmiszerlánc szabályozását, ezen belül a közigazgatási jogi területet vettem részletes vizsgálat alá, munkámban az anyagi jogi szabályozás mellett kiemelt hangsúlyt kaptak az eljárásjogi szabályok, valamint azok alkalmazása.²

Fő célként az általam felállított hipotézist kívántam igazolni, amely szerint bár Magyarországon az élelmiszerlánc-biztonságra vonatkozó előírások meglehetősen szigorúak, az egyes területek részletesen szabályozottak, azonban a jogalkotás és a jogalkalmazás területén számos probléma azonosítható, ami hátráltatja a generális és a speciális jogalkotói célok elérését. A kutatómunka keretében célom volt feltárni az élelmiszerlánc jogi szabályozásában rejlő problémákat, esetleges koherencia zavarokat, amelyek megoldására egyúttal javaslatokat is kínálok.³

A kutatásom témájaként választott élelmiszerlánc-szabályozás tárgya egyrészt az élelmiszer, másrészt az ahhoz kötődő magatartási formák és társadalmi viszonyok, amelyek alapjaiban jelölik ki a vizsgálandó agrárjogi⁴ és közigazgatási jogi terület egyes részeit.

A munkám témájához közigazgatási jogi szempontból közelítve – a közigazgatási jogi alapvetések, a rendszertani elhelyezés, és egyes jellemző vonásainak bemutatása mellett – elsősorban az eljárásjogi garanciális szabályelemekre helyeztem hangsúlyt, mivel álláspontom szerint ez az egyik legfontosabb eleme az alá-fölrendeltségi viszonyban lévő jogalanyok között lévő kapcsolatnak, és ez végső fokon

* PhD hallgató Miskolci Egyetem, Deák Ferenc Állam-és Jogi Tudományi Doktori Iskola.

¹ A kutató munka a Miskolci Egyetem stratégiai kutatási területén működő Mechatronikai és Logisztikai Kiválósági Központ keretében valósult meg.

² Gellén – Patyi – Péterfalvi – Révész – Szalai – Takács – Temesi: *A közigazgatás funkciói és működése*, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 2014, 56-57.; Ficzere Lajos: *A közigazgatási jog helye a jogrendszerben*, in: Fazekas Marianna – Ficzere Lajos (szerk.): *Magyar Közigazgatási jog Általános rész*, Osiris Kiadó, Budapest, 2004, 55-57.

³ Andréka Tamás: *Az élelmiszerlánc jogi szabályozása*, in: Szilágyi János Ede (szerk.): *Környezetjog II. kötet*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2008, 14.; Olajos István: *Az élelmiszerlánc jogi rendszere*, in: Csák Csilla (szerk.): *Agrárjog. A magyar agrárjog fejlődése az EU keretei között*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 443.

⁴ Szilágyi János Ede: *Az agrárjog dogmatikai alapvetései*, in: Csák Csilla (szerk.): *Agrárjog. A magyar agrárjog fejlődése az EU keretei között*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 33-37.; Fodor László: *Agrárjog. Fejezetek a mezőgazdasági életviszonyok sajátos szabályozása köréből*, Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2005, 43-50.

kihat a leginkább elérni kívánt, a közigazgatási eljárásban alkalmazott jogkövetkezmények valódi céljaira, a speciális és a generális prevencióra.⁵

Vizsgálódásom kiterjedt emellett néhány speciális régi és új eljárásjogi jogintézmény tartalmi vizsgálatára, és annak gyakorlati alkalmazására, kritika alá véve ez utóbbit, feltárva az abban rejlő kockázatokat és problémákat. Közigazgatási jogi szempontból fontosnak ítélem a végrehajtó szervezetrendszer érintett szervei felépítésének és szervezeti egységeinek bemutatását is, melyek a szabályozásról nyújtott kép teljességének bemutatásához szükségszerűen kapcsolódó területet képeznek.⁶ Eljárásjogi szempontból érintőlegesen kapott helyet a jogorvoslat rendszere, amely ugyan az eljárásjogi garanciák egyik legmarkánsabb eleme, azonban fő célként mégsem elsődlegesen az anyagi és eljárásjogi szankciókkal szembeni jogorvoslati lehetőségeket kívántam hangsúlyozni, e tekintetben sokkal inkább az anyagi jogi szabályozás kérdéskörét vettem kritika alá. E törekvésem eljárásjogi tekintetben elsősorban a közigazgatási alapeljáráshoz kapcsolódó kérdéskörre fókuszált, rámutatva azonban a végrehajtás szabályozásának egyes kérdéseire, valamint feltárt problémáira is.

⁵ Váci Péter: A jó közigazgatási eljáráshoz való alapjog és az új Alaptörvény, *Magyar Közigazgatás*, 1st edition, June 2011, 31-35.; Szabó Lajos – Gyergyák Ferenc – Darák Péter: *A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályai (Komentár a jogalkalmazóknak az új törvényhez)*, Unió Lap-és Könyvkiadó Kereskedelmi Kft., Budapest, 2005, 19-20. (hereinafter referred to as Comment 1); Kilényi Géza: Alapelvek, alapvető rendelkezések, in: Kilényi Géza (szerk.): *A közigazgatási eljárási törvény kommentárja*, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Budapest, 2005, 35. (hereinafter referred to as Comment 2); Róth Erika: Az eljárási jogok, in: Halmi Gábor – Tóth Gábor Attila (szerk.): *Emberi jogok*, Osiris Kiadó, Budapest, 2008.

⁶ Keresztény Péter: Az élelmiszerlánc-biztonság szabályozása és érvényesítése a bírósági gyakorlat tükrében, Thesis, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, Agrárjogi-és Vidékfejlesztési szakjogász képzés, 2015, 4-5.; Laczay Péter: *Élelmiszer-biztonság*, Mezőgazda kiadó, Budapest, 2008, 3-4.; Dr. Szeitzné dr. Szabó Mária: *HACCP és élelmiszer-biztonsági előírások az Európai Unióban*, Kereskedelmi és Idegenforgalmi Továbbképző Kft., 2013, 12.; Somogyi Árpád – Faludi Roland – Talabér Klára: Az Európai Unió élelmiszer-biztonsági szabályozása, in: Kovács Ferenc – Bíró Géza (szerk.): *Élelmiszer-biztonság EU-szabályozás*, Agroinform Kiadó, Budapest, 2003, 15-21.; see: Mikó Zoltán: Állattenyésztési jog és igazgatás, in: Fodor László – Olajos István – Prugberger Tamás (szerk.): *Agrárjog II. kötet*, Miskolc, Bíbor Kiadó, 1999, 48-59.; Szabó Ágnes: Élelmiszerek előállítására és forgalmazására vonatkozó szabályok, in: Fodor László – Olajos István – Prugberger Tamás (szerk.): *Agrárjog II.*, Miskolc, Bíbor Kiadó, 1999, 68-83.; Jasinka Anita – Prugberger Tamás: Az élelmiszer-szabályozás rendszere, in: Csák Csilla (szerk.): *Agrárjog. II. kötet*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2005, 154-171.; Csák Csilla: Növényegészségügy, in: Csák (szerk.): *Agrárjog*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2006, 423-432.; Téglásy Péter: Az állategészségügyi jog és igazgatás, in: Csák Csilla (szerk.): *Agrárjog*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2006, 436-449.; Jasinka Anita: Az élelmiszer-szabályozás rendszere, in: Csák (szerk.): *Agrárjog*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2006, 472-486.; Olajos István: Élelmiszerjog, in: Olajos István – Szilágyi János Ede (szerk.): *Az agrár- és környezetjog alapjai*, Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 2005, 39-41.; Olajos – Szilágyi 2007, 121-126.; Bajor Rita: Élelmiszerjog, in: Olajos (szerk.): *Agrárjogi gyakorlat II.*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2006, 62-66.

Az élelmiszerlánc szabályozásának szerteágazó területei miatt elsődlegesen az élelmiszer előállítás és forgalmazás területét érintő szabályozásokat vettem górcső alá, mivel az azon belüli egyéb területek – így például a növény és talajvédelem kérdésköre is – már egy újabb, önálló kutatás tárgyává tehetőek.

Alláspontom szerint a nem megfelelő jogszabályokkal és/vagy azok nem megfelelő alkalmazásával bíró jogterület csaknem olyan súlyos hiányosságokban szenved, mint a kevésbé, vagy egyáltalán nem szabályozott, azok valamennyi társadalomra káros következményével együtt.

Kutatásom elején felállított hipotézisként megfogalmazást nyert, hogy hazánkban az élelmiszer-biztonság – az uniós szabályozásokból is következően – világviszonylatban megfelelően magas szintűnek, az uniós átlaggal azonos erősségűnek ítéltető, beazonosíthatóak a leginkább kockázatot jelentő tényezők, és az ezekre adott jogi megoldások alapjában véve megfelelőek. Feltevésem szerint az ügyfél részére biztosított eljárásjogi garanciák alapvetően betöltik a funkcióikat, biztosítani képesek a 'fegyverek egyenlőségét', emellett azonban az élelmiszerlánc sajátos jellegére tekintettel anyagi jogi jogszabályban kiegészítésre is szorulnak. Az élelmiszerlánc-biztonság garanciájaként szolgáló anyagi és eljárásjogi szabályozás egyes elemeit közelebbről megvizsgálva, azokon számos korrekációs feladat elvégzése szükséges, mert e szabályozási terület jelenleg elfogadható eredmények stabilitását hosszú távon csupán e kívánatos beavatkozások segítségével lehetséges biztosítani.

Feltevéscim első része a közigazgatási hatósági eljárásjogi garanciákkal kapcsolatosan fogalmazódott meg, mely szerint az élelmiszerláncsal kapcsolatos hatósági eljárásban az ügyfél részére biztosított jogosítványok alapjában véve megfelelőek, az igényérvényesítést biztosító jogintézményeken keresztül az ügyfél alárendelti pozíciója kellően kiegyenlített az állammal szemben, egyes részterületeken azonban különleges eljárási szabályok beiktatásával az élelmiszerlánc területének sajátosságaiból adódó esetleges ügyféli hátrányok tovább korrigálhatók.⁷ Emellett a közigazgatási eljárási törvénybe bevezetett, az ügyfél érdekét szolgáló új jogintézményekkel kapcsolatos feltevésem, hogy egy részük finomításra szorul, más részük nem kellően átgondolt, így funkcionális szempontból nem megfelelő.

Hipotézisem második fő feltevése, hogy az élelmiszer-biztonságra kockázatot jelentő kritikus pontok beazonosítottak, az azokra megoldásként megfogalmazott anyagi jogi szabályok részleteiben kidolgozottak, a biztonság kérdéskörében azonban az EK alaprendelet szintjén is pontosításnak van helye.⁸

⁷ Lásd: Torma András: Hét tézis az EU és a tagállamok közigazgatása közötti kapcsolatról, in: *Sectio Juridica et Politica*, Miskolc, Tomus XXIX/2. 2011, 323-325.; Torma András: Kísérlet az EU-intézményrendszer működése igazgatástudományi modelljének leírására, *Magyar Közigazgatás*, 7-8/2002, 388-401.; Boros Anita: Úton egy európai közigazgatási (eljárási) jog felé, *MTA Law Working Papers*, Magyar Tudományos Akadémia /Hungarian Academy of Sciences Budapest, 2014/58, 31-34., in: http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/mtalwp/2014_58_Boros.pdf (2016.02.24.), valamint a sommás eljárás és a függő hatályú döntés szabályait.

⁸ Lásd: A Bizottság Jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a tagállamokban az élelmiszer-biztonság, az állategészségügy és állatjólét, valamint növényegészségügy terén végzett hatósági ellenőrzések végrehajtásáról, COM/2013/0681 final, in: <http://eur-lex.eu>

Harmadikként megfogalmazott feltételezésem szerint a hazai élelmiszerlánc szabályozás – a fentiekben már említetten, az uniós alapoknak is köszönhetően – megfelelő részletezettséggel szabályozott, azonban e szabályozási szinten számos anyagi jogi normaelem korrekcióra, valamint kiegészítésre szorul. Az alkalmazott élelmiszerjogi normákon belül beazonosíthatóak problémás területek, koherencia-zavarok, emellett az anyagi és eljárásjogi szabályelemek egy része helytelenül alkalmazott és értelmezett, kiemelten az azonnali beavatkozásokra vonatkozó sajátos és téves szabályozásokra, illetőleg az érdemi döntések közbenső döntésként történő téves alkalmazásaira. Ezek egyrészt téves joggyakorlatot alakítanak ki, az ügyfelek részére jogbizonytalanságot eredményeznek, másrészt alapjaiban veszélyeztethetik az elsődleges jogalkotói célt, azaz az önkéntes jogkövető magatartást, emellett a szükségszerű hatósági beavatkozás kívánt eredményét, a speciális, és ezen keresztül a generális prevenciót, azaz nem kívánt jogkövetkezményekhez vezetnek. A szankciókat illetően praktikus szempontokat figyelembe véve helye lehet további jogintézmény bevezetésének, valamint feltevésem szerint a végrehajtás hatékonysága és eredményessége tekintetében további jogalkotói munka kifejtése szükséges.⁹

További előfeltételezésként azonosítható, hogy az élelmiszerlánc uniós szabályozottsága okán nagymértékű homogenitás tapasztalható a tagállamok nemzeti szabályozásának területén, azonban a jogrendszerek egyes elemei között lévő különbözőségek – különös tekintettel a végrehajtó szervek felépítésének eltéréseire, az alkalmazandó szankciórendszerre, valamint az eljárásjogi sajátosságokra – eltérő hatékonyságot, illetőleg eredményességet biztosítanak az egyes tagállamok számára.¹⁰

Feltevéseim között kapott helyet továbbá, hogy a közigazgatási eljáráshoz eshetőlegesen összefüggésbe hozható egyéb jogágak szabályozásai is közvetve hathatnak az élelmiszerlánc-biztonságára. Erre való tekintettel – a szabályozás további sikeressége érdekében – érdemes számításba venni az élelmiszerlánc szereplők cselekményeinek a témát leginkább érintő szabálysértési és büntetőjogi aspektusait, valamint a hatósági eljárás eshetőlegesen polgári jogi következményeit is.

[opa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013DC0681&from=EN\(2016.02.24.\)](http://opa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013DC0681&from=EN(2016.02.24.)),
(a továbbiakban: Jelentés).

⁹ Szigethy Emma: Biztonságos élelmiszerekkel a lakosság egészségéért, *Élelmiszer-biztonság*, 2/2009, 5-8.; Bíró Géza: A hazai hús- és élelmiszer-vizsgálat története, in: Bíró Géza (szerk.): *Élelmiszer-higiéniá*, Agroinform Kiadó és Nyomda Kft., 1999, 8-14.; Török Géza: *Az agrár-szakigazgatás rendszere*, in: Csák Csilla (szerk.): *Agrárjog*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2006, 501.; Csák Csilla: Agrárpolitika, agrárigazgatás, in: Patyi András (szerk.): *Elektronikus képzési és távoktatási anyagok*, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2014, 36.

¹⁰ Lásd: Jelentés idézett mű 7. lábjegyzet.

1. Alkalmazott kutatási módszerek

Kutatásom során nehézséget okozott, hogy a témához kapcsolódó hazai és nemzetközi szakirodalom az általam választott megközelítési szemszögből rendkívül csekély, a hatályos szabályozás elemzésével jogi szempontból kevés kutatás és publikáció foglalkozik.¹¹ A témához kapcsolódó szakirodalom elsősorban élelmiszermérnöki és állatorvosi szempontból közelít. A szabályozási részek ebből az aspektusból sem teljesen mellőzöttek, de a publikációk csupán vázlatos bemutatásra vállalkoznak. Véleményem szerint munkám jelentősége a téma jogi megközelítésében rejlik, mivel az élelmiszerlánc területét merőben új szemszögből vizsgálja. Munkám során a normatív módszer mellett, esettanulmányokat elemeztem, és jog-összehasonító módszert is alkalmaztam, a gyűjtött adatok és információk részben jogerős közigazgatási és bírósági döntésekből, illetőleg kötelezően alkalmazandó útmutatóból származnak.

Munkám négy fő részre tagolt, melyek közül az elsőben a közigazgatási jogviszony alapjait és sajátosságait vizsgáltam, különös tekintettel az ügyféli jogok és garanciák érvényesülésére, valamint az uniós közigazgatásra, amelyek egyben elméleti megalapozásul is szolgálnak.

Elemzésem során részletes vizsgálat alá vettem a közigazgatási hatósági eljárásba foglalt eljárásjogi alapelveket, azon belül is kiemelt hangsúlyt fektetve a jogorvoslathoz való jog kérdéskörére. Teljes mélységben nyelvtani értelmezés alá vontam a közigazgatási eljárási törvény új jogintézményeit, így a sommás eljárást, valamint a függő hatályú döntést, valamint logikai összefüggéseiben, és koherencia tekintetében vizsgáltam az egyéb eljárásjogi változtatásokat.

A vizsgálatokat elsődlegesen normatív módszer segítségével végeztem, emellett helyet kaptak az esettanulmányok elemzése is, amelyekhez hatósági és bírósági döntéseket tanulmányoztam. A leíró módszer mellett elengedhetetlen eszközüül szolgált a nyelvtani értelmezés módszere is, az új jogintézményeket pedig egyféle jogeset-modellezés segítségével teszteltem, mivel azok új elemként történő alkalmazásának tapasztalatai jogeset-elemzésre alkalmas anyagot nem kínáltak.¹²

Kutatásom második részében elemzés alá vettem a szabályozás tárgyául szolgáló élelmiszer-biztonság kérdéskörét – kitérve annak humán egészségügyi vonatkozásaira is –, kiemelve belőle a legfontosabb kockázati tényezőket. Ezt követően a jogi szabályozás uniós vonatkozásai kerültek bemutatásra, és egyes elemei kritika alá – miután az uniós jogszabályi környezetre tekintettel ezek határozzák meg az élelmiszerjog alapját és kereteit.

¹¹ 76 kapcsolódó művet találtam.

¹² A jogi szabályozás módszereire lásd: Nizsalovszky Endre: Fogalomkutató és érdekkutató jogtudomány, a szabad iskola és a tiszta jogtan, in: Nizsalovszky Endre: *Tanulmányok a jogról*, Budapest, Akadémia kiadó, 1984, 12.; illetve kötetlenül: Szilágyi János Ede: *Eredetvédelmi kérdések a borjogban*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2009, 14-18.

A vizsgálat keretében általánosságban ismertetésre kerültek az egyes élelmiszerbiztonsági kockázatot jelentő területek, a legfontosabb kérdéseket érintve bemutattam az élelmiszerjog sarokpontjait képező uniós rendeleteket, valamint az 'alaprendelet' tekintetében részletesebben vizsgáltam az élelmiszer biztonságosságára vonatkozó meghatározást.

Az elemzéshez elsődlegesen leíró módszert alkalmaztam, másrészt a kapcsolódó jogszabályok fontosabb részei kerültek kiemelésre, azt keresve, hogy vannak-e javítandó elemek az egyébként koherensnek tűnő normákban. Az egyes jogszabályhelyek helyes értelmezéséhez a rendszertani értelmezés módszerén belül a kontextuális-harmonizációs érveket (norma-fogalmakat) is igénybe vettem.

Munkám harmadik, és egyben legterjedelmesebb részében a hazai hatósági végrehajtó szervezet fejlődését és jelenlegi felépítést tekintettem át. Kritika alá vettem a hatályos hazai – és egyes uniós – anyagi jogi jogszabályokat, a vizsgálatokkal és az elemzésekkel hiányosságokat, valamint koherencia-zavarokat tártam fel. Problémás területeket azonosítottam be, amelyek egyrészt az anyagi jogi szabályok tartalmában, illetőleg azok helytelen értelmezésében, másrészt pedig az eljárásjogi norma téves alkalmazásában mutatkoznak meg, kiemelt figyelmet fordítva az azonnali beavatkozásokra vonatkozó sajátos és téves szabályozásokra, illetőleg az érdemi döntések közbenső döntésként történő téves alkalmazásaira. Ezek egyben gátjai a jogalkotó által megfogalmazott célok elérésének is, így megoldásokat kínáltam e problémák felszámolásához.

Kutatásom során átfogóan, ismertetés szintjén szerepeltettem az élelmiszerlánc szabályozására vonatkozó legfontosabb normaelemeket, és részletekbe menően vizsgáltam az élelmiszerlánc törvény személyi hatályát. Emellett mélységi vizsgálat nélkül került bemutatásra az élelmiszerlánc szervezetrendszere, ismertetésre az egyes szereplők kiemelt feladatai, kötelezettségei és felelősségei, részletes elemzés tárgyává tettem az élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatás és jelölés fontosságát, valamint azok szabályozását. Tételes vizsgálatot mellőzve ismertettem a hatósági ellenőrzés általános és különös szabályait, mélyrehatóan vizsgáltam a kötelezően alkalmazandó hatósági útmutató egyes, eljárásjogilag aggályosnak ítélt előírásait, részletesen elemeztem az ideiglenes intézkedés, valamint a fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatóvá nyilvánítás jogintézményeit. Eljárásjogi alapvetést érdemlő kifejtést kapott a határozatok halmozásának problémája, a probléma súlyának megfelelő hangsúlyt fektettem a hatósági mintavétel és elemzés kérdéskörére, valamint nemzetközi kitekintés keretében részletesen elemeztem a román élelmiszerlánc szabályozását, és érintőlegesen bemutatásra került néhány nyugat-európai állam hatóságának tevékenységére vonatkozó FVO felmérés eredménye.

A vizsgálatokhoz elsődlegesen a jogszabályok elemzésének normatív módszerét, ezen belül nyelvtani, valamint rendszertani értelmezést végeztem. Emellett a jogszabályok között lévő koherencia megfeleléségének vizsgálatát, és jogösszehasonlítást tettem, valamint a kapcsolódó eljárásjogi törvényszerűségek érvényesülését vettem logikai teszt alá. Ezeken felül esettanulmányok elemzéseit végeztem el, amelyek alapjául hatósági és bírósági döntések iratanyagai szolgáltak.

Az élelmiszerlánc uniós szabályok általi meghatározottsága mellett fellelhetőek az egyes tagállamok jogrendszerének elemiben lévő különbözőségek is, amelyek eltérő hatékonysággal, illetőleg eredményességgel járulnak hozzá egyrészt az adott tagállam, közvetve pedig az Unió élelmiszer-biztonságához. Ennek igazolására nemzetközi kitekintés keretén belül jog-összehasonlító elemzést végeztem a hazai és a román szabályozást illetően, valamint röviden kitértem az uniós FVO ellenőrzések több uniós országra vonatkozó, – egy-egy területet érintő – megállapításaira is.

Munkám negyedik részében a jogkövetkezményeket vettem vizsgálat alá, azokat rendszerezve mutattam be sajátosságait, valamint a korrekcióra szoruló pontokat. A határozatok végrehajtásának területén is problémát sikerült azonosítani, amelyek eredményessége álláspontom szerint legalább olyan fontos, mint az azt megelőző egyéb eljárási szakaszok jogszerű, szakszerű és hatékony lefolytatása, mert amennyiben az eljárások legvégén nem érvényesül a jogkövetkezmény, az egész hatósági tevékenység eredménytelennek mutatkozik.

A közigazgatási jog területéről kilépve egyrészt számba vettem az élelmiszerlánc szereplők cselekményének a témát leginkább érintő szabálysértési és büntetőjogi aspektusait, valamint bemutatásra kerültek a közigazgatási jogi jogviszonyból eshetőlegesen eredő polgári jogi jogkövetkezmények is, amelyek egyébként jóval szűkebbre szabottabbak más polgári jogi jogviszonyokban biztosítottakhoz képest.

Megállapításaim alátámasztásához részletes bemutatást kaptak, és rendszerezésre kerültek az élelmiszerlánc szabályozása során alkalmazandó jogkövetkezmények, mélységében kitértem a végrehajtási eljárás egyes kérdéseire, elemzésre alkalmas szinten feltárássra kerültek az élelmiszerláncal határos szabálysértési és büntetőjogi aspektusok, valamint teljes mélységében elemzés alá vontam az élelmiszerlánc hatósági eljárásaihoz eshetőlegesen kapcsolódó polgári jogi jogkövetkezmények rendszerét.

Feltevésem igazolására egyrészt a kapcsolódó jogszabályok leíró jellegű bemutatását, valamint azok nyelvtani értelmezésének módszerét alkalmaztam, másrészt jogesetek elemzésével kívántam a jogágak szabályanyagainak egymást erősítő kapcsolódási pontjaira találni.

2. A kutatás során megfogalmazott javaslatok

Az élelmiszerlánc szabályozásának vizsgálata során megfogalmazott következtetéseimet, a feltárt problémákra adott válaszaimat, valamint de lege ferenda javaslataimat az érintett részekbe illetően fejtettem ki.

Első javaslataim között eljárásjogi korrekcióként szerepelnek a sommás eljárás, valamint a függő hatályú döntés jogintézményeivel kapcsolatos megállapításaim, valamint felhívtam a figyelmet a másodfokú jogerős, azonban jogszerűtlen döntésekhez kapcsolódó anomáliákra, amelyek megoldást igényelnek az elsőfokú hatóság részére esetlegesen okozott hátrányos következmények miatt.¹³

Az élelmiszerlánc hatósági eljárásában hozott érdemi döntéseket érintő jogorvoslatok vonatkozásában a részjogerő jogintézményének bevezetésére tettem

¹³ Lásd: kommentár 1 és kommentár 2 idézett mű 4. lábjegyzet.

javaslatot, miután az érdemi döntések többféle típusú döntést is tartalmazhatnak, és ezek közül a nem vitatottak jogerőssé, így végrehajtandóvá válhatnak.

Javaslataim között szerepel az élelmiszerlánc uniós alaprendeletében a nyomon követhetlenséget élelmiszer-biztonságot kizáró okként beépíteni, miután az ilyen élelmiszerek eredete nem beazonosítható, és ezáltal az azt alkotó alapanyagok eredete és biztonsága sem.

Az élelmiszerlánc törvény személyi hatályának teljes körű kiterjesztésére tettem javaslatot, mellyel valamennyi engedély és/vagy bejelentés nélkül élelmiszert forgalmazó személy, így a természetes személyek is e cselekmény végzésén keresztül a jogszabály hatálya alá kerülnének a jelenlegi szabálysértési besorolás helyett.

Felhívtam a figyelmet az élelmiszernek számító bor és boralapú termékek, valamint a pálinka termékekre vonatkozó törvényi szintű szabályozások egy törvénybe foglalásának előnyeire,¹⁴ emellett az állatvédelmi feladatok egy részének becsatornázására is, különös tekintettel az állatjóléti feladatokra.¹⁵

Az élelmiszerek jelölésével és a fogyasztók tájékoztatásával kapcsolatban az érintett EU rendelet tekintetében javaslatot tettem – a termék forgalmazóján túlmenően – a termékek gyártójának kötelező feltüntetésére.

A tulajdonost kötelező egyes rendelkezések esetében javaslatot tettem a tulajdonos-birtokos jogfogalmak elhatárolására, valamint egyes esetkörökben előbbi ismertségének hiánya esetén az utóbbi kötelezettségének megállapíthatóságára.

Az ideiglenes intézkedés, a fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatóvá nyilvánítás, valamint a határozatok halmozásának problémáira hívtam fel a figyelmet, amelyekre eljárásjogi válaszokat adtam.

A hatósági mintavételi eljárás egyes kérdéseinek elemzését követően szabályozási hiányosságot tártam fel, amelynek pótlására tettem javaslatot, kiemelten a hatósági minták ügyfél részéről történő hitelesítésére.

Az anyagi és eljárásjogi jogkövetkezményeket rendszerezve nyújtottam átfogó képet az élelmiszerlánc szabályozásában alkalmazható szankciókról, kiegészítve azt új jogintézményekkel is, így az élelmiszerláncban bevezetendő közigazgatási helyszíni bírság bevezetésére, és az élelmiszer-hamisítás cselekményének elkülönült, és súlyosabb mértékű szankcionálására.

Az elsőfokú hatósági eljárás végrehajtást érintő kérdéskörében a mögöttes felelősség tekintetében jogszabályhely kiegészítést javasoltam a csőd, illetőleg a felszámolási eljárás megindulásának bekövetkezése esetén.

¹⁴ Ezt a tendenciát, mint a borjog fejlődésének lehetséges irányát jeleníti meg Szilágyi János Ede: *Eredetvédelmi kérdések a borjogban*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2009, 50-60.

¹⁵ Ezzel ellentétesen foglal állást, az egyedkímélő állatvédelem és az állattartás állategészségügyi szabályainak elhatárolásakor Szilágyi János Ede: *Az állatvédelem különböző megközelítései a magyar jogrendszerben*, in: Szilágyi János Ede (szerk.): *Környezetjog II: Tanulmányok a környezetjog gondolkodás köréből*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2008; illetve Olajos István: *Az élelmiszerlánc szereplőinek jogai és kötelezettségei*, in: Csák Csilla (szerk.): *Agrárjog. A magyar agrárjog fejlődése az Eu keretei között*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2010, 456-459.

Végezetül az élelmiszerlánc-biztonságát erősítő közvetett eszközként az élelmiszerlánc-csalással kapcsolatos büntetőjogi területet érintően a feljelentési kötelezettség elmulasztásának büntetőjogi szankcionálására tettem javaslatot.

Összességében megállapítható, hogy az élelmiszerlánc-biztonság hazánkban az uniós átlagnak megfelelő, de a jelenlegi szint megtartásához a jövőben további jogszabályok alkotására, módosításokra, szigorításokra, illetve a jogszabályok érvényesítésének hatékonyabbá tételére van szükség, figyelembe véve a gyakorlatban jelentkező eljárásjogi problémákat és hiányosságokat.

3. Az eredmények hasznosíthatósága

Álláspontom szerint kutatásom eredményeinek hasznosítása széles körben lehetséges, melyet részben a jogalkotó számára elsősorban a nemzeti jogszabályok alkotásában és módosításában, részben pedig a közigazgatási hatósági feladatokat ellátó élelmiszerlánc-felügyeleti szervek munkájában tartok hasznosíthatónak.

Az eredmények másik lényeges felhasználása az oktatás terén képzelhető el. Ez jórészt a hagyományos jogi oktatásban lehetséges, emellett szerepet kaphat az élelmiszerlánc közigazgatási hatósági tevékenységet támogató belső képzések rendszerében is. A közigazgatási hatósági tevékenység keretén belül az élelmiszerlánc-biztonsággal kapcsolatos ügyek jelentősége folyamatosan nő, így azok jogszerű és szakszerű elintézése, valamint a jogorvoslati eljárások kifogásmentes lefolytatása kiemelt jelentőséggel bír.

Hazánkban a jogirodalom meglehetősen kevés figyelmet szentel az élelmiszerlánc-biztonságának kérdéseinek, így munkám ennek ellensúlyozására is szolgál. Kutatásom eredményeinek tudományos életben való hasznosulását biztosítják a már megjelent publikációim,¹⁶ amelyek egyben részeredményeket is tartalmaznak.

¹⁶ Reiterer Zoltán: A végrehajtási eljárás sajátosságai az élelmiszerlánc szabályozásában, in: Szabó Miklós (szerk.): *Doktoranduszok Fóruma: Állam- és Jogtudományi Kar Szekciókiadványa*, Miskolc University, Miskolc, 2015, 235-241.; Reiterer Zoltán: A közhatalom gyakorlásával okozott kár megtétele a közigazgatási hatósági eljárásokban, *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium-Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai* 16/2015, 371-390.; Reiterer Zoltán: Az állami beavatkozás egyes kérdései, *Publicationes Universitatis Miskolciensis Series Juridica et Politica* XXXIII, 2015, 60-75.; Reiterer Zoltán: A hatósági eljárás egyes kérdései az élelmiszerlánc szabályozásában, in: Kecskés Gábor (szerk.): *Doktori Műhelytanulmányok 2015*, Győr, Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2015, 211-225.; Reiterer Zoltán: Az élelmiszerlánc-szereplők feladatainak egyes kérdései, *Publicationes Universitatis Miskolciensis Series Juridica et Politica* XXXII, 2014, 199-213.; Reiterer Zoltán: Az élelmiszerlánc szabályozásának célja és szervezeti kérdései, in: Csiszár Imre – Kőmíves Péter Miklós (szerk.): *Tavaszi Szél 2014 / Spring Wind 2014*, Doktoranduszok Országos Szövetsége, Debrecen, 2014, 200-223.